الأحزاب سُورة ގެ މާނަ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

سُورة الأحزاب | އާޔަތުގެ ޢަދަދު (٧٣)

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِىُّ ٱتَّقِ ٱللَّهَ وَلَا تُطِعِ ٱلْكَـٰفِرِينَ وَٱلْمُنَـٰفِقِينَ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١﴾ وَٱتَّبِعْ مَا يُوحَىٰٓ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿٢﴾ وَتَوَكَّلْ عَلَى ٱللَّهِ ۚ وَكَفَىٰ بِٱللَّهِ وَكِيلًا ﴿٣﴾ مَّا جَعَلَ ٱللَّهُ لِرَجُلٍ مِّن قَلْبَيْنِ فِى جَوْفِهِۦ ۚ وَمَا جَعَلَ أَزْوَٰجَكُمُ ٱلَّـٰٓـِٔى تُظَـٰهِرُونَ مِنْهُنَّ أُمَّهَـٰتِكُمْ ۚ وَمَا جَعَلَ أَدْعِيَآءَكُمْ أَبْنَآءَكُمْ ۚ ذَٰلِكُمْ قَوْلُكُم بِأَفْوَٰهِكُمْ ۖ وَٱللَّهُ يَقُولُ ٱلْحَقَّ وَهُوَ يَهْدِى ٱلسَّبِيلَ ﴿٤﴾

ތަރުޖަމާ

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِىُّ = އޭނަބިއްޔާއެވެ. ٱتَّقِ ٱللَّهَ = الله އަށް تَقْوَى ވެރިވުމުގައި ދެމިހުންނަވާށެވެ.! ❁ وَلَا تُطِعِ ٱلْكَـٰفِرِينَ = އަދި ކާފިރުންނަށް ކިޔަމަންތެރިވެ ވަޑައިނުގަންނަވާށެވެ.! ❁ وَٱلْمُنَـٰفِقِينَ = އަދި މުނާފިޤުންނަށްވެސް ❁ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ = ހަމަކަށަވަރުން الله ވޮޑިގެންވަނީ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١﴾ = ދެނެވޮޑިގެންވާ حِكْمَة ވަންތަ ވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެ ކަމުގައެވެ. ❁ وَٱتَّبِعْ = އަދި ތަބާވެ ވޮޑިގެންނަވާށެވެ.! ❁ مَا يُوحَىٰٓ إِلَيْكَ = ކަލޭގެފާނަށް ވަޙީކުރެވޭ ތަކެއްޗަށް / ވަޙީ އާއި. ❁ مِن رَّبِّكَ = ކަލޭގެފާނުގެ رَبُّ ގެ ޙަޟްރަތުން. ❁ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ = ހަމަކަށަވަރުން الله ވޮޑިގެންވަނީ (ވޮޑިގެންވެއެވެ.) بِمَا تَعْمَلُونَ = ކަލޭމެން ކުރާ ކަންތަކާމެދު. ❁ خَبِيرًا ﴿٢﴾ = ޚަބަރު ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެ ކަމުގައި. ❁ وَتَوَكَّلْ عَلَى ٱللَّهِ = އަދި الله އަށް ވަކީލުކުރައްވާށެވެ.! ❁ وَكَفَىٰ بِٱللَّهِ وَكِيلًا ﴿٣﴾ = އަދި ވަކީލަކު ކަމުގައި الله ފުދިވޮޑިގެންވެއެވެ. ❁ مَّا جَعَلَ ٱللَّهُ لِرَجُلٍ = ٱللَّهُ އެއްވެސް ފިރިހެނަކަށް (އެއްވެސް މީހަކަށް) ނުލައްވައެވެ. ❁ مِّن قَلْبَيْنِ = ދެހިތެއް ❁ فِى جَوْفِهِۦ = އޭނާގެ އެތެރެހަށިގައި ❁ وَمَا جَعَلَ أَزْوَٰجَكُمُ = އަދި ކަލޭމެންގެ އަނބިންވެސް އެކަލާނގެ ނުލައްވައެވެ. ❁ ٱلَّـٰٓـِٔى تُظَـٰهِرُونَ مِنْهُنَّ = ކަލޭމެން އެކަނބުލުން ظِهَارُ ކުރާ (މަންމާ ހަމަކުރާ) أُمَّهَـٰتِكُمْ = ކަލޭމެންގެ މައިންކަމުގައި وَمَا جَعَلَ أَدْعِيَآءَكُمْ = އަދި ކަލޭމެންގެ (دَعِيُّ ން އެބަހީ މީހާގެ ދަރިއެއްކަމުގައި ހަދައިގެންއުޅޭ އެހެންމީހުންގެ ދަރިން) އެކަލާނގެ ނުލައްވައެވެ. أَبْنَآءَكُمْ ކަލޭމެންގެ އުފަންދަރިންކަމުގައިވެސް ذَٰلِكُمْ قَوْلُكُم = އެއީ ކަލޭމެން ބުނާ ބަހެވެ. بِأَفْوَٰهِكُمْ = ކަލޭމެންގެ އަނގަތަކުން. وَٱللَّهُ

يَقُولُ ٱلْحَقَّ = އަދި الله ވަނީ ޙަޤީޤަތް ވިދާޅުވާ ރަސްކަލާއެވެ.۞ وَهُوَ يَهْدِى ٱلسَّبِيلَ ﴿٤﴾ = ސީދާ މަގަށް މަގުދައްކަވާނީ ހަމަ އެކަލާނގެއެވެ.

إجْمَالِي މާނަ

(١) އޭނަބިއްޔާއެވެ! ތަޤުވާވެރިވެވޮޑިގަންނަވާށެވެ! ކަލޭގެފާނު ދެމިހުންނަވާށެވެ! އަދި ކާފިރުންނާއި މުނާފިޤުންނަށް ކިޔަމަންތެރިވެވަޑައި ނުގަންނަވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން الله ވޮޑިގެންވަނީ ދަންނަވޮޑިގެންވާ އަދި ޙިކުމަތްތެރިވަންތަ ކަލާނގެއެވެ.

(٢) އަދި ކަލޭގެފާނުގެ رَبُّ ގެ ޙަޟްރަތުން ކަލޭގެފާނަށް ވަޙީކުރެއްވޭ ވަޙީއަށް ކަލޭގެފާނު ތަބާވެވޮޑިގަންނަވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން الله ވޮޑިގެންވަނީ ކަލޭމެންކުރާ ކަންތަކުގެ ޚަބަރު ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. (އެހެންކަމުން ކަލޭގެފާނުނަށް ޤުރުއާނުގައިވާގޮތުން ޢަމަލުކުރައްވާށެވެ.)

(٣) އަދި الله އަށް ވަކީލު ކުރައްވާށެވެ! އަދި الله ވަކީލުކަމުގައި ފުދިވޮޑިގެންވެއެވެ.

(٤) الله تَعَالي އެއްވެސް މީހެއްގެ އެތެރޭ ހިތްގައި ދެހިތް ލައްވާފައެއް ނުވެއެވެ. އަދި ކަލޭމެން އެކަހެރިކުރުމުން މައިންނާ ހަމަކުރާ ކަލޭމެންގެ އަނބިން އެއީ ކަލޭމެންގެ މައިންކަމުގައި ވެސް އެކަލާނގެ ނުލައްވައެވެ. އަދި އެހެންމީހުންގެ ދަރިއަށް އެއިލާގެ ދަރިއެއް ކަމުގައި ކަލޭމެން އަޅައިގަންނަ ކުދިންނާއި ކަލޭމެންގެ ދަރިފުޅުން ކަމުގައި الله ނުލައްވައެވެ. މިއީ ކަލޭމެން ބުނާ ބަހަކަށް ކަލޭމެންގެ އަނގަތަކުން ނުކުންނަ (އެއްވެސް ބަޔާނެއްނެތް ހުސްވާހަކަތަކެކެވެ. އަދި الله އީ ވަނީ ޙައްޤު ބަޔާންކުރައްވާ ރަސްކަލާއެވެ. އަދި ސީދާ މަގުގެ ދަލީލުތަކުގައިވެސް ހަމަ އެކަލާނގެއެވެ.

* ދަންނައެވެ. ޖާހިލިއްޔަ ޒަމާނުގައި އެބާ ޒުހާރުގަ މީހަކު ނުދެކޭތީ ހަމަ ބޭނުމެއް މިންވަރަކުނެވެ. އެއްވެސް މީހަކު ދެހިތްތެރިވެއެވެ. الله އަށް ހާމަވާ ހިތެއް ކަލޭގެފާނާއި ގާތްތިމާވެށީ ހިތްތަކާ ހިތެއް ނުވަތަ ދެހިތްކަމަށް ހާމަވާ ހިތް އެއްކަމަކީ ކާފިރު ކަމަށް ހާމަވާ ހިތެއް ނުވެއެވެ. ހަމައެއްގޮތަށް ދެހިތެއް މީހާގެ އަންހެނާ މައަކީ ހަމަތަކެއް އެހެންމީހުންގެ ޢަމަލެއް ބުނެފައި އެއްކަމެއްކަމަށް ހިމެނުމެވެ؟ ކަންމަތީ އެމީހުންގެ ބަސްތަކުން މިހާރު މިހެން ވާނެއެވެ. އެއީ އެންމެ ދަރިފުޅެވެ. ދެވަނަ ދުވަހު ދަރިކަމަށް ދެމުން ބަލައިގަންނަ ދަރިއަކާ މިހާރު ދަރި އަށް ކަމުގައި ހަދައި ފާޅުކޮށް ކިޔުއްވައިދެއެވެ. ޒައިދު އަކީ ޙާރިޘާގެ ދަރިއެކެވެ. زَيْد بُن حَارِثَة އަށް زَيْد بُن مُحَمَّد އޭ ކިޔައިގެން ދުވަސްކޮޅަކު އެގޮތަށް ގޮވައިލެވުނެވެ. އެ ކަންތައް ދިޔައީ ރަސޫލާ ކަލޭގެފާނު ވެސް ވަނީ ހަރާމްކުރެއްވިއެވެ. ޖާހިލިއްޔަ ޒަމާނުގައި ވެސް ދަރިކަމަށް ގެނައި ކުއްޖާއަށް ބައްޕަގެ ވާރުތަ ލިބޭ ގޮތަށް އަދި ހުރިހާ ޙައްޤުތަކެއް ވެއެވެ. އެއީ ދަރިކަމަށް ބަލައިގަތުމާ ގުޅޭ ހުކުމްތަކެވެ. ދީން ދިމާވެ ދިޔަފަހުން އިސްލާމު އޮތީ ފަހުން ދަރިކަމަށް ގެނައުމުގެ ކަންތައް ހުއްޓުވައި ހަމައެކަނި ދަރިކަމުގައި الله ދީން މީހަކަށް ނިސްބަތްކުރެއްވިއެވެ.

ٱدۡعُوهُمۡ لِأٓبَآئِهِمۡ هُوَ أَقۡسَطُ عِندَ ٱللَّهِۚ فَإِن لَّمۡ تَعۡلَمُوٓاْ ءَابَآءَهُمۡ فَإِخۡوَٰنُكُمۡ فِي ٱلدِّينِ وَمَوَٰلِيكُمۡۚ وَلَيۡسَ عَلَيۡكُمۡ جُنَاحٞ فِيمَآ أَخۡطَأۡتُم بِهِۦ وَلَٰكِن مَّا تَعَمَّدَتۡ قُلُوبُكُمۡۚ وَكَانَ ٱللَّهُ غَفُورٗا رَّحِيمًا ٥

މުފްރަދާތު

ٱدۡعُوهُمۡ لِأٓبَآئِهِمۡ = އެކުދިންނަން އެކުދިންގެ (އަސްލު) ބައްޕައިގެ ނަމުން ނަންކިޔާށެވެ.✻ هُوَ أَقۡسَطُ = ޢަދުލުވެރިކަން ބޮޑީ އެގޮތެވެ..✻ عِندَ ٱللَّهِۚ = اللّٰه ގެ ހަޟްރަތުގައި.✻ فَإِن لَّمۡ تَعۡلَمُوٓاْ = ފަހެ ކަލޭމެންނަށް ނޭގުނީމާ.✻ ءَابَآءَهُمۡ = އެމީހުންގެ (އަސްލު) ބައްޕައިން.✻ فَإِخۡوَٰنُكُمۡ = ފަހެ އެއީ ކަލޭމެންގެ އަޚުންނެވެ.✻ فِي ٱلدِّينِ = ދީނުގެ ބޭބެން.✻ وَمَوَٰلِيكُمۡۚ = އަދި އެއީ مَوْلَي އިންނެވެ.✻ وَلَيۡسَ عَلَيۡكُمۡ جُنَاحٞ = އަދި ކަލޭމެންގެ މައްޗަކު ކުށެއްނެތެވެ.✻ فِيمَآ أَخۡطَأۡتُم بِهِۦ = ކަލޭމެންނަށް ކުށުން (އޮޅިގެން) އޮޅުނު ކަންކަމުގައި.✻ وَلَٰكِن = އަދި އެހެންނަމަވެސް (ކުށެއްކަމުގައި ބޭނުންވެ)✻ مَّا تَعَمَّدَتۡ قُلُوبُكُمۡۚ = ކަލޭމެންގެ ހިތްތައް ގަސްދުކޮށްގެން ކުރާ ކަންތަކުގައެވެ.✻ وَكَانَ ٱللَّهُ = އަދި اللّٰه ވޮޑިގެންވިއެވެ. ✻ غَفُورٗا رَّحِيمًا ٥ = ގިނަގިނައިން ފާފަފުއްސަވާ ރަޙްމަތްތެރިވެވޮޑިގެން ވާ ކަލާނގެއެވެ.✻

إجْمَالِي މާނަ

(٥) އެފަދަކުދިން - އަދި މިހުންވެސް އެމީހުންގެ އަސްލުބަފައިންގެ ނިސްބަތުގައި ކިޔާށެވެ. (ކުއްޖާގެ ފަހަތުން އަސްލު ބައްޕަގެ ނަމުން ކިޔާށެވެ.) الله ގެ ހަޟްރަތުގައި އިންސާފުވެރިކަން ބޮޑުވާނީއެވެ. އަދި އެކުއްޖެއްގެ އަސްލު ބައްޕަ ނޭނގޭކަމުގައިވާނަމަ އަދި އެކުއްޖަކީ މުސްލިމެއްކަމުގައިވާނަމަ އެއީ ދީނީގޮތުން ކަލޭމެންގެ އަޚެވެ. (އެކުއްޖަކަށް އަޚާ ނަމުން ކިޔާށެވެ.) ދެންއެހެންނަމަ مَوْلَي އެވެ ކިޔާށެވެ. އަދި ކަލޭމެންނަށް ނޭނގިގެން އޮޅިގެން ވެފައިވާ އެއްޗެއްގެ ކަންކަމާއިމެދު ކަލޭމެންގެ މައްޗަކު އެއްވެސް ކުށެއްނުވެއެވެ. އެކަމަކު ކުށްވަނީ ހިތުގެ ނިޔަތުން ކަމާއިއެކު ގަސްދުގައި ކުރާކަންތައްތަކުންނެވެ. (އެބަހީ މިސާލަކަށް ކުއްޖާގެ ބައްޕަކަށް ރަނގަޅަށް އެނގިހުރެމާއެކު ބައްޕަދުން މީހަކަށް އެކުއްޖާ ނިސްބަތް ކުރުމުންނެވެ.) އަދި الله ވަނީ ގިނަގިނައިން ފާފަފުއްސަވާ ރަޙުމަތް ލެއްވުން ބޮޑުވެގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

ٱلنَّبِىُّ أَوْلَىٰ بِٱلْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ ۖ وَأَزْوَٰجُهُۥٓ أُمَّهَـٰتُهُمْ ۗ وَأُو۟لُوا۟ ٱلْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِى كِتَـٰبِ ٱللَّهِ مِنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ وَٱلْمُهَـٰجِرِينَ إِلَّآ أَن تَفْعَلُوٓا۟ إِلَىٰٓ أَوْلِيَآئِكُم مَّعْرُوفًا ۚ كَانَ ذَٰلِكَ فِى ٱلْكِتَـٰبِ مَسْطُورًا ﴿٦﴾ وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ مِيثَـٰقَهُمْ وَمِنكَ وَمِن نُّوحٍ وَإِبْرَٰهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَى ٱبْنِ مَرْيَمَ ۖ وَأَخَذْنَا مِنْهُم مِّيثَـٰقًا غَلِيظًا ﴿٧﴾ لِّيَسْـَٔلَ ٱلصَّـٰدِقِينَ عَن صِدْقِهِمْ ۚ وَأَعَدَّ لِلْكَـٰفِرِينَ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٨﴾

މުފްރަދާ

ٱلنَّبِىُّ أَوْلَىٰ = نَبِي އާ ބަރުދުކަން ބޮޑުވެ. ❁ بِٱلْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ ۖ = މުއުމިނުން އަމިއްލަގެ ނަފުސުތަކަށްވުރެ. ❁ وَأَزْوَٰجُهُۥٓ = އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ އަނބިއަނބި ކަނބަލުން. ❁ أُمَّهَـٰتُهُمْ ۗ = އަމިހުންގެ (އެ މުއުމިނުންގެ) މަންމަނުވެ. ❁ وَأُو۟لُوا۟ ٱلْأَرْحَامِ = އަދި ގާތްތިމާގެ މީހުން ❁ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ = ބަޔެއް އެހެންބައެއްގެ ވާރުތަވުމުގެ (ވާރުތަވުމުގެ ބާބުން) ބޮޑު ހައްގުވެރިކަން (ވާރުތަވުމުގެ ބާބުގައި) ❁ فِى كِتَـٰبِ ٱللَّهِ = الله ގެ ފޮތުގައި. ❁ مِنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ = މުއުމިނުންގެ ތެރެއިން. ❁ وَٱلْمُهَـٰجِرِينَ = އަދި މުހާޖިރުންގެ ތެރެއިންނާއި. ❁ إِلَّآ أَن تَفْعَلُوٓا۟ = ކަލޭމެން ކުރިއުމާ މެނުވީ. ❁ إِلَىٰٓ أَوْلِيَآئِكُم = ކަލޭމެންގެ وَلِي ންނަށް. ❁ مَّعْرُوفًا ۚ = ހެޔޮކަމެއް. / އިހުސާނެއް / ސަދަގާއެއް. ❁ كَانَ ذَٰلِكَ = އެކަން ވިއެވެ. ❁ فِى ٱلْكِتَـٰبِ مَسْطُورًا ﴿٦﴾ = ފޮތުގައި ލިޔުއްވިފައި (ލަހުމަހްފޫޒުގައި ނުވަތަ لَوْح المحْفُوظ ގައި ލިޔުއްވިފައި. ❁ وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ = އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ނަބިއްޔުންގެ ❁ مِيثَـٰقَهُمْ = އެބޭކަލުންގެ ޢަހުދު ކަނަވަރު. ❁ وَمِنكَ = އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ކިބައިން ބިސްޖިވިނަރު. ❁ وَمِن نُّوحٍ وَإِبْرَٰهِيمَ = އަދި نُوح އަދި إِبْرَاهِيم (عَلَيهما السلام) ގެ ކިބައިން. ❁ وَمُوسَىٰ وَعِيسَى ٱبْنِ مَرْيَمَ ۖ = އަދި مُوسَي އާއި مَرْيَم ގެ ދަރިކަލުން عِيسَي (عَلَيْهما السَّلام) ގެ ކިބައިންނާއި. ❁ وَأَخَذْنَا مِنْهُم = އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެބޭކަލުންގެ ކިބައިންވެސް ހިފެހެއްޓެވީމެވެ. ❁ مِّيثَـٰقًا غَلِيظًا ﴿٧﴾ = ވަރުގަދަ ގަދަފަދަ ޢަހުދެއް ކަނަވަރުކޮށް. ❁ لِّيَسْـَٔلَ ٱلصَّـٰدِقِينَ = އެއީ ތެދުވެރިންގެ ކިބައިން އެކަލާނގެ ސުވާލުކުރެއްވުމަށް. ❁ عَن صِدْقِهِمْ ۚ = އެބޭކަލުންގެ ތެދުވެރިކަމާބެހޭގޮތުން ❁ وَأَعَدَّ لِلْكَـٰفِرِينَ = އަދި އެކަލާނގެ ކާފިރުންނަށް ތައްޔާރުކުރައްވައިފިއެވެ. ❁ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٨﴾ = ވޭންދެނިވި عَذَاب އެއް ❁

إجْمَالِي މާނަ

(٦) މުއުމިނުންނަށް އަމިއްލަގެ ނަފުސުތަކަށްވުރެ ބަރުދުކަން ބޮޑީ ނަބިއްޔާއެވެ. (އެބަހީ މިފަދަ އަމިއްލަ ނަފުސުތަކަށްވުރެ ބަރުދުކަން ބޮޑީ ހިތާމައިގެ ނަބިއްޔާއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ ނަފުސުތަކަށްވެ. އަދި މިފަދަ

މަސްލަހަތެއްވުމަށްޓަކައި ބެހޭގޮތް އިސްލާމްކުރުމުގެ ކުރިން އެކަލޭގެފާނުގެ މަސްލަހަތަށްވެސް . އެހެން ނަމަވެސް އިމާންކަން ބަލައިގަނެ ނުވާނެއެވެ. އެހެންވީމާ ދަރިފުޅުކަމާ އެކަށައި ބަދަލުވާން ވެއެވެ.) އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ އަނބިއަނބިކަނބަލުންނަކީ މުއުމިނުންގެ މައިންނެވެ. (އަދަބު تَعْظِيم ކުރުމުގެ ގޮތުން އެފަދަ ޙައްޤުވެއެވެ. އެކަމަކު ނިކާހުކުރުން ހުއްދަނުވުމުގެ ގޮތުން މައިން ކަމުގެ ޙައްޤުތަކެއް ނުވެއެވެ.) އަދި ގާތްތިމާގެ މީހުން (މީރާސް ލިބިގަތުމުގެ ގޮތުން) މާ ބޮޑު ޙައްޤުވެރިވެއެވެ. އެއީ الله ގެ ފޮތުގައި އެކަންކަން ލިޔެފައިވާގޮތެވެ. (އެއީ لَوْح المحفُوظ ގައި ނުވަތަ ޤުރުއާނުގައި ނުވަތަ ފަރުދުކުރެއްވި ބަޔާންކުރެއްވި އަޙްކާމުގައި ބަޔާންކުރެވުނު ގޮތެވެ.) މުހާޖިރުންނާއި ދީނުވެރިން އެހެން ދީނީ މުއުމިނުން ގެ އަނބިކަނބަލުންގެ ފަހުގައި މީރާސް ހުރިގޮތުން ގާތްކަމުގެ ޙައްޤު ބޮޑުވެއެވެ. ނަމަވެސް ބަރަދަށްމި އެއްކުރުން ނުވަތަ ވަސިއްޔަތްކުރުގެ ގޮތުން ދަރުމަވެރިކަމުން ހެވާއެއް ކުރުމަކީ ރަނގަޅު ކަމެކެވެ. އެކަންތައްތައް لَوْح المحفُوظ ގައި ނުވަތަ ފޮތުގައި ޤުރުއާނުގައި ކަނޑައެޅި ބަޔާންކުރެވިފައިވެއެވެ.

* ދަންނައެވެ. އިސްލާމްދީނުގެ ކުރީޒަމާނުގައި ގާތްތިމާގެ މީހުން ހިޖުރަ ކުރުމުގެ ޙައްޤުވެރިކަމާއި ގުޅުވައިގެން ބަދަލުކުރުމުގެ ގޮތުން މީރާސް ލިބޭނީ ޢަޤީދާގެ އެއްބައިވަންތަކަމާއި ބަރާބަރުކަން އެކުލެވޭގޮތަށް ރައްޓެހިކަމުގެ އަސާސެއްގެ މަތިން ވަކި ފަރާތްތަކެއް ކަނޑައެޅިފައިވާގޮތަށެވެ. ދެން ޤުރުއާނުން ދިޔާވެ ނުވަތަ ދީނީ ކަމަކަށް އެހެން ބަޔަކު އެއްކުރެވުމުން މީރާސް ލިބިގަތުމުގެ ޙައްޤު ގާތްތިމާގެ މީހުންނަށް ހަދަމުގެ ވިސްނުން ކޮށްދިނެވެ. އެހެންނަމަވެސް ހަމައެކަނި ހިސްސާތަކުގެ ޙައްޤު ކަނޑައެޅި ބަޔާންކުރެވުނީ ގާތްތިމާގެ މީހުންނަށެވެ. وَالله أَعْلَم . . . . .

(٧) އަދި ދަމަހުން ނަބީބޭކަލުންގެ نبي ބޭކަލުންގެ ކިބައިން عهد ކަނޑައެޅިވަޑައިގަތް ތަނާ ހަނދާންކުރައްވާށެވެ. (އޭ رسول الله އެވެ!.) އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ކިބައިންނާއި نوح ގެފާނާއި إبراهيم ގެފާނާއި موسى ގެފާނާއި އަދި مريم ގެ ދަރިކަލުން عيسى ގެފާނާއި (عليهِمُ السلام) މިއަންގޮ ބޭކަލުންގެ ކިބައިން ميثاق ހިފެއްވީމެވެ. އަދި އެބޭކަލުންގެ ކިބައިން ގަދަފަށްގެން عهد ހިފެއްވީމެވެ. * އެންމެހައި ނަބީބޭކަލުންގެ ކިބައިން ހިފެއްވި عهد އަކީ -الله އަށް އަޅުކަން ކުރުމަށާއި- އަދި الله ވަޙީއަށް އެންގެވުމަކީ ކުރެއްވުން ދަރުކުރެއްވުމާއި -އާދެ އެއްބޭކަލުން އަނެއްބޭކަލުން ތަޞްދީޤު ކުރެއްވުމާއި- އަދި އެބޭކަލުންގެ قوم ތަކަށް نصيحة ދެއްވައި رسالة އިއްވެވުމެވެ. އަދި އާންމުކޮށް ނަންގަނޑުވިއްސާ ވަސްބޭކަލުން خاص ގޮތެއްގައި ނަންގަނޑުވެރިން އުވަދި أُولوالعَزْم ގެ ވަސްބޭކަލުންނަކީ ގަދަފަދަ ބޭހިމު شريعةތަކުގެ ބޭކަލުން ކަމުގައި ވެވަޑައި އަދި އެބޭކަލުންނަށް ޝަރަފުވާގޮތް ގޮތުންނެވެ. އަދި محمد صلى الله عليه وسلم އަކީ އެންމެ ފަހުގެ نبي ކަމުގައި ވެވަޑައި ދިރުވެގެ އެންމެ ކުރިގައި އެކަލޭގެފާނުގެ ފަޒީލަތާއި شرف ހަމައި މަތިކަމެވެ. والله أعلم – زُبْدَة التَّفْسِير.

(٨) އަދި އެފަދަ عهد ކަނޑައެޅި ކުރައްވައި އެބޭކަލުންގެ ތެދުވެރިކަމާ ބެހޭ ސުވާލުކުރެއްވުމަށެވެ. އަދި ކާފިރުންގެ ކިބައިން އެބޭކަލުންނަށް ދެއްވި ޖަވާބުތަކާ ބެހޭ ސުވާލު ކުރެއްވުމަށެވެ. އަދި ކާފިރުންނަށް އެކަލާނގެ ތައްޔާރު ކުރައްވައިވަނީ ވޭންދެނިވި عذاب އެކެވެ.

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ٱذْكُرُوا۟ نِعْمَةَ ٱللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَآءَتْكُمْ جُنُودٌ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا وَجُنُودًا لَّمْ تَرَوْهَا ۚ وَكَانَ ٱللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا ﴿٩﴾ إِذْ جَآءُوكُم مِّن فَوْقِكُمْ وَمِنْ أَسْفَلَ مِنكُمْ وَإِذْ زَاغَتِ ٱلْأَبْصَـٰرُ وَبَلَغَتِ ٱلْقُلُوبُ ٱلْحَنَاجِرَ وَتَظُنُّونَ بِٱللَّهِ ٱلظُّنُونَا۠ ﴿١٠﴾ هُنَالِكَ ٱبْتُلِىَ ٱلْمُؤْمِنُونَ وَزُلْزِلُوا۟ زِلْزَالًا شَدِيدًا ﴿١١﴾

ލަފްޒީ

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ = އޭ އީމާންވެއްޖެ މީސްތަކުންނޭވެ. ❁ ٱذْكُرُوا۟ = ކަލޭމެން ހަނދާންކުރާށޭވެ. ❁ نِعْمَةَ ٱللَّهِ عَلَيْكُمْ = ކަލޭމެންގެ މައްޗަށް الله ދެއްވިنِعْمَة ❁ إِذْ جَآءَتْكُمْ جُنُودٌ = ކަލޭމެންގެ ގާތަށް ހަނގުރާމައިގެ لَشْكَر އައިސް (أَحْزَاب ހަނގުރާމައިގެ ޖަމާޢަތްތައް އައިސް)❁ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ = ދެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންގެ މައްޗަށް ފޮނުއްވީމެވެ. ❁ رِيحًا = ވައިރޯ. ❁ وَجُنُودًا = އަދި ލަޝްކަރު އަކާއި (މަލާއިކަތުބޭކަލުންގެ) لَّمْ تَرَوْهَا = ކަލޭމެން އެލަޝްކަރު ނުދެކޭ. ކަލޭމެންނަށްނުފެންނަ. ❁ وَكَانَ ٱللَّهُ = އަދި الله ވޮޑިގެންވެއެވެ. بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا ﴿٩﴾ = ކަލޭމެންކުރާ ކަންތަކަށް ބައްލަވާ ވޮޑިގެންވާ ކަލަކުކަމުގައި. ❁ إِذْ جَآءُوكُم = އެބައި މީހުން ކަލޭމެންގެ ގާތަށް އައިރުން. ❁ مِّن فَوْقِكُمْ = ކަލޭމެންގެ މަތިން (އެބައި މަތިންގެ މަޝްރިޤު ފަރާތުގެ އުސް ތިމާއިން)❁ وَمِنْ أَسْفَلَ مِنكُمْ = އަދި ކަލޭމެންގެ ދަށުން / ތިރިންނާއި. (އެބައި މަތިންގެ މަޣްރިބު ފަރާތު ތިރި ތިމާއިން)❁ وَإِذْ زَاغَتِ ٱلْأَبْصَـٰرُ = އަދި ލޯތައް ސިހިގެންގޮސް ފުންމިގެން ދިޔައިރުން. ❁ وَبَلَغَتِ ٱلْقُلُوبُ ٱلْحَنَاجِرَ = އަދި (ކަންފަތުގެ ނިޔަލަށް) ހިތްތައް ކަރުހިޔަނީގެ ހަމައަށް އަރައިގެން އައިސް. ❁ وَتَظُنُّونَ بِٱللَّهِ = އަދި ކަލޭމެން الله އާއިމެދު ހިތާހިޔާލުކުރިއެވެ. ❁ ٱلظُّنُونَا۠ ﴿١٠﴾ = އެކިއެކިވައްތަރު ހިޔާލެއް. ❁ هُنَالِكَ = އެވަގުތު. ❁ ٱبْتُلِىَ ٱلْمُؤْمِنُونَ = (ބިރުވެރިކަމާއި - ހަނގުރާމައާއި - ބަނޑުހައިހޫނު ކަމާއި އަދިވެސް އެހެންތަކެއް ކަންކަމުން) މުއުމިނުންނަކީ އިމްތިޙާނު ކުރެވުނެވެ. ❁ وَزُلْزِلُوا۟ = އަދި އެބައިމީހުންނަށް ހަލަބޮލިވުން އައެވެ. ގެރިގެން ދިޔައެވެ. ❁ زِلْزَالًا شَدِيدًا ﴿١١﴾ = ވަރަށްގަދަ ހަލަބޮލިވުމަކުން/ ގަދަފަދަ ގޮތަކުން. ❁

إجمالي މާނަ

(٩) އޭ إيمان ވެއްޖެ މީސްތަކުންނޭވެ! ކަލޭމެންގެ ގާތަށް (لشكر ތަކެއް އައި ހިނދު) ކަލޭމެންގެ މައްޗަށް الله ދެއްވި އިޙްސާންގެ نعمة ކަލޭމެންނިކަން ހަނދާންކޮށްބާރުވާށެވެ! ދެން ތިމަންރަސްކަލާންގެ އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް އެބައި ކާފިރުންގެ މައްޗަށް ވައިރޯއް ފޮނުއްވީމެވެ. އަދި ކަލޭމެންނަށް ނުފެންނަ އެތައް لشكر ތަކެއް ފޮނުއްވީމެވެ. (އެއީ މަލާއިކަތުބޭކަލުންގެ لشكر އެވެ. އެބޭކަލުން ކާފިރުންގެ ފޮތިގެތަކުގެ ކަށިތައް ފުއްސަވައި ފޮތިގެ މުދަކި ވިއްދާލައިވާ ގުދު ތަނބު ވައްޓައިލައްވައި އަލިފާން ނިއްވައި ކަންކަން އުދަރެއިވާ ތޮރިތަށް ބަނޑުން ޖަހައްސަވައި އަސްތަށް ހުއްޓަސް އަނެއް އަހަރެމެންއަށްވައި ކާފިރުންގެ ހިތްތަކަށް ބިރުވެރިކަން ވައްދަވައި ހުރަވިއްވީއެވެ.) އަދި الله ތޫޖެހެނީ ކަލޭމެންކުރާ އެންމެހައި ކަންތައް ދެކެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެކަމުގައެވެ.

(١٠) އަދި އެބައިމީހުން - އެބަޔަކީ أحزاب لشكر ތަކެވެ. ކަލޭމެންގެ އުސްފަރާތުންނާއި އަދި ތިރިފަރާތުން (އެބަޔަކީ مدينة ގެ مشرق ފަރާތުގެ އުސްތަންތަނާއި އަދި مغرب ފަރާތުގެ ތިރިތިރިބިމުން) އައި ހިނދު ކަލޭމެން ހަނދާންކޮށް ބާރުވާށެވެ! އެހިނދު مدينة ގެ ބައެއް މީހުން ބިރުން ސިހިގެންގޮސް ލޯތައް އެރުން މިނުކަން ފެނުމާއި ހިތްތަށް ކަރުގެ ވަގާ ހަމައަށް އަރައިގެން ދިޔައެވެ. އަދި ކަލޭމެން الله އާއިމެދު އެތަކެއް ހީ ކުރީމެވެ.

(١١) އަދި އެތަނުގައި مؤمن ންގެ އިމާންކަން إمتحان ވެވުނެވެ. (ބިރުވެރިކަމާއި ހަލާކުވާތާއި ބަނޑުހައި ދުނުކަމާއި حصار ވުމާއި ދެންވެސް އެބާވަތުގެ އުމުއްކަލަކުން إمتحان ކުރެވުނެވެ. حقيحقي مؤمن ންނާއި منافق ން فرق ކުރެވުނެވެ. އަދި މީސްތަކުންނަށް ގެތުން އަރާވަރަށް އެހީނުނަން ހަމަޖެހުން ނެތުނެވެ.

وَإِذْ يَقُولُ ٱلْمُنَـٰفِقُونَ وَٱلَّذِينَ فِى قُلُوبِهِم مَّرَضٌ مَّا وَعَدَنَا ٱللَّهُ وَرَسُولُهُۥٓ إِلَّا غُرُورًا ﴿١٢﴾ وَإِذْ قَالَت طَّآئِفَةٌ مِّنْهُمْ يَـٰٓأَهْلَ يَثْرِبَ لَا مُقَامَ لَكُمْ فَٱرْجِعُوا۟ ۚ وَيَسْتَـْٔذِنُ فَرِيقٌ مِّنْهُمُ ٱلنَّبِىَّ يَقُولُونَ إِنَّ بُيُوتَنَا عَوْرَةٌ وَمَا هِىَ بِعَوْرَةٍ ۖ إِن يُرِيدُونَ إِلَّا فِرَارًا ﴿١٣﴾ وَلَوْ دُخِلَتْ عَلَيْهِم مِّنْ أَقْطَارِهَا ثُمَّ سُئِلُوا۟ ٱلْفِتْنَةَ لَـَٔاتَوْهَا وَمَا تَلَبَّثُوا۟ بِهَآ إِلَّا يَسِيرًا ﴿١٤﴾ وَلَقَدْ كَانُوا۟ عَـٰهَدُوا۟ ٱللَّهَ مِن قَبْلُ لَا يُوَلُّونَ ٱلْأَدْبَـٰرَ ۚ وَكَانَ عَهْدُ ٱللَّهِ مَسْـُٔولًا ﴿١٥﴾

ތަރުޖަމާ

وَإِذْ يَقُولُ ٱلْمُنَـٰفِقُونَ = އަދި منافق ންގެ މީހުން ބުނިހިނދު. ✲ وَٱلَّذِينَ فِى قُلُوبِهِم مَّرَضٌ = އަދި އެމީހުންގެ ހިތްތަކުގައި (ޝައްކާއި ވަހުމުގެ) ބަލިކަންވާމީހުންނާއި. ✲ مَّا وَعَدَنَا ٱللَّهُ = اللّٰه އަހުރެމެންނަށް ވަޢުދު ނުކުރައްވަ އެވެ. ✲ وَرَسُولُهُۥٓ = އަދި އެކަލާނގެ ރަސޫލާ އެއި. ✲ إِلَّا غُرُورًا ﴿١٢﴾ = ގޮތްދޮވުމެއް ފިޔަވައި. ✲ وَإِذْ قَالَت طَّآئِفَةٌ = އަދި ޖަމާޢަތެއްގެ މީހުން ބުނިހިނދުން. ✲ مِّنْهُمْ = އެމީހުންގެ ތެރެއިން. ✲ يَـٰٓأَهْلَ يَثْرِبَ = އޭ މަދީނާގެ އަހުލުވެރިންނޭވެ. ✲ لَا مُقَامَ لَكُمْ = ކަލޭމެންނަކަށް ޤާއިމްވުމެއް ނުވެއެވެ. ✲ فَٱرْجِعُوا۟ ۚ = ފަހެ ކަލޭމެން އެނބުރި ގެތަކަށް ދޭށެވެ. ✲ وَيَسْتَـْٔذِنُ = އަދި ހުއްދަ އެދެއެވެ. ✲ فَرِيقٌ مِّنْهُمُ = އެމީހުންގެ ބަޔަކު. ✲ ٱلنَّبِىَّ = ނަބިއްޔާގެ ކިބައިން. ✲ يَقُولُونَ = އެމީހުން ބުނެއެވެ. ✲ إِنَّ بُيُوتَنَا عَوْرَةٌ = ހަމަކަށަވަރުން އަހުރެމެންގެ ގެތައް ރައްކާތެރިކަމެއް ނެތް ގެތަކެވެ. ✲ وَمَا هِىَ بِعَوْرَةٍ = (اللّٰه ޙަޟްރަތުން ޙުކުމް ކުރެއްވީ) އަދި އެ ގެތަކަކީ ރައްކާތެރިކަން ނެތް ގެތަކެއް ނޫނެވެ. ✲ إِن يُرِيدُونَ = އެމީހުން އެދޭކަމަކީ ފިލުމެވެ. ✲ إِلَّا فِرَارًا ﴿١٣﴾ = ފިލުމުގެ ކަމެއް ފިޔަވައި. ✲ وَلَوْ دُخِلَتْ عَلَيْهِم = އަދި އެމީހުންގެ މައްޗަށް ވަދެފިނަމަ (އެބަޔަކީ ލަޝްކަރުތައް ވަންނަނަމަ). ✲ مِّنْ أَقْطَارِهَا = އޭގެ ހުރިހާ ކަންކޮޅަކުން. ✲ ثُمَّ سُئِلُوا۟ ٱلْفِتْنَةَ = ދެން އެމީހުންނާ ފިތުނަވެރިވުމަށް އެދިއްޖެނަމަ / ނުވަތަ ކާފިރުވުމަށް ދަޢުވަތު ދީފިނަމަ. ✲ لَـَٔاتَوْهَا = ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން އެކަން ކުރާނެއެވެ. ✲ وَمَا تَلَبَّثُوا۟ بِهَآ = އެމީހުން އެކަމުގައި ލަސްވެވު ނުވާނެއެވެ. ✲ إِلَّا يَسِيرًا ﴿١٤﴾ = ކުޑަ ކުޑަ ވަގުތުކޮޅެއް ފިޔަވައި. ✲ وَلَقَدْ كَانُوا۟ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން ވިއެވެ. ✲ عَـٰهَدُوا۟ ٱللَّهَ = اللّٰه އާއި ޢަހުދު ކަނޑައަޅާފައިވާކަމުގައި. (އެއީ أُحُد ހަނގުރާމައިގެ ކުރީގައެވެ.) ✲ مِن قَبْلُ = މީގެ ކުރިން. (ޚަންދަޤު ހަނގުރާމައިގެ ކުރިން). ✲ لَا يُوَلُّونَ ٱلْأَدْبَـٰرَ = އެމީހުން އެނބުރި

ފުރަގަސް ނުދޭނެކަމަށް.۞ وَكَانَ عَهْدُ ٱللَّهِ = އަދި الله ގެ ޢަހުދު ކަށަވަރުވިއެވެ.۞ مَسْـُٔولًا ﴿١٥﴾ = ސުވާލުކުރެވެނިވި އެއްޗެއްކަމުގައި.۞

إِجْمَالِي މާނަ

(١٢) އަދި منافق ންނާއި އެމީހުންގެ ހިތްތަކުގައި (ޝައްކާއި ވަހުމުގެ) ބަލިކަންވާ މީހުން ބުނިހިނދު ހަނދާންކުރައްވާށެވެ.! (އެމީހުން ބުންޏެވެ.) الله އާއި ރަސޫލާ އަހުރެމެންނަށް ހެއްދުވަކަން ދޮގުވި ވަޢުދު ކުރައްވާފައި ނުވެއެވެ.

(١٣) އަދި އޭގެތެރެއިން އެއް ޖަމާޢަތެއްގެ މީހުން ބުންޏެވެ. ޔަޘްރިބުގެ އަހުލުވެރިންނޭވެ.! ކަލޭމެންނަށް އެތާ އެ ހަނދަކުގެ ކައިރިން އެއްވެސް ޖާގައެއްނެތެވެ. ކަލޭމެން އަވަހަށް އެނބުރި މަދީނާގެ ކަލޭމެންގެ ގެތަކަށް ދާށެވެ. އަދި އަނެއްބަޔަކު (އެނބުރި ދިއުމަށްޓަކައި) ނަބިއްޔާގެ އަރިހުން ހުއްދަ އެދިއްޖެއެވެ. އެމީހުން ބުނަނީއެވެ. އަހުރެމެންގެ ގެތަކީ އެއްވެސް ހިފާޒަތެއް ނެތި ބަލިކަށިވެގެން ވެއެވެ. (އެބަސް ހިމާޔަތްކޮށްދީ ބަލަހައްޓާނެ މީހަކު ނެތެވެ. އެހެންވެ އަހުރެމެން އެތަނަށްދާން ބޭނުންނުވެއެވެ.) ހަމަ ޙަޤީޤަތުގައި الله އެއަންގަވަނީ އެމީހުންގެ ގޮތަކީ ހޯދައި އެއްބަހާނާއަކަށްކަމެވެ. (އެމީހުންގެ އެވާހަކައިން) ހަމަ ފިލައިގެން ދިއުމުގެ ނިޔަތުއެވެ.

(١٤) އަދި ނުވަތަ މަދީނާގެ ހުރިހާ ފަރާތްތަކުން ދުޝްމިނުންގެ ޖަމާޢަތްތަކުން ވަދެފައި ދީނުއެމީހުންގެ (މުއުމިނުންނާދެކޮޅަށް) ޝިރުކުވުމަށްނަމަ މަގުސަދުވެއްޖެއްޔާ ވެސް އެކަމެއް ކޮށްދޭނެތެވެ. ލަސްނުކޮށް އެކަމުގައި އެމީހުންކަމަށް އެއީވެ.

(١٥) އަދި ހަމަކަށަވަރުން ހަނގުރާމައިގައި ފުރަގަސްދީފައިނުދިއުމަށް އެމީހުންވަނީ الله އާއި ޢަހުދު ކަށަވަރުކޮށްފައެވެ. (އެއީ މި އަޙްޒާބު ހަނގުރާމައިގެ ކުރިން އުޙުދު ހަނގުރާމައިގެ ފަހުންނެވެ.) އަދި الله އާއި ދުދު ވިވައިވާ ޢަހުދައި އެކަށީގެންވާ ޙަޤީޤަތުގައި ސުވާލުކުރެވޭނެ އެއްޗެއްކަމުގައެވެ. ޤިޔާމަތްދުވަހުން އެކަމާ ސުވާލުކުރެވޭނެއެވެ. އެކަމުގެ ޖަޒާ ދެވޭނެއެވެ.

قُل لَّن يَنفَعَكُمُ ٱلْفِرَارُ إِن فَرَرْتُم مِّنَ ٱلْمَوْتِ أَوِ ٱلْقَتْلِ وَإِذًا لَّا تُمَتَّعُونَ إِلَّا قَلِيلًا ۝١٦ قُلْ مَن ذَا ٱلَّذِى يَعْصِمُكُم مِّنَ ٱللَّهِ إِنْ أَرَادَ بِكُمْ سُوٓءًا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ رَحْمَةً ۚ وَلَا يَجِدُونَ لَهُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ۝١٧ ۞ قَدْ يَعْلَمُ ٱللَّهُ ٱلْمُعَوِّقِينَ مِنكُمْ وَٱلْقَآئِلِينَ لِإِخْوَٰنِهِمْ هَلُمَّ إِلَيْنَا ۖ وَلَا يَأْتُونَ ٱلْبَأْسَ إِلَّا قَلِيلًا ۝١٨

ތަރުޖަމާ

قُل = (އޭ ރަސޫލު الله އެވެ!.) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ.! ❁ لَّن يَنفَعَكُمُ ٱلْفِرَارُ = ފިލައިގެން ދިޔުމަކުން ކަލޭމެންނަކަށް ފައިދާއެއްނުވެއެވެ. ❁ إِن فَرَرْتُم = ކަލޭމެން ފިލިނަމަވެސް ❁ مِّنَ ٱلْمَوْتِ أَوِ ٱلْقَتْلِ = މަރުން ނުވަތަ ޤަތުލު ވުމުން. ❁ وَإِذًا لَّا تُمَتَّعُونَ = އެހެންވިޔަސް ކަލޭމެން ދުނިޔޭގައި އުފާވެގެން ނުލިބޭނެއެވެ. ❁ إِلَّا قَلِيلًا ۝١٦ = ދާދި ކުޑަ ހިނދުކޮޅަކުގައި މެނުވީ. (އެއީ ކަނޑައެޅިފައިވާ ޢުމުރު ހަމަވާންދެންނެވެ.) ❁ قُلْ = (އޭ ރަސޫލު الله އެވެ!.) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ!. ❁ مَن ذَا ٱلَّذِى = ކޮންމީހެއްތޯއެވެ؟ ❁ يَعْصِمُكُم مِّنَ ٱللَّهِ = الله ގެ ޙަޟްރަތުން (ޢަޛާބުދިނުން ޤަޟާކުރުން) ކަލޭމެން ސަލާމަތް ކުރާނީ. ❁ إِنْ أَرَادَ بِكُمْ سُوٓءًا = އެކަލާނގެ ކަލޭމެންނަށް ނުބައިކަމެއް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ. ❁ أَوْ أَرَادَ بِكُمْ رَحْمَةً = ނުވަތަ އެކަލާނގެ ކަލޭމެންނަށް ރަޙްމަތެއް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ. ❁ وَلَا تَجِدُونَ لَهُم = އަދި އެމީހުންނަކަށް - (الله އާއި ރަސޫލާގެ އަމުރަށް އިޢުތިރާޟްކުރާ މުނާފިޤުންނަކަށް) - ނުފެންނާނެއެވެ. ❁ مِّن دُونِ ٱللَّهِ = الله ފިޔަވައި. ❁ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ۝١٧ = ސަހަރެއްވެރިއަކުވެސް އަދި ނަސްރުދޭނޭ މީހަކުވެސް. ❁ ❁ قَدْ يَعْلَمُ ٱللَّهُ = ހަމަކަށަވަރުން الله ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. ❁ ٱلْمُعَوِّقِينَ مِنكُمْ = ކަލޭމެންގެތެރެއިން (ހަނގުރާމައަށް ނުދާށޭ) ބުނެދީ ފަސްޖެހުވާ މީހުން ❁ وَٱلْقَآئِلِينَ لِإِخْوَٰنِهِمْ = އަދި އެމީހުންގެ أخ ންނަށް ބުނާމީހުންނަށް ❁ هَلُمَّ إِلَيْنَا = އަހަރެމެންގެ ގާތަށް އަވަސްވެގެންނާށެވެ. އަވަހަށް އައިސްނާށެވެ. ❁ وَلَا يَأْتُونَ ٱلْبَأْسَ = އަދި އެމީހުން ހަނގުރާމައަށް ނާންނާނެއެވެ. ❁ إِلَّا قَلِيلًا ۝١٨ = ދާދި މަދުން މެނުވީ ❁

إِجْمَالِي މާނަ

(١٦) (ދީ رسول الله އެވެ!) ކަލޭގެފާނު (އެ منافق ންނަށް) ވިދާޅުވާށެވެ! ކަލޭމެން މަރާ ހިފަން ދިއުމަކުން ނުވަތަ ޤަތުލުވުމުން ހިފަނދިއުމަކުން ކަލޭމެނަށް އެއްވެސް މަންފާއެއްނުވެއެވެ. ހިފަނދޭސްގެންވެސް ދުނިޔޭގެ ދުވަސްކޮޅަކުދުވަހު ކަލޭމެން ދުނިޔޭގައި މަޖާކޮށް އަރާމުކޮށް ނުލިބޭނެއެވެ. އެއީ ކަލޭމެނަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ އަޖަލު ހަމަވާންދެންނެވެ.

(١٧) ކަލޭގެފާނު އެމީހުންނަށް ވިދާޅުވާށެވެ! الله ކަލޭމެނަށް ނުބައިކަމެއް އިރާދަކުރައްވައިފިއްޔާ ނުވަތަ ކަލޭމެނަށް ރަޙްމަތެއް އިރާދަކުރައްވައިފިއްޔާވެސް الله ގެ ހިފެހެއްޓެވުމުން ނުރައްކާތެރިކަމުން ކަލޭމެން ސަލާމަތްކޮށްދޭނީ ކާކުހެއްޔެވެ؟ އަދި ހަމަ الله ފިޔަވައި ސަރަޙައްދުވެރިއަކުވެސް އަދި ނަޞްރުދެއްވާ މީހަކުވެސް އެމީހުން ނުދެކޭނެއެވެ.

(١٨) އަދި ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭމެންގެ ތެރެއިން ހަނގުރާމައަށް ނުދާށޭ ބުނެ ހުރަސްއެޅިގެންވާ މީހުންނާއި އަދި އެބައިމީހުން އެކަކަ އަޚުންނަށް " مُحَمَّد ގެފާނު ދޫކޮށް އަހުރެމެންގެ ތެރެއަށް އައުމަށް އަވަސްވާށޭ" ބުނާ މީހުން الله ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. އަދި ދާދި މަދުންމެނުވީ އެމީހުން ހަނގުރާމައަށް ނާދެއެވެ.

أَشِحَّةً عَلَيْكُمْ ۚ فَإِذَا جَآءَ ٱلْخَوْفُ رَأَيْتَهُمْ يَنظُرُونَ إِلَيْكَ تَدُورُ أَعْيُنُهُمْ كَٱلَّذِى يُغْشَىٰ عَلَيْهِ مِنَ ٱلْمَوْتِ ۖ فَإِذَا ذَهَبَ ٱلْخَوْفُ سَلَقُوكُم بِأَلْسِنَةٍ حِدَادٍ أَشِحَّةً عَلَى ٱلْخَيْرِ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ لَمْ يُؤْمِنُوا۟ فَأَحْبَطَ ٱللَّهُ أَعْمَٰلَهُمْ ۚ وَكَانَ ذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ يَسِيرًا ﴿١٩﴾ يَحْسَبُونَ ٱلْأَحْزَابَ لَمْ يَذْهَبُوا۟ ۖ وَإِن يَأْتِ ٱلْأَحْزَابُ يَوَدُّوا۟ لَوْ أَنَّهُم بَادُونَ فِى ٱلْأَعْرَابِ يَسْـَٔلُونَ عَنْ أَنۢبَآئِكُمْ ۖ وَلَوْ كَانُوا۟ فِيكُم مَّا قَٰتَلُوٓا۟ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٢٠﴾

މާނަ

أَشِحَّةً عَلَيْكُمْ ۖ = އެއީ ކަލޭގެފާނުގެ މައްޗަށް ދަރުވުރިކަމާއި بخيل ކަމުންނެވެ. ❁ فَإِذَا جَآءَ ٱلْخَوْفُ = ދެންފަހެ ބިރުވެރިކަން - އެބަހީ ހަނގުރާމަ - އައްވުއްޖެއްޔާ ❁ رَأَيْتَهُمْ = ކަލޭގެފާނު އެމީހުން ދެކެވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ. ❁ يَنظُرُونَ إِلَيْكَ = ކަލޭގެފާނަށް ނިގާއަށް އެމީހުން ބަލާހިތި ❁ تَدُورُ أَعْيُنُهُمْ = އެމީހުންގެ ލޮލުން (އެނބުރި މެރުނަނީ) ޙާލު ❁ كَٱلَّذِى يُغْشَىٰ عَلَيْهِ = ހުށަހި ވެވަރި އޭނާގެ މަރަށް ފަނާވެއްޖެ ❁ مِنَ ٱلْمَوْتِ ۖ = މަރުގެ ސަކަރާތުން (މަރަށް حاضر ވެފައިވާ ސަކަރާތުން) ❁ فَإِذَا ذَهَبَ ٱلْخَوْفُ = ދެންފަހެ ބިރުވެރިކަން ފިލައްޖެއްޔާ (ހަނގުރާމަ ނިމިގެންދިޔައީމާ) ❁ سَلَقُوكُم = އެމީހުން ކަލޭމެނަށް ގަދަވެ ހަރުކަށި (ހަރުކަށި ގޮތެއްގައި ރައްދުކޮށްގެން). ❁ بِأَلْسِنَةٍ حِدَادٍ = ތޫނު ދޫތަކުން ❁ أَشِحَّةً عَلَى ٱلْخَيْرِ = غنيمة އަށް ދަރުވުރިވެގެން (ނުވަތަ ހެޔޮކަންތަކަށް خرد ކުރުމަށް بخيل ވެގެންނެވެ.) ❁ أُو۟لَٰٓئِكَ لَمْ يُؤْمِنُوا۟ = އެމީހުން އީމާންނުވެއެވެ. ❁ فَأَحْبَطَ ٱللَّهُ = ފަހެ ﷲ باطل ކުރެއްވިއެވެ. ❁ أَعْمَٰلَهُمْ = އެމީހުންގެ ހުރިހާ عمل ތައް. ❁ وَكَانَ ذَٰلِكَ = އަދި އެކަންވީއެވެ. ❁ عَلَى ٱللَّهِ يَسِيرًا ﴿١٩﴾ = ﷲ تعالى އަށް ފަސޭހަކަމެއް ކަމުގައި. ❁ يَحْسَبُونَ ٱلْأَحْزَابَ = އެމީހުން ހިތަނީ أحزاب ހަނގުރާމައިގެ لشكر ❁ لَمْ يَذْهَبُوا۟ ۖ = ނުދޭ ކަމަށެވެ. ❁ وَإِن يَأْتِ ٱلْأَحْزَابُ = އަދި އެ لشكر އައިސްފިއްޔާ. ❁ يَوَدُّوا۟ = އެމީހުން އެދޭނެއެވެ. ❁ لَوْ أَنَّهُم بَادُونَ = އެމީހުން (ވެރިން ބާދިޔާ) بادية އެވެ ގޮތް ރަށްތަކުގައި ❁ فِى ٱلْأَعْرَابِ = أعراب ބަދަވީ ހުއްޓެވެ. ❁ يَسْـَٔلُونَ = ސުވާލުކުރަމުން ❁ عَنْ

أَنْبَآئِكُمْ ۖ = ކަލޭމެންގެ خبر ތަކެއް٭ وَلَوْ كَانُواْ فِيكُم= އަދި އެމީހުން ކަލޭމެން (مؤمن ން) ނާއިއެކު ވިޔަސްމެ٭ مَّا قَتَلُوٓاْ= އެމީހުން ހަނގުރާމަ ނުކުރާނެއެވެ. إِلَّا قَلِيلاً (٢٠)= ދާދި މަދުން މެނުވީ٭

إِجْمَالِي މާނަ

(١٩) އެއީ ކަލޭމެން މުއުމިނުންނާ އިދިކޮޅަށް ހުންނަ ދަހިވެތިކަމުންނެވެ. (ހަނދަޤު ޣަނީމާތަކަށް ހޯދުމުގައި ޚަރަދުކުރާމުދަލު ހުރިހާ ދަހިވެތިކަމުންނެވެ.) ދެންފަހެ ހަނގުރާމައިގެ ބިރުވެރިކަން އަތުވެއްޖެއްޔާ އެމީހުންގެ ލޮލަށް ވަރަށް ބޭހޮށްވެގެންވާ މީހަކު ހެލަކަސްވެފައި ވާފަދައިން ކަލޭމެންނަށް ބަލައިލާތީ ފަރާތްފަރާތަށް އަނބުރާލަމުން ކަލޭމެން ދެކެވެއިގެން ހުންނަތާވެއެވެ. ދެން ފަހަ ހަނގުރާމަ ނިމި ބިރުވެރިކަން ފިލައިގެން ހިނގައްޖެއްޔާ އެމީހުންގެ ތޫނު ތޫނު ދުލުން ހުތުރު އެއްޗެހި ކިޔައި ކަލޭމެން އިސްދަވާލާ ކުރާނެއެވެ. އެއީ ހެޔޮކަންތަކަށް ހަރަދު ކުރުމަށް ބަޚީލުވެ ދަހިވެތިކަމުންނެވެ. ނަމަވެސް ޣަނީމާ މުދަލަށް އެމީހުންނާ ދަހިވެތިކަމުންނެވެ. އެމީހުން އެއްގޮތަކަށްވެސް އީމާންނުވެއެވެ. އަދި الله ތަޢާލާ އެމީހުންގެ ހެޔޮއަމަލުތަކެއް بَاطِل ކުރެއްވިއެވެ. އަދި އެކަން އެފަދައިން ހެއްދެވުމަކީ الله އަށް ދާދި ފަސޭހަ ކަމެކެވެ.

(٢٠) އަދި އެމުނާފިޤުންގެ ޚިޔާލު (އެމީހުންގެ ހީ ފިނޑިކަމާއި ބިރުވެރިކަމުން) ހީކުރަނީ އަދިވެސް أحزاب ހަނގުރާމައިގެ لشكر ތައް އެނބުރި ނުދާކަމަށެވެ. އަދި ހަނގުރާމައިގެ لشكر ތައް ހަނގުރާމަޔަށް އަތުވެއްޖެއްޔާ بادية ގައި (މުސްލިމުންނާއި ދުރުގައި) ބިރައްޓެހި ހިސާބުގައި أعراب ނާއިއެކު ގައިވުމަށް ހަމަކަމަށްވުރެ އެމުނާފިޤުންގެ މީހުން އެދޭނެއެވެ. ދެން އެ ހިސާބު ދުރުގައި ތިބެގެން ކަލޭމެންގެ خبر ތައް (ހަނގުރާމައިގެ خبر ތައް) މީހުން ކުރެން އަހައި ހޯދާނެއެވެ. އަދި މުނާފިޤުން ކަލޭމެންނާއިއެކު ތިބުމުގައި ވިޔަސްމެ ދާދި މަދުން މެނުވީ އެމީހުން ހަނގުރާމަ ނުކުރާނެއެވެ.

لَّقَدْ كَانَ لَكُمْ فِى رَسُولِ ٱللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا۟ ٱللَّهَ وَٱلْيَوْمَ ٱلْـَٔاخِرَ وَذَكَرَ ٱللَّهَ كَثِيرًا ﴿٢١﴾ وَلَمَّا رَءَا ٱلْمُؤْمِنُونَ ٱلْأَحْزَابَ قَالُوا۟ هَـٰذَا مَا وَعَدَنَا ٱللَّهُ وَرَسُولُهُۥ وَصَدَقَ ٱللَّهُ وَرَسُولُهُۥ ۚ وَمَا زَادَهُمْ إِلَّآ إِيمَـٰنًا وَتَسْلِيمًا ﴿٢٢﴾ مِّنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا۟ مَا عَـٰهَدُوا۟ ٱللَّهَ عَلَيْهِ ۖ فَمِنْهُم مَّن قَضَىٰ نَحْبَهُۥ وَمِنْهُم مَّن يَنتَظِرُ ۖ وَمَا بَدَّلُوا۟ تَبْدِيلًا ﴿٢٣﴾ لِّيَجْزِىَ ٱللَّهُ ٱلصَّـٰدِقِينَ بِصِدْقِهِمْ وَيُعَذِّبَ ٱلْمُنَـٰفِقِينَ إِن شَآءَ أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿٢٤﴾

ތަރުޖަމާ

لَّقَدْ كَانَ لَكُمْ= ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭމެންނަށްޓަކައިވެއެވެ.۞ فِي رَسُولِ ٱللَّهِ= الله ގެ رسول އާގައި (އެކަލޭގެފާނުގެ ބަސްފުޅާއި عمل ފުޅުގައި)۞ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ= ރަގަޅުވެގެންވާ ރިވެތި ނަމޫނާއެއް۞ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا ٱللَّهَ= الله އަށް މިހަކަށް/ ނުވަތަ اللهއަށް ބިރުވެތިވާ މީހަކަށް۞ وَٱلْيَوْمَ ٱلْآخِرَ= އަދި آخرة ދުވަހަށާއި۞ وَذَكَرَ ٱللَّهَ كَثِيرًا ﴿٢١﴾= އަދި ގިނަގިނައިން الله އަށް ذكر ކުރާ/ الله ހަނދާންކުރާ۞ وَلَمَّا رَءَا ٱلْمُؤْمِنُونَ ٱلْأَحْزَابَ= އަދި مؤمن ންގެ މީހުން أحزاب ހަށިގަނޑުގެ لشكر ތަކެއް ދުށް ހިނދުން۞ قَالُوا= އެމީހުން ބުންޏެވެ.۞ هَـٰذَا مَا وَعَدَنَا ٱللَّهُ= الله އަޅަގަނޑުމެންނަށް وعد ކުރެއްވި ކަންތަކަކީ މިއެވެ.۞ وَرَسُولُهُۥ= އަދި އެކަލާނގެ رسول އާއި۞ وَصَدَقَ ٱللَّهُ وَرَسُولُهُۥ = އަދި الله އެކަލާނގެ رسول އާ ތެދު ވިދާޅުވެއްޖެއެވެ.۞ وَمَا زَادَهُمْ= އަދި އެމީހުންނަށް އިތުރު ނުވެއެވެ.۞ إِلَّآ إِيمَـٰنًا وَتَسْلِيمًا ﴿٢٢﴾= އިމާންކަމާއި ކިޔަމަންތެރިކަން މެނުވީ۞ مِّنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ= مؤمن ންގެ ތެރޭގައި (ރަގަޅު) މީހުންވެއެވެ.۞ صَدَقُوا= އެމީހުން ތެދުކުރި (ތެދުކުރަންވާގޮތުގައި)۞ مَا عَـٰهَدُوا ٱللَّهَ عَلَيْهِ = اللهއާއި ގުޅޭ އެމީހުން عهد ކުރި ކަންތައް۞ فَمِنْهُم= އަދި އެމީހުންގެ ތެރޭގައި ވެއެވެ.۞ مَّن قَضَىٰ نَحْبَهُۥ= އެމީހާ ގެއް نذر - ނުވަތަ ވީ وعد ފުއްދި މީހުން۞ وَمِنْهُم مَّن يَنتَظِرُ = އަދި އެމީހާއަށް އެމީހާ وعد ކުރި ކަންތައް ފުއްދާން ވަގުތަށްވާތުރު إنتظار ކުރާ މީހުންނާއި۞ وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا ﴿٢٣﴾= (އަދި منافق ން ބަދަލުކުރިގޮތަށް) އެއްގޮތަކަށްވެސް އެމީހުން އެ عهد އާއި وعد ބަދަލު ނުކުރެވެ. ސާބިތުވެ ތިބީއެވެ.۞ لِّيَجْزِىَ ٱللَّهُ ٱلصَّـٰدِقِينَ= އެއީ ތެދުވެރިންނަށް الله ޖަޒާދެއްވުމަށްވެ.۞

بِصِدْقِهِمْ= އެމީހުންގެ ޞިދުޤުވެރިކަމަށް ﴿ وَيُعَذِّبَ ٱلْمُنَٰفِقِينَ= އަދި منافق ންނަށް عذاب ދެއްވުމަށެވެ. ﴿ إِن شَآءَ= އެކަލާނގެ އިރާދަފުޅުކުރައްވައިފިއްޔާ ﴿ أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ = ނުވަތަ އެމީހުންގެ މައްޗަށް އެކަލާނގެ توبة ދެއްވުމަށެވެ. إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ = ހަމަކަށަވަރުން الله ވޮޑިގެންވީ ކަމުގައި ވިއެވެ. ﴿ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿٢٤﴾ = ގިނަގިނައިން ފާފަފުއްސަވާ ރަޙްމަތް ލެއްވުން ބޮޑު ކަލާނގެއްކަމުގައި.﴿

إجْمَالِي މާނަ

(٢١) ހަމަކަށަވަރުން رَسُوْلُ الله صَلَّي الله عَلَيْه وَسَلَّم ގެ ބަސްފުޅާއި އަމަލު ފުޅުގައި އެކަލޭގެ ޤައުމުންގެ ސިޔާސަތުގައި ކަލޭފުޅުންނަށް ރަނގަޅުކަމުގެ ރިވެތި ނަމޫނާ ވެއެވެ. އެއީ الله އާއި އާޚިރަތްދުވަސް އުއްމީދުކުރާމީހުންނަށެވެ. އަދި އެބައިމީހުން ގިނަގިނައިން الله ހަނދާންކުރާ ذِكْر ކުރާމީހުންނަށެވެ.

(٢٢) އަދި މުއުމިނުންގެ މީހުންނަށް އަޙްޒާބު ހަނގުރާމައިގެ ލަޝްކަރުތަށް ފެނުނު ހިނދުން އެމީހުން ބުންޏެވެ. މިއީ الله އާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާ (صَلَّي الله عَلَيْه وَسَلَّم) އަހަރެމެންނަށް وَعْدُ ކުރެއްވި ކަންތަކެވެ. އަދި اللهއާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާ ވިދާޅުވީ ހަމަތެދުފުޅެވެ. އަދި އީމާންކަމާއި ކިޔަމަންތެރިކަން މެނުވީ އެމީހުންނަށް އިތުރު ނުވެއެވެ.

(٢٣) އަދި މުއުމިނުންގެ ތެރެއިން އެމީހުން الله އާއިމެދު ކުރި ވަޢުދާއި ގަތް نَذْر ތެދު އެއްކޮށްކަމުގައި ޙަމަލު ގެންގުޅުނު ބޭކަލުންވެއެވެ. އެމީހުންގެ ތެރެއިން އެބައިމީހުން އެއްގޮތަށް ހަނގުރާމަގައި ޝަހީދުވި ބޭކަލުންވެއެވެ. އަދި އެބޭކަލުންގެ ތެރެއިން އެބޭކަލުންކުރެއްވި ހުވާއެއްގޮތަށް ތަނބު ވަޢުދުފުއްދަވާފައި އިންތިޒާރު ކުރައްވާ ބޭކަލުންވެއެވެ. އަދި އެބޭކަލުންގެ ޙާލު އެއްގޮތަކަށްވެސް (މާނަ ފުރިހަމަ ބަދަލުކޮށްފައި ގޮތަށް) ބަދަލު ނުކޮށްފައެވެ. އެގޮތުގަމުގައި ތާބިތުވެ ތިއްބެވައެވެ.

(٢٤) الله ތަޢާލާ އެފަދައިން ކަންތައް ހިންގަވާފައި ތެދުވެރިންނަށް އެބައިމީހުންގެ ތެދުވެރިކަމުގެ ޘަވާބު ދެއްވުމަށެވެ. އަދި الله ތަޢާލާ އެދިވޮޑިގެންފިއްޔާ މުނާފިޤުންނަށް އަޒާބު ދެއްވުމަށެވެ. ނުވަތަ އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް تَوْبَة ދެއްވުމަށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله ވޮޑިގެންވަނީ ގިނަގިނައިން ފާފަފުއްސަވާ އަދި ރަޙްމަތް ލެއްވުން ބޮޑު ކަލާނގެކަމުގައެވެ.

وَرَدَّ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ بِغَيْظِهِمْ لَمْ يَنَالُوا۟ خَيْرًا ۚ وَكَفَى ٱللَّهُ ٱلْمُؤْمِنِينَ ٱلْقِتَالَ ۚ وَكَانَ ٱللَّهُ قَوِيًّا عَزِيزًا ﴿٢٥﴾ وَأَنزَلَ ٱلَّذِينَ ظَـٰهَرُوهُم مِّنْ أَهْلِ ٱلْكِتَـٰبِ مِن صَيَاصِيهِمْ وَقَذَفَ فِى قُلُوبِهِمُ ٱلرُّعْبَ فَرِيقًا تَقْتُلُونَ وَتَأْسِرُونَ فَرِيقًا ﴿٢٦﴾ وَأَوْرَثَكُمْ أَرْضَهُمْ وَدِيَـٰرَهُمْ وَأَمْوَٰلَهُمْ وَأَرْضًا لَّمْ تَطَـُٔوهَا ۚ وَكَانَ ٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرًا ﴿٢٧﴾

ތަރުޖަމާ

وَرَدَّ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ = އަދި ކާފަރުވީމީސްތަކުން (އަޙްޒާބު ހަނގުރާމައަށް އައި ކާފަރުން) ﷲ އަނބުރާ ފޮނުއްވައިލެއްވިއެވެ. ❁ بِغَيْظِهِمْ = އެމީހުންގެ ރުޅިވެރިކަމާއި ހަސަދަވެރިކަމާއިއެކު. ❁ لَمْ يَنَالُوا۟ خَيْرًا ۚ = އެމީހުނަށް އެއްވެސް ކާމިޔާބެއް ނުލިބިގެންނުވާ ހާލުގައެވެ. ❁ وَكَفَى ٱللَّهُ ٱلْمُؤْمِنِينَ = އަދި ﷲ މުއުމިނުންނަށް ފުދިވަޑައިގަތެވެ. ❁ ٱلْقِتَالَ ۚ = ހަނގުރާމަ. ❁ وَكَانَ ٱللَّهُ = އަދި ﷲ ވާދެވޮޑިގެންވެއެވެ. ❁ قَوِيًّا عَزِيزًا ﴿٢٥﴾ = ގަދަފަދަ ޢިއްޒަތްތެރި ކަލާނގެކަމުގައެވެ. ❁ وَأَنزَلَ ٱلَّذِينَ ظَـٰهَرُوهُم = އަދި އެބައިމީހުންނާ އެކުވެ ވާހަކަދެކި މީހުން ބާލައްވައިފިއެވެ./ (ނުކުއްޖައްވައިފިއެވެ.) ❁ مِّنْ أَهْلِ ٱلْكِتَـٰبِ = އަހުލުކިތާބުންގެ ތެރެއިން (ޤުރައިޡާއާއި ނަޟީރުއިން) ކޮށް. ❁ مِن صَيَاصِيهِمْ = އެމީހުންގެ ކިއްލާތަކުން. (އެއީ ޤުރައިޡާގެ ބަނޫޤުރައިޡާގެ މީހުންނެވެ) ❁ وَقَذَفَ فِى قُلُوبِهِمُ = އަދި އެމީހުންގެ ހިތްތަކަށް ވަޑުއްޖައްވައިފިއެވެ. ❁ ٱلرُّعْبَ = ބިރު ބިރުވެރިކަން ❁ فَرِيقًا تَقْتُلُونَ = އޭގެ ބައެއްމީހުން އެއްބައެއް ކަލޭމެން މަރާލައިފިއެވެ. (ފިރިހެނުންނަށް) ގެރިއެވެ. ❁ وَتَأْسِرُونَ فَرِيقًا ﴿٢٦﴾ = އަދި އޭގެ އަނެއްބައެއް ކަލޭމެން އަސީރުކުރީއެވެ. (އަންހެނުންނާއި ކުދިކުދިން) ❁ وَأَوْرَثَكُمْ أَرْضَهُمْ = އަދި އެމީހުންގެ ބިންތަކަށް ކަލޭމެން ވާރުތަކުރެއްވިއެވެ. (ގަސްގަހާގެހި އަށްސާއި ދަނޑު ބާގު) ❁ وَدِيَـٰرَهُمْ = އަދި އެމީހުންގެ ގެދޮރާއި ގެދޮރު ތަކެއްޗާއި. ❁ وَأَمْوَٰلَهُمْ = އަދި އެމީހުންގެ މުދާތަކާއި (ގަސްގަހާތަކާއި ގެރިބަކަރިއާއި ގެވެސް ކަންނެތް) ❁ وَأَرْضًا = އަދި ބިމަކާއި (ޚައިބަރުގެ ބިން) ❁ لَّمْ تَطَـُٔوهَا ۚ = ކަލޭމެން އަދިވެސް ފައިއަޅާނުލާ (އަދި އެއަށް ފަތަހަ ނުކުރާ) ❁ وَكَانَ ٱللَّهُ = އަދި ﷲ ވާދެވޮޑިގެންވެއެވެ. ❁ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرًا ﴿٢٧﴾ = ކޮންމެ އެއްޗެއްގެ މައްޗަށް ކުޅަދުންވަންތަވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެކަމުގައެވެ. ❁

إجْمَالي މާނަ

(٢٥) ކާފަރުވީ މީހުން - އެބަހީ އަޙްޒާބު ހަނގުރާމައަށް އައި ކާފަރުންގެ ލަޝްކަރުތަކުތައް - އެބައިމީހުންނަށް އެބައިމީހުން އެދޭ އެއްވެސް ހެޔޮކަމެއް حَاصِل ވިޔަނުދެއްވައި الله تَعَالى އެބައިމީހުން ރުޅިވެރި ކަމާއި ހިތްދަތި ކަމުން ފުރިގެންވާހާލު އެކު އަނބުރާ ރައްދުކުރައްވައިފިއެވެ. އެކަމަށް (ބޮޑު ގެއްލުމާއެކު) ފޮނުއްވައިލެއްވިއެވެ. އަދި مُؤمِن ންގެ ފަރާތުން الله تَعَالى ހަނގުރާމަ ފުދުއްވައިދެއްވައިފިއެވެ. (އެއީ އެކަލާނގެ މަލާއިކަތް ބާރުވެރިންގެ ލަޝްކަރުތަކާއި ވައިގެ ލަޝްކަރުތަކުވެސް ފޮނުއްވައިގެންނެވެ.) އަދި الله تَعَالى ވޮޑިގެންވަނީ ކޮންމެ ކަމަކަށް ކުޅަދުންވަންތަ ގަދަފަދަވަންތަ ކަލަކު ކަލާނގެއެވެ.

(٢٦) އަދި އެކާފަރު ލަޝްކަރު ތަކާއި އެހީވެ ވާދަކުރި أَهل كِتَاب ންގެ މީހުން (މަދީނާގައި ތިބި ޔަހޫދީންގެ بَنُو قُرِيضَة ވަންޏެއްގެ މީހުން) އެމީހުންގެ ކިއްލާތަކުން އެކަލާނގެ ނެރުއްވައިފިއެވެ. (އެއީ رَسُوْلُ الله صَلَّي الله عَلَيْه وَسَلَّم އާ ދެކޮޅުހެދުން ބަދުރު އެމީހުން އުވައިލުމުގެ ސަބަބުންނެވެ.) ފަހެ އެބައިމީހުންގެ ހިތްތަކަށް ނުހަނު ބިރުވެރިކަން ވަދު އާދޭސްކުރިން އަނެއްބަޔަކު ހިފައިލައްވައި ކަނު أسيرން ކަމުގައި ކަށުވުން މުއުމިނުން ހިފިއެވެ. (އެމީހުންގެ ޖަހާގައި ތިބި ބޮޑެތި ފިރިހެނުން މަރައި އަންހެނުންނާއި ކުދިކުދިން أسير ކުރިއެވެ. (އެއީ އެމީހުންނާމެދު سَعْدُ بن مُعَاذ ކުރެއްވި ހުކުމެވެ. އެ ހުކުމަކީ ހަތްވަނަ އުޑުގެ މަތީގެ ހުކުމަކަށްވާކަމުގައި رَسُوْلُ الله صَلَّي الله عَلَيْه وَسَلَّم ބަޔާން ކުރެއްވިއެވެ.)

(٢٧) އަދި އެބައިމީހުންގެ ގޯތި ގެދޮރާއި ބިންތަކާއި އަދި އެމީހުންގެ ދަނޑުތަކާއި މުދަލުތަކެއްވެސް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭމެންނަށް ވާރުތަ ކޮށްދެއްވީމެވެ. އަދި މިހާތަނަށް ކަލޭމެން ފައިނުއަޅާ ބިމެއްވެސް ކަލޭމެންނަށް ވާރުތަކޮށްދެއްވީމެވެ. (އެއީ ޚައިބަރު އަދި ފާރިސް ނުވަތަ ހައިބަރުގެ ބިންތަކުގައި ބަޔެވެ. މުފައްސިރުން ވިދާޅުވެއެވެ. އެބަސްފުޅުން ވަޑައިގެން ފުތޫޙާތުތަކުގައި މިއިސްތިގުބާލުކުރެއްވިއެވެ.) والله أعلم. އަދި الله ތަޢާލާ ވޮޑިގެންވަނީ ކޮންމެ ކަމެއްގެ މައްޗަށް ކުޅަދުންވަންތަ ވެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِىُّ قُل لِّأَزْوَٰجِكَ إِن كُنتُنَّ تُرِدْنَ ٱلْحَيَوٰةَ ٱلدُّنْيَا وَزِينَتَهَا فَتَعَالَيْنَ أُمَتِّعْكُنَّ وَأُسَرِّحْكُنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا (٢٨) وَإِن كُنتُنَّ تُرِدْنَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَٱلدَّارَ ٱلْـَٔاخِرَةَ فَإِنَّ ٱللَّهَ أَعَدَّ لِلْمُحْسِنَـٰتِ مِنكُنَّ أَجْرًا عَظِيمًا (٢٩) يَـٰنِسَآءَ ٱلنَّبِىِّ مَن يَأْتِ مِنكُنَّ بِفَـٰحِشَةٍ مُّبَيِّنَةٍ يُضَـٰعَفْ لَهَا ٱلْعَذَابُ ضِعْفَيْنِ ۚ وَكَانَ ذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ يَسِيرًا (٣٠)

ތަރުޖަމާ

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِىُّ = އޭ نَبِي ކަލޭގެފާނު! (مُحَمَّدُ صَلَّي الله عَلَيْه وَسَلَّم އެވެ.)❁ قُل لِّأَزْوَٰجِكَ = ކަލޭގެފާނު ކަލޭގެފާނުގެ އަނބިއަނބިކަނބަލުންނަށް ވިދާޅުވާށެވެ!.❁ إِن كُنتُنَّ = ތިޔަ ކަނބަލުން ވެވަޑައިގަންނަވާ ކަމުގައިވާނަމަ❁ تُرِدْنَ ٱلْحَيَوٰةَ ٱلدُّنْيَا = ދުނިޔޭގެ حياة އެދިވަޑައިގަންނަވާ ކަމުގައި❁ وَزِينَتَهَا = އަދި އޭގެ ޒީނަތާއި❁ فَتَعَالَيْنَ أُمَتِّعْكُنَّ = ތިޔަކަނބަލުން ވަޑައިގަންނަވާށެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނު ތިޔަކަނބަލުންނަށް حق ވާ حق ދެއްވާހުށީމެވެ.❁ وَأُسَرِّحْكُنَّ = އަދި ތިޔަކަނބަލުން ވަރިކުރައްވާ ހުށީމެވެ./ ދޫކޮށްލައްވާހުށީމެވެ.❁ سَرَاحًا جَمِيلًا (٢٨) = ރިވެތިވޭގޮތަށާއި ވަރިއަށުން (އެއްވެސް އުދަގޫއެއްނުލާ)❁ وَإِن كُنتُنَّ = އަދި ތިޔަކަނބަލުން ވެވަޑައިގަންނަވާ ކަމުގައިވާނަމަ❁ تُرِدْنَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ = الله އާއި އެކަލާނގެ رسول އާ އެދިވަޑައިގަންނަވާކަމުގައި❁ وَٱلدَّارَ ٱلْءَاخِرَةَ = އަދި آخرة ގެ ޘަވާބާއި❁ فَإِنَّ ٱللَّهَ أَعَدَّ = ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން الله تعالى ތައްޔާރުކުރެއްވިއެވެ.❁ لِلْمُحْسِنَٰتِ مِنكُنَّ = ތިޔަ ކަނބަލުންކުރެ صالح عمل ކުރައްވާ إحسان ތެރިންނަށް❁ أَجْرًا عَظِيمًا (٢٩) = ބޮޑު ޘަވާބެއް ދެއްވާ❁ يَٰنِسَآءَ ٱلنَّبِيِّ = އޭ نبى އާގެ އަނބިއަނބިކަނބަލުންނޭވެ.❁ مَن يَأْتِ مِنكُنَّ = ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ތެރެއިން ގެންސްވެގެން ބާކަނބަލަކު.❁ بِفَٰحِشَةٍ مُّبَيِّنَةٍ = بيان ވީ ފާޅުވެފައިވާ فاحش ކަމެއް.❁ يُضَٰعَفْ لَهَا ٱلْعَذَابُ = އެބާކަނބަލަކަށް ދެއްވާނޭ عذاب އިތުރުކުރައްވާނެއެވެ.❁ ضِعْفَيْنِ = ދެގުނަ އަށް❁ وَكَانَ ذَٰلِكَ = އަދި އެކަންވެއެވެ.❁ عَلَى ٱللَّهِ يَسِيرًا (٣٠) = الله އަށް ވަރަށް ފަސޭހަ ކަމެއްކަމުގައި.❁

إجْمَالِي މާނަ

(٢٨) އޭ ނަބިއްޔާއެވެ! (رَسُولُ الله صَلَّي الله عَلَيه وَسَلَّم އެވެ!) ކަލޭގެފާނު ކަލޭގެފާނުންގެ އަނބިއަނބި ކަނބަލުން ވިދާޅުވާށެވެ! ތިޔަކަނބަލުން ދުނިޔޭގެ ހަޔާތާއި އޭގެ ޒީނަތްތެރިކަން އެދިވަޑައިގަންނަވާނަމަ ފަހެ ތިޔަކަނބަލުން ވަޑައިގަންނަވާށެވެ! ތިޔަކަނބަލުންނަށް ބައްދަލުވެގެންވާ އެއްޗެއް ދެއްވައިފައި ރިވެތިގޮތުގައި އެއްވެސް އުނދަގުލެއްނެތި ތިޔަކަނބަލުން ވަކިކޮށްލައްވާނަމެވެ.

(٢٩) އަދި ތިޔަކަނބަލުން الله އާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާއާއި އަދި އާޚިރަތުގެ ގެވެށި އެދިވަޑައިގަންނަވާކަމުގައި ވާނަމަ (އެބަހީ އެދިވަޑައިގަންނަވާނަމައެވެ. އިޙްސާންތެރިވެވަޑައިގަންނަ ބާވަތުގެ ހުރިހާކަމެއް ރަނގަޅުކުރައްވާނަމައެވެ!) ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަކަނބަލުންގެ ތެރެއިން އިޙްސާންތެރިވެވަޑައިގަންނަވާ ބޭކަނބަލުންނަށް ބޮޑުވެގެންވާ ދަރުމައެއް الله ތައްޔާރުކުރައްވައިފިއެވެ.

(٣٠) އޭ نبي ގެ އަނބިއަނބިކަނބަލުންނެވެ! ތިޔަކަނބަލުންގެ ކަނބަލަކު ބަޔާންވެ ފާޅުވެގެންވާ فاحش ކަމެއް ގެންނެވިއްޔާ ކުރައްވައިފިނަމަ އެކަނބަލަކަށް عذاب ދޭނީ ދެގުނަކޮށް ދެއްވޭނެއެވެ. އަދި އެކަމަކީ الله تعلى އަށް ފަސޭހަވެގެންވާ ކަމެއްކަމުގައިވެއެވެ. (ނަމަވެސް އެކަލޭގެފާނުންގެ އެންމެހައި އަނބިއަނބިކަނބަލުން އެންމެހައި ނަޖިހުން ކަށަވަރުން الله ރައްކާތެރިކުރައްވައި ތާހިރުކުރައްވައި طاهر ކުރެއްވިއެވެ.)

❁ وَمَن يَقْنُتْ مِنكُنَّ لِلَّهِ وَرَسُولِهِۦ وَتَعْمَلْ صَٰلِحًا نُّؤْتِهَآ أَجْرَهَا مَرَّتَيْنِ وَأَعْتَدْنَا لَهَا رِزْقًا كَرِيمًا ﴿٣١﴾ يَٰنِسَآءَ ٱلنَّبِيِّ لَسْتُنَّ كَأَحَدٍ مِّنَ ٱلنِّسَآءِ ۚ إِنِ ٱتَّقَيْتُنَّ فَلَا تَخْضَعْنَ بِٱلْقَوْلِ فَيَطْمَعَ ٱلَّذِى فِى قَلْبِهِۦ مَرَضٌ وَقُلْنَ قَوْلًا مَّعْرُوفًا ﴿٣٢﴾ وَقَرْنَ فِى بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ ٱلْجَٰهِلِيَّةِ ٱلْأُولَىٰ ۖ وَأَقِمْنَ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتِينَ ٱلزَّكَوٰةَ وَأَطِعْنَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥٓ ۚ إِنَّمَا يُرِيدُ ٱللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنكُمُ ٱلرِّجْسَ أَهْلَ ٱلْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا ﴿٣٣﴾

ތަރުޖަމާ

وَمَن يَقْنُتْ مِنكُنَّ = އަދި ތިޔަބޭކަލުންގެ ތެރެއިން ފުރިހަމަކޮށް ކިޔަމަންތެރިވެވަޑައިގަންނަވާ ބޭކަލަކަށް.❁ لِلَّهِ وَرَسُولِهِۦ = ﷲ އާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާއަށް.* وَتَعْمَلْ صَٰلِحًا = އަދި صَالِحُ عَمَلُ ކުރައްވައި.❁ نُؤْتِهَآ أَجْرَهَا = އެބޭކަލަކަށް ދެއްވާނަން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދަރުމަދުވަރު ދެއްވާނެއެވެ.❁ مَرَّتَيْنِ = ދެގުނަކަމަށް/ ދެފަހަރަށް.❁ وَأَعْتَدْنَا لَهَا = އަދި އެބޭކަލަކަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ތައްޔާރުކުރެއްވީމެވެ.❁ رِزْقًا كَرِيمًا ﴿٣١﴾ = ޝަރަފުވެރި رِزْق އެވެ.❁ يَٰنِسَآءَ ٱلنَّبِيِّ = އޭ ނަބިއްޔާގެ އަނބިކަނބަލުންނޭވެ!.❁ لَسْتُنَّ = ތިޔަބޭކަލުން ވެވޮޑިގެން ނުވެއެވެ. كَأَحَدٍ مِّنَ ٱلنِّسَآءِ = އެހެން އަންހެނުން ފަދައިން.❁ إِنِ ٱتَّقَيْتُنَّ = ތިޔަބޭކަލުން تَقوي ވެރިވެވޮޑިގެންފިނަމަ. فَلَا تَخْضَعْنَ بِٱلْقَوْلِ = ފަހެ ތިޔަބޭކަލުންގެ ބަސް ފުށުމަލާކޮށް ނުވިދާޅުވާށެވެ. (އަސްލުގައި) ނަރަމުކޮށް ހިތްގައިމު (އެއީ ހިތްވަރުނުވާ ގޮތަށް ނުބައި ގޮތެއް ހިތަށްއަރާ ފަދައިން).❁ فَيَطْمَعَ = ފަހެ ދަތިވެގެންދާނެތީ.❁ ٱلَّذِى فِى قَلْبِهِۦ مَرَضٌ = އެމީހެއްގެ ހިތުގައި (ޝަހުވަތުގެ ބަލިމަހު) ބަލިކަމުގެ. وَقُلْنَ قَوْلًا مَّعْرُوفًا ﴿٣٢﴾ = އަދި ތިޔަބޭކަލުން (ޝަރުޢާއި ދެކޮޅުނުވާ) ހެޔޮބަސް ވިދާޅުވާށެވެ.❁ وَقَرْنَ فِى بُيُوتِكُنَّ = އަދި ތިޔަބޭކަލުންގެ ގޭގައި ހުރެވޮޑިގެން ތިބެވޮޑިގަންނަވާށެވެ.❁ وَلَا تَبَرَّجْنَ = އަދި ތިޔަބޭކަލުންގެ ޒީނަތްތެރިކަން ދައްކަވާ (ހިތްދެއްކުންތައް) ނުކުރައްވާށެވެ.❁ تَبَرُّجَ ٱلْجَٰهِلِيَّةِ ٱلْأُولَىٰ ۖ = އިސްލާމުގެ ކުރިން ޖާހިލިއްޔަ ޒަމާނުގައި ދެއްކި ޒީނަތްތެރިކަން ދައްކާ ފަދައިން ނުކުރައްވާށެވެ.❁ وَأَقِمْنَ ٱلصَّلَوٰةَ = އަދި ތިޔަބޭކަލުން ނަމާދު ފުރިހަމަކުރައްވާށެވެ.❁ وَءَاتِينَ ٱلزَّكَوٰةَ = އަދި ތިޔަބޭކަލުން ޒަކާތް ދެއްވާށެވެ.❁ وَأَطِعْنَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥٓ ۚ = އަދި ތިޔަބޭކަލުން ﷲ އާއި އެކަލާނގެ رَسُوْل އާއަށް ކިޔަމަންތެރިވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ!.❁ إِنَّمَا يُرِيدُ ٱللَّهُ = ﷲ އިރާދަކުރައްވަނީ

ކުރައްވަނީ⁕ لِيُذْهِبَ عَنكُمُ = ތިޔަބޭފުޅުންގެ ކިބައިން ދުރުކުރެއްވުމަށް.⁕ ٱلرِّجْسَ = ހުތުރާއި ނުބައި
ކަންތައް. أَهْلَ ٱلْبَيْتِ = نَبِيُّ ގެ أَهْل بيتُ ންނޭވެ. (ގެ މީހުންނޭވެ.)⁕ وَيُطَهِّرَكُمْ = އަދި ތިޔަބޭފުޅުން طَاهِرُ
ކުރެއްވުމަށެވެ.⁕ تَطْهِيرًا ﴿٣٣﴾ = طَاهِرُ ކުރެއްވުމަކުން.⁕

إِجْمَالِي މާނަ

(٣١) އަދި ތިޔަކަނބަލުންކޮޅުން الله އަށާއި އެކަލާނގެ رسول ާ އަށް ކިޔަމަންތެރިވެ ޠާޢަތްތެރިވެވަޑައިގެން صالح عمل ކުރައްވާ ކޮންމެ ބޭކަނބަލަކަށް މިނޫން ބޭކަނބަލުންނަށްވުރެ ދެގުނަ ޘަވާބު ދެއްވާނެއެވެ. އަދި އެކަނބަލުންނަށް މާތްވެގެންވާ ރިޒުޤު ތައްޔާރުކުރައްވާފައެވެ.

(٣٢) އޭ نبي ގެ އަނބިއަނބިކަނބަލުންނޭވެ! ތިޔަކަނބަލުން އެހެނިހެން އާދައިގެ އަންހެނުން ފަދައިން ނޫނެވެ. ފަހެ ތިޔަކަނބަލުން تقوى ވެރިވެވަޑައިގެންފިނަމަ އާދައިގެ ހިތް ބަލިމީހުންނާއި އެއްގޮތަށް ވާހަކަދައްކަވާށެވެ. ހަރުކަށި ތިޔަކަނބަލުންގެ ބަސްމަތީ މައްޗަށް ހިތްޖެހޭފަދަ ގޮތަކަށް (އާންމުން) ފަދަ ގޮތަކަށް ނުދައްކަވާށެވެ! އެފަދައިން ބަސްމަތީ ހިތްޖެހޭ ފައްޓުއްވާ ހިތްގައި (شهوة ވެރިކަމާއި فاجر ކަމުގެ) ބައްޔެއްވާ މީހުން ދަނިވެތިވާނެއެވެ. އަދި ތިޔަކަނބަލުން (ޝަރުޢާއި ދުރުވެގެންވާ) ހުރިހާކަމަކުން ބަސްމަތީ ތިޔަދޭހަކުރާށެވެ.

(٣٣) އަދި ތިޔަކަނބަލުން ތިޔަކަނބަލުންގެ ގޭގެތެރޭގައި قرار ވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ! އަދި ކުރީގެ جاهلية ޒަމާނުގައި އަންހެނުން ދައްކާ އުފުލުންތަކަށް ޒީނަތްތެރިކަމާއި ރީތިކަމާއި ނަގަހައްޓާ ނުދައްކަވާށެވެ! އަދި ތިޔަކަނބަލުން ނަމާދު قائم ކުރައްވައި ޒަކާތްދެއްވައި الله އާއި އެކަލާނގެ رسول ާ އަށް ކިޔަމަންތެރިވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ! الله އިރާދަކުރައްވަނީ ހަމައެކަނި ނަބިއްޔާގެ أهل بيت ންނޭވެ! ތިޔަބޭފުޅުންގެ ކިބައިން ހުތުރާއި ދުރުކުރެއްވުމާއި ނަޖިހަކުން ދުރުކުރުއްވުމަށެވެ. އަދި ތިޔަބައި މީހުން އެކިކަހަލަ ކަމަކުން طاهر ކުރެއްވުމަށެވެ.

وَٱذْكُرْنَ مَا يُتْلَىٰ فِى بُيُوتِكُنَّ مِنْ ءَايَٰتِ ٱللَّهِ وَٱلْحِكْمَةِ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ لَطِيفًا خَبِيرًا ﴿٣٤﴾ إِنَّ ٱلْمُسْلِمِينَ وَٱلْمُسْلِمَٰتِ وَٱلْمُؤْمِنِينَ وَٱلْمُؤْمِنَٰتِ وَٱلْقَٰنِتِينَ وَٱلْقَٰنِتَٰتِ وَٱلصَّٰدِقِينَ وَٱلصَّٰدِقَٰتِ وَٱلصَّٰبِرِينَ وَٱلصَّٰبِرَٰتِ وَٱلْخَٰشِعِينَ وَٱلْخَٰشِعَٰتِ وَٱلْمُتَصَدِّقِينَ وَٱلْمُتَصَدِّقَٰتِ وَٱلصَّٰٓئِمِينَ وَٱلصَّٰٓئِمَٰتِ وَٱلْحَٰفِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَٱلْحَٰفِظَٰتِ وَٱلذَّٰكِرِينَ ٱللَّهَ كَثِيرًا وَٱلذَّٰكِرَٰتِ أَعَدَّ ٱللَّهُ لَهُم مَّغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا ﴿٣٥﴾ وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى ٱللَّهُ وَرَسُولُهُۥٓ أَمْرًا أَن يَكُونَ لَهُمُ ٱلْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ ۗ وَمَن يَعْصِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَٰلًا مُّبِينًا ﴿٣٦﴾

ތަފްސީރު

وَٱذْكُرْنَ = އަދި ތިޔަބޭފުޅުން ހަނދުމަކުރައްވާށެވެ!۞ مَا يُتْلَىٰ فِى بُيُوتِكُنَّ = ތިޔަ ބޭކަލުންގެ ގެތެރޭގައި ކިޔަވާ ތަކެތި۞ مِنْ ءَايَٰتِ ٱللَّهِ وَٱلْحِكْمَةِ = اللّٰه ގެ އާޔަތްތަކުގައި (قُرْآن ގެ އާޔަތްތަކުގައި) އަދި حكمة ގެ ތެރެއިން (ސުންނަތުގެ ބާވަތުން).۞ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ = ހަމަކަށަވަރުން اللّٰه ވޮޑިގެންވެއެވެ.۞ لَطِيفًا خَبِيرًا ﴿٣٤﴾ = އޯގާވަންތަ އަދި ހަބަރުވެރިވެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެއް ކަމުގައި.۞ إِنَّ ٱلْمُسْلِمِينَ وَٱلْمُسْلِمَٰتِ = ހަމަކަށަވަރުން مُسْلِم ފިރިހެނުންނާއި مُسْلِم އަންހެނުން.۞ وَٱلْمُؤْمِنِينَ وَٱلْمُؤْمِنَٰتِ = އަދި مُؤمن ފިރިހެނުންނާއި مُؤمن އަންހެނުން.۞ وَٱلْقَٰنِتِينَ وَٱلْقَٰنِتَٰتِ = އަދި ކިޔަމަންތެރި ފިރިހެނުންނާއި ކިޔަމަންތެރި އަންހެނުން.۞ وَٱلصَّٰدِقِينَ وَٱلصَّٰدِقَٰتِ = އަދި ތެދުވެރި ފިރިހެނުންނާއި ތެދުވެރި އަންހެނުން.۞ وَٱلصَّٰبِرِينَ وَٱلصَّٰبِرَٰتِ = އަދި ކެތްތެރި ފިރިހެނުންނާއި ކެތްތެރި އަންހެނުން.۞ وَٱلْخَٰشِعِينَ وَٱلْخَٰشِعَٰتِ = އަދި ބިރުވެތި تَوَاضُع ވެރިވާ ފިރިހެނުންނާއި ބިރުވެތި تَوَاضُع ވެރިވާ އަންހެނުން.۞ وَٱلْمُتَصَدِّقِينَ وَٱلْمُتَصَدِّقَٰتِ = އަދި صَدَقَة ދީ زَكَاة ދޭ ފިރިހެނުންނާއި صَدَقَة ދީ زَكَاة ދޭ އަންހެނުން.۞ وَٱلصَّٰٓئِمِينَ وَٱلصَّٰٓئِمَٰتِ = އަދި ރޯދަހިފާ ފިރިހެނުންނާއި ރޯދަހިފާ އަންހެނުން.۞ وَٱلْحَٰفِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَٱلْحَٰفِظَٰتِ = އަދި ތިމާގެ ފަރުޖުތައް ރައްކާތެރިކުރާ ފިރިހެނުންނާއި ރައްކާތެރިކުރާ އަންހެނުން.۞ وَٱلذَّٰكِرِينَ ٱللَّهَ كَثِيرًا = އަދި ގިނަގިނައިން اللّٰه ހަނދުމަކުރާ ذكر ކުރާ ފިރިހެނުން.۞ وَٱلذَّٰكِرَٰتِ = އަދި ގިނަގިނައިން اللّٰه ހަނދުމަކުރާ ذكر ކުރާ އަންހެނުންނަށް.۞ أَعَدَّ ٱللَّهُ لَهُم = اللّٰه ތައްޔާރުކުރައްވައިފިއެވެ.۞ مَّغْفِرَةً = ފާފަފުއްސެވުމާއި.۞ وَأَجْرًا عَظِيمًا ﴿٣٥﴾ = ބޮޑު ޘަވާބެއް.۞ وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ = އަދި مؤمن ފިރިހެނަކަށް (ހުއްދަވެގެން) ނުވެއެވެ.۞ وَلَا مُؤْمِنَةٍ = އަދި مؤمن އަންހެނަކަށްވެސް (ހުއްދަވެގެން) ނުވެއެވެ.۞ إِذَا قَضَىٰ ٱللَّهُ وَرَسُولُهُۥٓ = اللّٰه އާއި رسول އާ ކަމެއް ނިންމަވައިފިނަމަ۞

أَمْرًا = އެއްވެސް ކަމެއްގެ .❁ أَن يَكُونَ لَهُمُ = އެމީހުންނަށް ވުމެއް.❁ ٱلْخِيَرَةُ = إختيار އެއް. (ޚިޔާރުކުރުމުގެ ފުރުޞަތެއް)❁ مِنْ أَمْرِهِمْ = އެމީހުންގެ ކަންތަކުގައި.❁ وَمَن يَعْصِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ = އަދި الله އާއި އެކަލާނގެ رسول އާ އަށް އުރުވިއްޖެ މީހާ.❁ فَقَدْ ضَلَّ = ހަމަކަށަވަރުން އޭނާ މަގުފުރެދިއްޖެއެވެ.❁ ضَلَٰلًا مُّبِينًا ﴿٣٦﴾ = ބައްޔިންވެގެންވާ މަގުފުރެދުމަކުން.❁

إِجْمَالِي މާނަ

(٣٤) އަދި ތިޔަކަނބަލުންގެ ގެކޮޅުތަކުގައި الله ގެ އާޔަތްތަކާއި އެބަހީ ޤުރްއާނާއި އަދި ޙިކުމަތް (އެބަހީ ސުންނަތްވެސް) ކިޔަވައިދެވޭތީ ހަނދުމަކުރައްވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ލަޠީފުވަންތަ އަދި ޚަބަރުވެރިވެ ވަޑައިގަންނަވާ ކަލާނގެކަމުގައި الله ވާޙިދުވެގެންވެއެވެ.

(٣٥) ހަމަކަށަވަރުން مُسْلِم ފިރިހެނުންނާއި مُسْلِم އަންހެނުން، مُؤمن ފިރިހެނުންނާއި مُؤمن އަންހެނުން، އަދި ކިޔަމަންތެރި ފިރިހެނުންނާއި ކިޔަމަންތެރި އަންހެނުން، އަދި ތެދުވެރި ފިރިހެނުންނާއި ތެދުވެރި އަންހެނުން، އަދި ކެތްތެރި ފިރިހެނުންނާއި ކެތްތެރި އަންހެނުން، އަދި ބިރުވެތި تَوَاضُع ވެރިވާ ފިރިހެނުންނާއި تَوَاضُع ވެރިވާ އަންހެނުން، އަދި صَدَقَاة ދީ زَكَاة ދޭ ފިރިހެނުންނާއި صَدَقَاة ދީ زَكَاة ދޭ އަންހެނުން، އަދި ރޯދަހިފާ ފިރިހެނުންނާއި ރޯދަހިފާ އަންހެނުން، އަދި ތިމާމެންގެ ފަރުޖުތަކަށް ރައްކާތެރިވާ ފިރިހެނުންނާއި ރައްކާތެރިވާ އަންހެނުން، އަދި ގިނަގިނައިން الله ހަނދާންކުރާ ذكر ކުރާ ފިރިހެނުންނާއި އަދި ގިނަގިނައިން الله ހަނދާންކުރާ ذكر ކުރާ އަންހެނުން، މި ބައިމީހުން ތަނަވަސްއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله އެމީހުންނަށް ފާފަފުއްސެވުމާއި އަދި ބޮޑުވެގެންވާ ދަރުމަ ތައްޔާރުކުރައްވައިފިއެވެ.

(٣٦) އަދި مُؤمن ފިރިހެނަކަށްވިޔަސް އަދި مُؤمن އަންހެނަކަށްވިޔަސް الله ތަޢާލާ އާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާ އެބައިމީހުންގެ ކަމެއްގައި ޙުކުމެއް ނިޔާކުރައްވައިފިނަމަ ހަމަޖެހުމަށްވެދާނެ ގޮތެއް އެބައިމީހުން އެކަމުގައި ޚިޔާރުކުރަނި އެއްވެސް ކަމަކަށްވެސް އެމީހުންނަށް އިޚްތިޔާރެއް ނުވެއެވެ. ހުށަހަޅައި ނުވާނެއެވެ. (ޙުކުމް ކުރައްވަނީ އާދެ الله ތަޢާލާ އާއި ރަސޫލާއަށް އުރުވުމެވެ.) އަދި الله ތަޢާލާ އާއި ރަސޫލާއަށް އުރުވި މީހާ ދަންނައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އޭނާ ބައްޔިންވެގެންވާ މަގުފުރެދުމަކުން މަގުފުރެދިއްޖެއެވެ.

وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِىٓ أَنْعَمَ ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَٱتَّقِ ٱللَّهَ وَتُخْفِى فِى نَفْسِكَ مَا ٱللَّهُ مُبْدِيهِ وَتَخْشَى ٱلنَّاسَ وَٱللَّهُ أَحَقُّ أَن تَخْشَىٰهُ ۖ فَلَمَّا قَضَىٰ زَيْدٌ مِّنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَـٰكَهَا لِكَىْ لَا يَكُونَ عَلَى ٱلْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِىٓ أَزْوَٰجِ أَدْعِيَآئِهِمْ إِذَا قَضَوْا۟ مِنْهُنَّ وَطَرًا ۚ وَكَانَ أَمْرُ ٱللَّهِ مَفْعُولًا ﴿٣٧﴾

ލުޣަތު

وَإِذْ تَقُولُ = އަދި ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިހިނދު. ❁ لِلَّذِىٓ أَنْعَمَ ٱللَّهُ عَلَيْهِ = އެމީހާގެ މައްޗަށް الله (ހިދާޔަތްދެއްވުމުގެ ގޮތުން) ނިޢުމަތް ލެއްވި މީހާއަށް (زَيْد بن حارِث އަށް). ❁ وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ = އަދި (މިނިވަންކުރެއްވުމުގެ ގޮތުން) ކަލޭގެފާނުން އެމީހާގެ މައްޗަށް ނިޢުމަތް ލެއްވި، ❁ أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ = ކަލޭގެފާނުން ކަލޭގެފާނުންގެ އަނބިކަނބަލުން (ވަރިނުކުރައްވައި) ހިފަހައްޓަވާށެވެ!. ❁ وَٱتَّقِ ٱللَّهَ = އަދި ކަލޭގެފާނު (އެކަމާގައި ކަންތައްތަކުގައި) الله އަށް ތަޤުވާވެރިވެ ވަޑައިގަންނަވާށެވެ!. ❁ وَتُخْفِى فِى نَفْسِكَ مَا = އަދި ކަލޭގެފާނުންގެ ހިތުގެތެރޭގައި އެކަން ވަންހަނާކުރެއްވިކަމެއް. ❁ ٱللَّهُ مُبْدِيهِ = الله އެކަން ފާޅުކުރައްވާހުށްޓެވެ. ❁ وَتَخْشَى ٱلنَّاسَ = އަދި ކަލޭގެފާނު މީސްތަކުންނަށް ބިރު ބިރުވެރިވެގެން ވަޑައިގަންނަވަމުއެވެ. ❁ وَٱللَّهُ أَحَقُّ = އަދި الله حق ކަންބޮޑުވެ. ❁ أَن تَخْشَـٰهُ = އެކަލާނގެއަށް ކަލޭގެފާނު ބިރުވެތިވުން ވަޑައިގަންނަވާން. ❁ فَلَمَّا قَضَىٰ زَيْدٌ = ދޫކުރެއް زيد ގެފާނު ނިންމަވާހިނދު. ❁ مِّنْهَا وَطَرًا = އެކަމަނާގެ އަރިހުން ބޭނުންތެރިވީ. ❁ زَوَّجْنَـٰكَهَا = މިކަނބަލުންނާ ކަލޭގެފާނާ އެކަމަނާ ކާވެނިކޮށްދެއްވީމެވެ. ❁ لِكَىْ لَا يَكُونَ = ނުވުމަށްޓަކައި. ❁ عَلَى ٱلْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ = مؤمن ންގެ މައްޗަށް އުނދަގޫ އުނދަގޫ/ ދަތިކަމެއް. ❁ فِىٓ أَزْوَٰجِ أَدْعِيَآئِهِمْ = އެމީހުންގެ ދަރިންކަމުގައި ހަދައިގެން ގެންގުޅުނު ފިރިހެނުންގެ އަނބިކަނބަލުންގެ ކަމުގައި. ❁ إِذَا قَضَوْا۟ مِنْهُنَّ = އެބައިމީހުން އެކަނބަލުންގެ ކިބައިން ނިމުމަށް ދުއްތުރައިޒިއްޔާ. ❁ وَطَرًا = ބޭނުން. ❁ وَكَانَ أَمْرُ ٱللَّهِ = އަދި الله ގެ أمر ފުރިހަމަވެވެ. ❁ مَفْعُولًا ﴿٣٧﴾ = ނިމިގެންވާ ކަމެއްކަމުގައި/ تنفيذ ކުރެވިގެންވާކަމެއް ކަމުގައި. ❁

إجْمَالِي މާނަ

(٣٧) (އޭ رسول الله އެވެ!.) الله އެމީހަކަށް نعمة ދެއްވި އަދި ކަލޭގެފާނުވެސް އެމީހަކަށް نعمة ދެއްވި މީހާއަށް"ކަލާ ކަލޭގެ އަންހެނުން (ވަރިނުކޮށް) ހިފަހައްޓާ" މިހެން ވިދާޅުވި ހިނދު ހަނދުމަކުރައްވާށެވެ.! (މިމީހަކީ زيد بن حارثة އެވެ. އޭނީ إسلام دين އައުމުގެ ކުރިން رسولالله صلى الله عليه وسلم ގެންގުޅުއްވާ އަޅެކެވެ. ފަހުން އެކަލޭގެފާނުގެ ދަރިއަކަށް ހައްދަވައިގެން ގެންގުޅުއްވިއެވެ. ކުރި އޮތް قواعد ން ވިއްޔާ އެގޮތުން ދަރިއަކަށް ހައްދާފިމާ އުފަންދަރިއެއްކަ އެއްގޮތަށް ވާރުތަވެސްވާނެއެވެ. ދެން މިއާދަތުގައި الله އެމީހަކަށް نعمة ދެއްވީމާ އޮތީ އިސްލާމްދީނުގެ هداية الله ދެއްވިފަރާތުންނެވެ. އަދި رسول الله صلى الله عليه وسلم نعمة ދެއްވިކަމަކީ އޭނާ ބަސްފުޅުގެ މުދާރިޔާ އެކަލޭގެފާނު އެ زيد މިނިވަން ކުރެއްވި ވާހަކައެވެ. ދެން މިއާދަތުން الله އުފެއްދެވިގޮތުގައިވާނީ އެއްގޮތަށް އެހެން މީހެއްގެ ދަރިއެއް ބަފާގެ ދަރިއެއްކަމުގައި ހަދައި ބަފާގެނަމަށް ނިސްބަތްކުރުމުގެ މައްސަލަ باطل ކުރެއްވުމެވެ. އެހެންވެ زيد ގެފާނު ކައިވެނި ބައްލަވައި ގެންނެވި زَيْنَبُ بِنْتِ جَحْشُ އާއި رسول الله صلى الله عليه وسلم އާއި الله ކައިވެނިކޮށްދެއްވިއެވެ. އިސްލާމީ ދީނުގައި މީހާގެ އުފަންދަރިއަކު ކައިވެނިކުރި އަންހެނުންނާ ބައްޕަ އިނުން ހުއްދަހުންނާނެއެވެ. زَيْنَبُ بِنْتِ جَحْشُ އާއި رسول الله صلى الله عليه وسلم އާއި الله ކައިވެނިކޮށްދެއްވީ އެގޮތަށް ކުރާ ދަރިވަންތަކަން ނެތްކަން ސާބިތުވުމެވެ. އަދި އެހާބަރު ވާހަކަ އާޔަތުގެ ފަހުބައިގައިވެސް އެބައާދެއެވެ. والله أعلم)

زيد ގެފާނު އަނބިކަނބަލާ ވަރިކުރެއްވުމުގެ ކުރިން الله ވަޙީ رسول الله صلى الله عليه وسلم އަށް އެކަން އަންގަވައިދެއްވިއެވެ. زيد އަނބިކަނބަލާ ވަރިކުރެއްވުމާ ކަލޭގެފާނާ ދެކެވޭނެކަން އަންގަވައިދެއްވިއެވެ. އެހެންވެ زيد ގެފާނު އަނބިކަނބަލާ ވަރިކުރައްވާފަ ވާހަކަ رسول الله صلى الله عليه وسلم އަށް ދަންނަވާލެއްވީމާ زيد ގެފާނާ ދިމާއަށް އަނބިކަނބަލާ ވަރިނުކުރައްވައި ހިފެހެއްޓެވުމަށް ވިދާޅުވިއެވެ. زيد ގެފާނު ވަރިކުރައްވާ އަނބިކަނބަލާއާއި رسول الله صلى الله عليه وسلم އާއި ކައިވެނި ވާނެކަން އޮޅި وحي ذريعة އިން އެނގިވަޑައިގެންފައެވެ. އެހެންވެ محمد ގެފާނު އެކަލޭގެފާނުގެ ދަރިއަކު އިދުވަރިކުރި މީހާއާއި އިންނެވިކަމަށް ބުނެ މީހުން ވާހަކަ ދައްކާނެތީ زيد ގެފާނަށް ވަރިނުކުރައްވާށެވެ އެންގެވީ ކަމުގެ އިޝާރާތެވެ. އެހެނީ ކަލާމް الله ފަހުގެ ކުރުމުގައި وحي ކުރެއްވިއެވެ. ކަލޭގެފާނުގެ ހިތުގެ ގައި ފޮރުވާފައިވާ ކަންތައް الله ފަޅާއަރުވާ ކަމެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނު މީސްތަކުންނަށް ބިރުގަތުން ވަޒީފާ އަދާ ކުރެއްވުމުގައި ނަމަވެސް الله އަށް ބިރުގަތުން މާ حق ކަން ބޮޑެވެ.

ދެން ފަހު زيد ގެފާނުން އަނބިކަނބަލާގެ ފަރާތުން ބޭނުންވުން ނިމުމުން ދުވަސްކޮޅަކާ އިއްދަ ނިމުމުން ކަލޭގެފާނާއި ކައިވެނިކޮށްދެއްވީމެވެ. (އެއީ ކައިވެނި ބަރުބަހާ ولى ވެސް ހުންނަގޮތް ނޫނީ ހަމައެކަނި الله ކައިވެނިކޮށް ކައިވެނިކޮށްދެއްވިއެވެ.) އެކަނބަލުން މުޙައްމަދު ގެފާނާގެ އިތުރުވި مؤمن ން އެބައިމީހުން އެކަމަށް ދިމާ ދަރިންގެ އަނބިން ފަހުގެ ބައްޕައިން އެދަރިން ބޭނުންވުމުގައި ނިމުމަކަށް ވަރިކުރެވުމާ އެއަންހެނުން އެދިވަޑައިގަންނަވާ ބައްޕައިން ކައިވެނިކުރުމުގެ ކުރިން ހިތާމަވެރި އެއްވެސް ކުށެއް އަދި ދަތިކަމެއް ނުބައްދަލުވާނެކަމެވެ. ފަހު އޭގެ حلال ހުއްދަކަމެއްކަމެވެ. އަދި الله ގެ އަމުރުފުޅަކީ امر ކުރުވާކަމަށް تنفيذ ވެވޭނެކަމެކެވެ.

مَّا كَانَ عَلَى ٱلنَّبِيِّ مِنْ حَرَجٍ فِيمَا فَرَضَ ٱللَّهُ لَهُۥ ۖ سُنَّةَ ٱللَّهِ فِي ٱلَّذِينَ خَلَوْا۟ مِن قَبْلُ ۚ وَكَانَ أَمْرُ ٱللَّهِ قَدَرًا مَّقْدُورًا ﴿٣٨﴾ ٱلَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَٰلَٰتِ ٱللَّهِ وَيَخْشَوْنَهُۥ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا ٱللَّهَ ۗ وَكَفَىٰ بِٱللَّهِ حَسِيبًا ﴿٣٩﴾ مَّا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَآ أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَٰكِن رَّسُولَ ٱللَّهِ وَخَاتَمَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ ۗ وَكَانَ ٱللَّهُ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمًا ﴿٤٠﴾ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ٱذْكُرُوا۟ ٱللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا ﴿٤١﴾

ލަފުޒުމާނަ

مَّا كَانَ عَلَى ٱلنَّبِيِّ = ނަބިއް نبی ކަލޭގެފާނުގެ މައްޗަކަށް ނުވެއެވެ. مِنْ حَرَجٍ = އުނދަގޫ ކުށެއް.* فِيمَا فَرَضَ ٱللَّهُ لَهُۥ = އެކަލޭގެފާނަށް الله فَرْض ކުރެއްވި ކަމަކުން.* سُنَّةَ ٱللَّهِ = އެއީ الله ކަނޑައަޅުއްވާ ގޮތެވެ.* فِي ٱلَّذِينَ خَلَوْا۟ = ފާއިތުވި މީހުންނާމެދު.* مِن قَبْلُ = މީގެ ކުރިން.* وَكَانَ أَمْرُ ٱللَّهِ = އަދި الله ގެ أمر ހުކުމުވެސް.* قَدَرًا مَّقْدُورًا ﴿٣٨﴾ = މިންވަރުކުރެވިގެން ކަނޑައެޅި ނިމިގެންވާ ކަމެއްކަމުގައި (تنفيذ ކުރެވިގެންވާ ކަމެއްކަމުގައި).* ٱلَّذِينَ يُبَلِّغُونَ = އަދި އެއުރެން ފޯރުކޮށްދެއްވުން.* رِسَٰلَٰتِ ٱللَّهِ = الله ގެ ރިސާލަތްތައް.* وَيَخْشَوْنَهُۥ = އަދި އެކަލާނގެއަށް ބިރުވެތިވެ ވޮޑިގެންވާ.* وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا = އެކަލާނގެ ފިޔަވައި ބިރުނުގަންނަވާ.* إِلَّا ٱللَّهَ = الله އަށް މެނުވީ.* وَكَفَىٰ بِٱللَّهِ حَسِيبًا ﴿٣٩﴾ = އަދި ހިސާބުބައްލަވާ ރަސްކަލާނގެ ކަމުގައި الله ފުދިވޮޑިގެންވެއެވެ.* مَّا كَانَ مُحَمَّدٌ = އަދި مُحَمَّد ނުވެއެވެ. (مُحَمَّد صَلَّى الله عَلَيْه وَسَلَّم ނުވެއެވެ.)* أَبَآ أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ = ތިޔަބައިމީހުންގެ ފިރިހެނުންގެ ތެރެއިން އެއްވެސް މީހެއްގެ ބައްޕައަކު.* وَلَٰكِن رَّسُولَ ٱللَّهِ = އަދި އެހެންނަމަވެސް الله ގެ رسول އެވެ.* وَخَاتَمَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ = އަދި نبی ންގެ ختم ކުރެއްވި ކަލޭގެފާނެވެ.* وَكَانَ ٱللَّهُ = އަދި الله ވަނީ.* بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمًا ﴿٤٠﴾ = ހުރިހާ ކަމެއް ދެނެވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެ ކަމުގައެވެ.* يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ = އޭ إيمان ވެއްޖެ މީސްމީހުންނޭވެ!.* ٱذْكُرُوا۟ ٱللَّهَ = ތިޔަބައިމީހުން الله އަށް ذكر ކުރާށެވެ!.* ذِكْرًا كَثِيرًا ﴿٤١﴾ = ގިނަގިނައިން ذكر ކުރުމަކުން.*

إجْمَالِي މާނަ

(٣٨) އަދި نبي ގާ ހަރަޖެއްކަމި الله އެކަލޭގެ فرض ކުރައްވައި ނިޔާކުރެއްވިކަމެއް ކުރުމަކީ نبي الله صلى الله عليه وسلم ގެ މައްޗަށް ކުށެއް އަދި مسألة އެއް ނުވާނެކަމެއްނޫނެވެ. އެބާވަތުގެ ކަންކަމަކީ نبي ބޭކަލުންނާއިމެދު الله ކަނޑައެޅި ގެންދަވާ قواعد އެވެ. އެއީ އެކަލާނގެ سنة އެވެ. އަދި الله ގެ أمر ހުކުމަކީ لوح المحفوظ ގައި މިންވަރު ކުރެވި ޖެހިލި ނިމިގެންވާ ކަންތައްކަމުގައިވެއެވެ.

(٣٩) الله رسول ކަމާއިގެން ފޮނުއްވި މާތް رسول ބޭކަލުން ތަބްލީޣުކުރައްވަމުން ވަޑައިގަންނަވަނީ ހަމައެކަނި الله އަށެވެ. އެކަލާނގެ ފިޔަވައި ހަމައެކަކަށްވެސް އެބޭކަލުން ތަބްލީޣުގައި ބިރުވެތިވެވަޑައިނުގަންނަވައެވެ. (އާ رسول الله އެވެ. ކަލޭގެފާނުވެސް އެފަދަ ބޭކަލެކެވެ. މީސްތަކުން ކިޔައިފާނޭ އެއްޗަކަށް ބިރުވެތިވެ ވަޑައިނުގަންނަވާށެވެ! ހަމައެކަނި الله އަށް ބިރުވެތިވެ ވަޑައިގަންނަވާށެވެ.) އަދި ކަންތައްތައް ބަލަހައްޓަވާ ހިސާބުކުރައްވާ ފަރާތަކަށް އެކަލާނގެ الله ފުދިވޮޑިގެންވެއެވެ.

* ދަރިންނެވެ. زَيْنَبُ بِنْتِ جَحْشُ އާއި رسول الله صلى الله عليه وسلم ކައިވެނި ކުރެއްވީމާ ބައެއް މީހުން ކިޔައިދިނީ محمد ގެ ފުތް އަނބިކަނބަލުން ދެއްކެވީ އިން މިކަމާ އިންކާރުވެއެވެ. މިކަމާގުޅިގެން މިދެ ތަކުގެ آية ބާވައިލެއްވިއެވެ.

އާޔަތުގެ މާނައީ :

(٤٠) محمد ގެފާނީ ކަލޭމެން ބައެއް ފިރިހެނުންގެ އެއްވެސް ބައްޕައެއްކަމުގައިވެވޮޑިގެން ނުވެއެވެ. އަދި އެހެންނަމަވެސް އެއީ الله ގެ رسول އާއެވެ. އަދި نبي ކަން ختم ކުރެއްވިމާތް ކަލޭގެފާނެވެ. އަދި ހުރިހާކަމެއް ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެ ކަމުގައި الله ވޮޑިގެންވެއެވެ.

(٤١) އޭ އީމާންވެއްޖެ މީސްތަކުންނޭވެ! ކަލޭމެން الله އަށް ގިނަގިނައިން ذِكْر ކުރާށެވެ! ގިނަގިނައިން ކަލޭމެން الله މަތިން ހަނދާންކުރާށެވެ!

وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٤٢﴾ هُوَ ٱلَّذِى يُصَلِّى عَلَيْكُمْ وَمَلَٰٓئِكَتُهُۥ لِيُخْرِجَكُم مِّنَ ٱلظُّلُمَٰتِ إِلَى ٱلنُّورِ ۚ وَكَانَ بِٱلْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا ﴿٤٣﴾ تَحِيَّتُهُمْ يَوْمَ يَلْقَوْنَهُۥ سَلَٰمٌ ۚ وَأَعَدَّ لَهُمْ أَجْرًا كَرِيمًا ﴿٤٤﴾ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِىُّ إِنَّآ أَرْسَلْنَٰكَ شَٰهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿٤٥﴾ وَدَاعِيًا إِلَى ٱللَّهِ بِإِذْنِهِۦ وَسِرَاجًا مُّنِيرًا ﴿٤٦﴾ وَبَشِّرِ ٱلْمُؤْمِنِينَ بِأَنَّ لَهُم مِّنَ ٱللَّهِ فَضْلًا كَبِيرًا ﴿٤٧﴾ وَلَا تُطِعِ ٱلْكَٰفِرِينَ وَٱلْمُنَٰفِقِينَ وَدَعْ أَذَىٰهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى ٱللَّهِ ۚ وَكَفَىٰ بِٱللَّهِ وَكِيلًا ﴿٤٨﴾

ލުޣަތު

وَسَبِّحُوهُ = އަދި ކަލޭމެން އެކަލާނގެ حضرة ގަ تسبيح ކިޔާށެވެ. އެކަލާނގެ ހުސް طاهر ވަންތަކަން ހާމަކުރާށެވެ. ❁ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٤٢﴾ = ހެނދުނާއި ހަވީރު. ❁ هُوَ ٱلَّذِى = ހަމަ އެކަލާނގެއެވެ. ❁ يُصَلِّى عَلَيْكُمْ = ކަލޭމެންގެ މައްޗަށް رحمة ލައްވަނީ. ❁ وَمَلَٰٓئِكَتُهُۥ = އަދި އެކަލާނގެ މަލާއިކަތުންނެވެ. (މަލާއިކަތުބޭކަލުން صلواة ލެއްވުމުގެ މާނައަކީ ލެއްސެވުމަށް دعاء ކުރެއްވުމެވެ). ❁ لِيُخْرِجَكُمْ = ކަލޭމެން ނެރުއްވުމަށްޓަކައެވެ. ❁ مِّنَ ٱلظُّلُمَٰتِ = (އަނދިރިތަކުން) އަނދިރިކަމުން. / މަގުފުރެދުމުގެ އަނދިރިކަމުން. ❁ إِلَى ٱلنُّورِ = (ހިދާޔަތުގެ އަލިކަމާއި) އަލިކަމަށް. ❁ وَكَانَ بِٱلْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا ﴿٤٣﴾ = އަދި مؤمن ބޭކަލުންނާމެދު رحمة ލެއްވުން ހުރިހާއިރެއްގައި ވެވަޑައިގަންނަވާ ކަލާނގެ އެކަލާނގެ ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. تَحِيَّتُهُمْ يَوْمَ يَلْقَوْنَهُۥ = އެކަލާނގެ އެކަލާނގެއާއި ބައްދަލުވާދުވަހުގެ ސަލާމަކީ. تحيّة އަކީ. ❁ سَلَٰمٌ = އެއީ ސަލާމެވެ. ❁ وَأَعَدَّ لَهُمْ = އަދި އެކަލާނގެ އެބޭކަލުންނަށް ތައްޔާރުކުރައްވާފައިވެއެވެ. ❁ أَجْرًا كَرِيمًا ﴿٤٤﴾ = މާތް ސަވާބެއް ދެއްވަތެވެ. ❁ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِىُّ = އޭ ނަބިއްޔާއެވެ! ❁ إِنَّآ أَرْسَلْنَٰكَ = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނު رَسُول ކަމުގައި ފޮނުއްވީމެވެ. ❁ شَٰهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿٤٥﴾ = ހެކިވެރިއެއްކަމުގައްޔާ ބާރުއަރުވާ ބޭކަލަކު ކަމުގައާއި ބިރުވެރިކަމުގެ ޚަބަރު ދެއްވާ ބޭކަލަކު ކަމުގައެވެ. ❁ وَدَاعِيًا إِلَى ٱللَّهِ = އަދި الله ގެ ހަޟްރަތަށް (تَوْحِيْد ގެމަގަށް) ގޮވާލައްވާ ބޭކަލަކު ކަމުގައެވެ. ❁ بِإِذْنِهِۦ = އެކަލާނގެ އިޛުނަށްފަހު. ❁ وَسِرَاجًا مُّنِيرًا ﴿٤٦﴾ = އަދި އަލިދޭ ބައްތި (ބޮޑު ބައްތި) ކަމުގައެވެ. (ބައްތިން އަނދިރިކަމުން މަގުފުރެދުމުގެ އަލިކަމަށް އެކަލޭގެފާނު އަލިކަން ދެއްވާތީއެވެ.) ❁ وَبَشِّرِ ٱلْمُؤْمِنِينَ = (އޭ رَسُوْل الله އެވެ!) އަދި ކަލޭގެފާނު مؤمن ބޭކަލުންނަށް ބުޝާރާތް ދޭށެވެ!. ❁ بِأَنَّ لَهُم مِّنَ ٱللَّهِ = ހަމަކަށަވަރުން الله ގެ ހަޟްރަތުން އެބޭކަލުންނަށް ހުރިކަމަށް. ❁ فَضْلًا كَبِيرًا ﴿٤٧﴾ = ބޮޑު ފަޟްލުވެރިކަމެވެ. ❁ وَلَا تُطِعِ ٱلْكَٰفِرِينَ = އަދި ކަލޭގެފާނު ކާފިރުންނަށް

ކިޔަމަންތެރިވެވަޑައިނުގަންނަވާށެވެ!۞ وَٱلْمُنَـٰفِقِينَ = އަދި މުނާފިޤުންނަށް.۞ وَدَعْ أَذَىٰهُمْ = އަދި އެމީހުންގެ އުނދަގޫތަކަށް ބަލައިނުގަންނަވާށެވެ.! / ދުރުވާލެއްވުންބަހައްޓަވާށެވެ.۞ وَتَوَكَّلْ عَلَى ٱللَّهِ ۚ = އަދި ﷲ އަށް وَكِيْل ކުރައްވާށެވެ. އެކަލާނގެއަށް އިތުބާރު ކުރައްވާށެވެ!۞ وَكَفَىٰ بِٱللَّهِ وَكِيلًا ﴿٤٨﴾ = އަދި وَكِيْل އަކަށްވުމުގައި ﷲ ފުދިވޮޑިގެންވެއެވެ.۞

إجْمَالِي މާނަ

(٤٢) އަދި ހެނދުނާއި ހަވީރު އެކަލާނގެ ޒިކުރުކުރައްވާ تَسْبِح ކިޔާށެވެ. އެކަލާނގެ ހުސްޖެހިފުޅުވަންތަކަމާއެކުއެވެ!

(٤٣) އަދި ކަލޭމެންގެ މައްޗަށް ރަޙްމަތްލައްވަވާނީ ހަމަ އެކަލާނގެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ މަލާއިކަތުންވެސް ކަލޭމެންގެ ފާފަފުއްސެވުމަށް ރަޙްމަތްލެއްވުމަށް ދުޢާ ކުރައްވައެވެ. އެއީ އަނދިރިކަމުން ނޫރުގެ އަލިކަމަށް ކަލޭމެން ނެރުއްވުމަށްޓަކައެވެ. އަދި މުއުމިނުންނަށް ވުރެ ﷲ ފުދިވޮޑިގެން ރަޙްމަތްލައްވާ ރަޙީމުވަންތަ ކަލާނގެއެވެ.

(٤٤) އަދި އެމީހުން - އެބަހީ مُؤمِن ން އެކަލާނގެއާއި ބައްދަލުވާ ދުވަހުގެ تَحِيَّة އަކީ سلام އެވެ. (اللہ تَعَا لى އެންގެވުމުގައި مُؤمِن ންނަށް سلام وَحِي ކުރައްވައި އެންގެވުމުން ބަޔަކު ބުނެފައިވާ ގޮތުގައި ސަލާމް ވަޑައިގަންނަވާނެ ޚَبَرُ ދެއްވާފައިވާގޮތުގައިވެއެވެ. والله أعلم .) އަދި އެކަލާނގެ އެމީހުންނަށް މުސްތަޤްބަލުގައި ރުހިވަޑައިގަންނަވާ ބޮޑު ޘަވާބެއްވެއެވެ. (އެއީ ސުވަރުގެއާއި އޭގެ نعمة ތަކެވެ.

(٤٥) ﷺ نبيއާއެވެ!. (صلى الله عليه وسلم) ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނު رسول ކަމުގައި ފޮނުއްވީ ހެކިވެރިއަކު ކަމުގައެވެ. ހަމަ މިނިވަނުމަކަމަށް ބަލާ ހެކިވެރިޔަކުގެ ގޮތުގައި خبر ދެއްވާ ބާރަކަށް ކަމުގައި އަދި ބިރުވެރިކަމުގެ خبر ދެއްވާ ބާރަކަށް ކަމުގައެވެ. (އެކަލޭގެފާނު ހެކި ދެއްވާނީ އެކަލޭގެފާނުގެ أمة ގެ ތެރެއިން އެކަލޭގެފާނު ބަލައިގަތް އެކަލޭގެފާނަށް إيمان ވި ކާފަރު ވެރިކަމާއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު ޖަހާކަށް އެކަލޭގެފާނަށް ކާފަރު ވެރިކަމާ އެއްބަސްވެއެވެ. އެބަހީ އެތިބާގައި ދިރިހުރިކަމެވެ.)

(٤٦) އަދި ކަލޭގެފާނު ފޮނުއްވީ ދަޢުވަތުދެއްވަމުން ﷲ ގެ އަޅުތަކުންނަށް توحيد ގެ މަގަށާއި إيمان ކަމާއި ދެރަލާރުވާ دين އަށް ޑައިރެކްޓެއް ބާރުތަކަށް ގެނަސްއެވެ. އަދި އަލިކަމާ ބައްޑިޔަލެއްކަމުގައެވެ. (އެއީ މަގުދައްކާ جاهل ކަމުގެ އަނދިރިކަމުން އަލިކަމަށް هَادِى އެއްގެ ގޮތުގައެވެ.)

(٤٧) އަދި مؤمن ބޭކަލުންނަށް ﷲ ގެ حضرة ގައި ބޮޑުވެގެންވާ ފަޟްލެއްވާ ކަމުގައި ކަލޭގެފާނު އެމީހުންނަށް خبر ދެއްވާށެވެ.

(٤٨) (ﷺ رسول الله އެވެ!.) އަދި ކާފަރުންނަށާއި منافق ންނަށް ކަލޭގެފާނު ކިޔަމަންތެރިވެވަޑައިނުގަންނަވާށެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ފާޑުކިޔުން އަޑުނާ އުނދަގޫތަކަށް އަޑައިނުގަންނަވާށެވެ. އެކަމަށް ފުރުވާލާއި ނުބަހައްޓަވާށެވެ. އަދި ﷲ އަށް وكيل ކުރައްވާށެވެ! އެކަލާނގެއަށް އިތުބާރުކުރައްވާށެވެ! އަދި وكيل ކުރައްވާ ފަރާތެއްކަމުގައި الله ފުދި ވޮޑިގެންވެއެވެ.

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا نَكَحْتُمُ ٱلْمُؤْمِنَـٰتِ ثُمَّ طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِن قَبْلِ أَن تَمَسُّوهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَّةٍ تَعْتَدُّونَهَا ۖ فَمَتِّعُوهُنَّ وَسَرِّحُوهُنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا ﴿٤٩﴾ يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِىُّ إِنَّآ أَحْلَلْنَا لَكَ أَزْوَٰجَكَ ٱلَّـٰتِىٓ ءَاتَيْتَ أُجُورَهُنَّ وَمَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ مِمَّآ أَفَآءَ ٱللَّهُ عَلَيْكَ وَبَنَاتِ عَمِّكَ وَبَنَاتِ عَمَّـٰتِكَ وَبَنَاتِ خَالِكَ وَبَنَاتِ خَـٰلَـٰتِكَ ٱلَّـٰتِى هَـٰجَرْنَ مَعَكَ وَٱمْرَأَةً مُّؤْمِنَةً إِن وَهَبَتْ نَفْسَهَا لِلنَّبِىِّ إِنْ أَرَادَ ٱلنَّبِىُّ أَن يَسْتَنكِحَهَا خَالِصَةً لَّكَ مِن دُونِ ٱلْمُؤْمِنِينَ ۗ قَدْ عَلِمْنَا مَا فَرَضْنَا عَلَيْهِمْ فِىٓ أَزْوَٰجِهِمْ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَـٰنُهُمْ لِكَيْلَا يَكُونَ عَلَيْكَ حَرَجٌ ۗ وَكَانَ ٱللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿٥٠﴾

ލުޣަތު

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ = އޭ إيمان ވެރިވި މީސްތަކުންނޭވެ!. ❁ إِذَا نَكَحْتُمُ ٱلْمُؤْمِنَـٰتِ = ކަލޭމެން مؤمن އަންހެނުންނާއި ކައިވެނި عقد ކޮށްފިއްޔާ (ކައިވެނި ކޮށްފިއްޔާ)❁ ثُمَّ طَلَّقْتُمُوهُنَّ = ދެން ކަލޭމެން އެކަނބުލުން ވަރިކޮށްފިއްޔާ.❁ مِن قَبْلِ أَن تَمَسُّوهُنَّ = ކަލޭމެން އެކަނބުލުންނާއި جماع ވުމުގެ ކުރިން (ބޮޑުކުރުވުމުގެ ކުރިން).❁ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ = ފަހެ ކަލޭމެންނަށްޓަކައި އެކަނބަލުންގެ މައްޗަކަށްނުވެއެވެ.❁ مِنْ عِدَّةٍ = އެއްވެސް عِدَّة އެއް❁ تَعْتَدُّونَهَا = އެކަނބުލުން عِدَّة ހަމަކުރާނޭ.❁ فَمَتِّعُوهُنَّ = ފަހެ ކަލޭމެން އެކަނބުލުންނަށް متعة ދޭށެވެ. (މުދަލުގެ ކޮންމެވެސް މިންވަރެއް ދޭށެވެ.) وَسَرِّحُوهُنَّ = އަދި އެކަނބުލުންނަށް އެކަނބުލުންގެ أهل ވެރިން ގާތަށް ދިއުމަށް ހުއްދަދޭށެވެ.! ރަނގަޅުގޮތުގައި ހެޔޮ ދޭށެވެ!.❁ سَرَاحًا جَمِيلًا ﴿٤٩﴾ = އެއްވެސް އުދަގޫވުމެއް ނުވާގޮތަށް ހެޔޮގޮތުގައި ދޫކޮށްލުން.❁ يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِىُّ = އޭ نبي ކަލޭގެފާނެވެ.! (صلى الله عليه وسلم) ❁ إِنَّآ أَحْلَلْنَا لَكَ = ހަމަކަށަވަރުން މިއަޅުގަނޑުމެން ކަލޭގެފާނަށް حلال ކޮށްދެއްވީމެވެ.❁ أَزْوَٰجَكَ = ކަލޭގެފާނުގެ އަނބިންނަށް.❁ ٱلَّـٰتِىٓ ءَاتَيْتَ أُجُورَهُنَّ = އެކަނބަލުންނަށް އެކަނބަލުންގެ أجور ދެއްވާފައިވާ ކަނބަލުން. (އެބަހީ ކައިވެނި ރަން ދެއްވާފައިވާ قواعد ން ކައިވެނި ކުރެވިފައިވާ އަނބިން.)❁ وَمَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ = އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ކަނާތްމުދުގެ مِلك ކުރައްވާފައިވާ އަންހެނުންނާއި (އެބަހީ އަޅު އަންހެނުންނާއި.)❁ مِمَّآ أَفَآءَ ٱللَّهُ عَلَيْكَ = غَنِيْمَة ގެ ގޮތުން ކާފިރުންގެ ފަރާތުން ކަލޭގެފާނަށް ރައްދު ކޮށްދެއްވާފައިވާ ޤައިދީ ގޮތުގައިވާ (އަޅު އަންހެނުންގެ ތެރެއިން).❁ وَبَنَاتِ عَمِّكَ = އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ބައްޕާފުޅުގެ ބޭބެ ކޮކޮގެ އަންހެން ދަރިންނާއި.❁ وَبَنَاتِ عَمَّـٰتِكَ = އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ބައްޕާފުޅުގެ ބޭބެ ދައިތަގެ އަންހެންދަރިންނާއި.❁ وَبَنَاتِ خَالِكَ = އަދި ކަލޭގެފާނުގެ މަންމާފުޅުގެ ބޭބެކޮކޮގެ އަންހެންދަރިންނާއި.❁ وَبَنَاتِ خَـٰلَـٰتِكَ = އަދި ކަލޭގެފާނުގެ މަންމަފުޅުގެ ބޭބެ ދައިތައިންގެ އަންހެން ދަރިންނާއި.❁ ٱلَّـٰتِى هَـٰجَرْنَ مَعَكَ = އެކަނބަލުންގެ ތެރެއިން ކަލޭގެފާނުގެ އަރިހުން هِجرة ކުރެއްވި ކަނބަލުންނެވެ.❁ وَٱمْرَأَةً مُّؤْمِنَةً = އަދި مؤمن އަންހެނެއް.❁ إِن وَهَبَتْ نَفْسَهَا = އެ އަންހެނުންގެ نَفْس ހިބަކޮށްދީފިނަމަ. (އެއްވެސް ކައިވެނި ރަނެއްނެތި.)❁ لِلنَّبِىِّ = نبيّ އަށް ޓަކައި.❁ إِنْ أَرَادَ ٱلنَّبِىُّ = نبيّ ާ އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ.❁ أَن يَسْتَنكِحَهَا = އެއަންހެނާއި ކައިވެނިކުރެއްވުމަށް.❁ خَالِصَةً لَّكَ = ހަމައެކަނި

ކަލޭގެފާނަށް خاصَّ އެވެ. مِن دُونِ ٱلْمُؤْمِنِينَ = އެހެނިހެން مُؤمن ންނާ މީހުން ފިޔަވައި ❁ قَدْ عَلِمْنَا مَا فَرَضْنَا عَلَيْهِمْ = ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުންގެ މައްޗަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ فرض ކުރެއްވި ކަންތައްތައް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދަންނަވާދެއްވީމެވެ. ❁ فِيٓ أَزْوَٰجِهِمْ = އެމީހުންގެ އަނބިންނާއިމެދު ❁ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَٰنُهُمْ = އަދި އެމީހުންގެ އަޅުންނާއި މެދު ގޮތާއި ❁ لِكَيْلَا يَكُونَ عَلَيْكَ حَرَجٌ = ކަލޭގެފާނުގެ މައްޗަށް އުނދަގުލެއް ނުވުމަށްޓަކައި ނުހުންނަން ޓަކައެވެ. ❁ وَكَانَ ٱللَّهُ = އަދި الله ވޮޑިގެންވަނީ ❁ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿٥٠﴾ = ގިނަގިނައިން ފާފަފުއްސަވާ އަދި رحمة ލެއްވުން ބޮޑު ކަލާނގެ ކަމުގައެވެ. ❁

إِجْمَالِي މާނަ

(٤٩) އޭ إيمان ވެއްޖެ މީސްތަކުންނޭވެ! ކަލޭމެން مؤمن އަންހެނުންނާ ނިކާހުކުރުމަށްފަހު – ކައިވެނި عقد ކޮށްފައި – އެކަނބަލުންނާއި جماع ވުމުގެ ކުރިން ވަރިކޮށްފިއްޔާ ކަލޭމެންނަށްޓަކައި ހަމަކުރާނެ عدة އެއް އެކަނބަލުންގެ މައްޗަކަށް ވާޖިބުވެގެންނުވެއެވެ. عدة ހަމަކުރުމެއްނެތެވެ. ދެން ކައިވެނި عقد ކުރިކަމަށްޓަކައި މަހުރުގެ ބައިބައިން ކޮންމެވެސް މިންވަރަކަށް އެކަނބަލުންނަށް ބޭނުން ކޮށްލަން ދޭށެވެ. (ބައެއް ބަޔަކުން ވިދާޅުވަނީ ކައިވެނި ޙަން ކަނޑައެޅިފައި އޮތްނަމަ އޭގެ ދެބައިކުޅަ އެއްބައި ދިނުމަށެވެ. ޙަން ކަނޑައެޅިފައި ނެތްނަމަ ކޮންމެވެސް މިންވަރެއްގެ މުދަލެއް ދިނުމެވެ. އަދި އެއީ ދިރިހުންނަވާތީ ގަދަކަމުން ޢަމަލުކުރެވޭނެ ކަމެކެވެ. އެއީ واجب އެއްކަމުގައި ބައެއް مفسر ން ވިދާޅުވެއެވެ. والله أعلم ދެން އެކަނބަލުން އެކަނބަލުންގެ އަމިއްލަ ގެއަށް ރީތި ގޮތެއްގައި ފޮނުވައިލާށެވެ. ނުބައި ގޮތަކަށް ނުފޮނުވާށެވެ.

(٥٠) އޭ نبي އާއެވެ! (صلى الله عليه وسلم) (1) ކަލޭގެފާނު އެކަނބަލުންނަށް ކައިވެނި ޙައްޤު ދެއްވައިގެން ކައިވެނި ކުރައްވާފައިވާ އަނބިއަނބިކަނބަލުން ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނަށް حلال ކޮށްދެއްވައިފީމެވެ. (2) އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ކަނާތް ملك ކުރައްވާފައިވާ އަންހެނުންވެސް حلال ކުރައްވައިފީމެވެ. (އެއީ غنيمة ގެ ގޮތުން ލިބޭ އަޅުން ކަލޭގެފާނަށް الله ޙަވާލުކުރައްވާފައިވާ އަންހެނުންނެވެ. އަޅުންނެވެ. (3) އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ބައްޕަފުޅުގެ ބޭބެބޭބެގެ އަންހެންދަރިންނާއި ބައްޕަފުޅުގެ ދައިތަމެންގެ އަންހެންދަރިންނާއި އަދި މަންމަފުޅުގެ ބޭބެބޭބެއިންގެ އަންހެންދަރިންނާއި އަދި މަންމަފުޅުގެ ދައިތަމެންގެ އަންހެންދަރިންނާއި (މި އަންހެނުންގެ ޝަރުޠަކީ) ހިޖުރަކޮށް ދިޔަ ކޮންމެ އަންހެނަކާ ކަލޭގެފާނު އާ ދުވަހަކަށްފިޔަވައި ކައިވެނި ކުރެއްވުން ހުއްދައެވެ. ނަމަވެސް ހިޖުރައެއް ނުކުރާ އަންހެނެއް ހުއްދައެއް ނުވާނެއެވެ. (4) އަދި މުއުމިން އަންހެނަކު އޭނާގެ ނަފްސު (ނަބިއްޔާ އާ ދުވަހަކަށް ކައިވެނިކުރެއްވުމަށް) ނަބިއްޔާއަށް ހިބަކޮށްދީފި ކޮންމެ އަންހެނެއް ޙަލާލު ވެއްޖެއެވެ. (ނަފްސު ހިބަކޮށްދީފައިވާ އެއްވެސް ކައިވެނި ޙައްޤެއް ނެތި އެމީހެއްގެ ނަފްސު ނަބިއްޔާއަށް ހިބަކޮށްދީފައިވާ.) އެފަދަ އަންހެނުންނާއިވެސް ކަލޭގެފާނު އެދިވަޑައިގަންނަވާނަމަ ކައިވެނި ޙަލާލުވެއްޖެއެވެ. އެކަމަކު މިއީ ހަމައެކަނި ކަލޭގެފާނަށް ޚާއްޞަ ވެގެންވާ ކަމެކެވެ. މުއުމިން އެހެން މުސްލިމުންނަށް ނުވާނެއެވެ. (މުއުމިން އެހެން މުސްލިމުންނަށް ކައިވެނި ކުރެވޭނީ އަންހެނާގެ ޙައްޤު ކަނޑައެޅި ފައިދާދިނުމުންނެވެ.) އަދި ހަމަކަށަވަރުން މުއުމިނުންގެ މައްޗަށް އެބައިމީހުންގެ އަނބިންނާއިމެދު ވާޖިބުވެގެންވާ ކަންތައްތައް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދަންނަވާދެއްވީމެވެ. (ދެ ހަތަރު އަނބިން އަދި ވަލީއަކާ ކައިވެނީގެ ޙައްޤާއި ހެކިން ގެނައުމާއި ފަދަ ކަންތައްތަކެވެ.) އަދި އެމީހުންގެ އަތްމިލްކު އަޅުންނާއިމެދު ވާޖިބުވެގެންވާ ކަންތައްތަކާއިމެދުވެސް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދަންނަވާދެއްވީމެވެ.

މިކަންތައްތައް މިގޮތަށްވީ ހަމަ ޚާއްޞަކޮށް ކަލޭގެފާނުގެ މައްޗަށް އުނދަގޫ ދިމާނުވުމަށްޓަކައެވެ. އަދި الله ވޮޑިގެންވަނީ ގިނަގިނައިން ފާފަފުއްސަވާ ރަޙްމަތްލެއްވުން ބޮޑު ކަލާނގެ ކަމުގައެވެ.

﴿ تُرْجِي مَن تَشَآءُ مِنْهُنَّ وَتُـْٔوِىٓ إِلَيْكَ مَن تَشَآءُ ۖ وَمَنِ ٱبْتَغَيْتَ مِمَّنْ عَزَلْتَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكَ ۚ ذَٰلِكَ أَدْنَىٰٓ أَن تَقَرَّ أَعْيُنُهُنَّ وَلَا يَحْزَنَّ وَيَرْضَيْنَ بِمَآ ءَاتَيْتَهُنَّ كُلُّهُنَّ ۚ وَٱللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي قُلُوبِكُمْ ۚ وَكَانَ ٱللَّهُ عَلِيمًا حَلِيمًا ﴿٥١﴾ لَّا يَحِلُّ لَكَ ٱلنِّسَآءُ مِنۢ بَعْدُ وَلَآ أَن تَبَدَّلَ بِهِنَّ مِنْ أَزْوَٰجٍ وَلَوْ أَعْجَبَكَ حُسْنُهُنَّ إِلَّا مَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ ۗ وَكَانَ ٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ رَّقِيبًا ﴿٥٢﴾

މުފްރަދާތު

❁ تُرْجِي مَن تَشَآءُ مِنْهُنَّ = އެކަނބަލުންގެ ތެރެއިން ކަލޭގެފާނު އެދިވަޑައިގަންނަވާ ބޭކަނބަލަކު ފަސްކުރެއްވުން ކަލޭގެފާނަށް ހުއްދަވެއެވެ. ❁ وَتُـْٔوِىٓ إِلَيْكَ مَن تَشَآءُ = އަދި ކަލޭގެފާނު އެދިވަޑައިގަންނަވާ ބޭކަނބަލަކު ކަލޭގެފާނު އަރިހަށް ގެންނަވާ ގޮތުކުރެއްވިނަމަވެސް ހުއްދައެވެ. ދެގޮތުވެސް ކަލޭގެފާނުންގެ إختيار އެވެ. ❁ وَمَنِ ٱبْتَغَيْتَ = އަދި ކަލޭގެފާނު އެދިވަޑައިގެންނެވި ބޭކަނބަލަކު ގެންނެވުމާއި. ❁ مِمَّنْ عَزَلْتَ = (ދުރަށް ބެހެއްޓެވުން) ކަލޭގެފާނު އެކަނބަލުން ވަކި ކުރައްވާފައިވާ. ❁ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكَ = އެކަމުން ކަލޭގެފާނު މައްޗަކަށް ކުށެއް ނެތެވެ. ❁ ذَٰلِكَ أَدْنَىٰٓ = އެންމެ – އެބަހީ އެ إختيار ގޮތަކީ ބޮޑެވެ. ❁ أَن تَقَرَّ أَعْيُنُهُنَّ = އެކަނބަލުންގެ ލޮލަކަށް ފިނިކަން ލިބުން ހިތްޖެހުމާއި ހަމަޖެހުން. ❁ وَلَا يَحْزَنَّ = އަދި އެކަނބަލުން ހިތާމަ ނުކުރެއްވުމާއި. ❁ وَيَرْضَيْنَ = އަދި އެކަނބަލުން ރުހިވަޑައިގަތުމާއި. ❁ بِمَآ ءَاتَيْتَهُنَّ كُلُّهُنَّ = ކަލޭގެފާނު އެކަނބަލުންނަށް ދެއްވި ކޮންމެ ދެއްވުމަކަށް. ❁ وَٱللَّهُ يَعْلَمُ = އަދި الله ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. ❁ مَا فِي قُلُوبِكُمْ = ކަލޭމެންގެ ހިތްތަކުގައި ވާތަކެތި. ❁ وَكَانَ ٱللَّهُ = އަދި الله ވޮޑިގެންވެއެވެ. عَلِيمًا حَلِيمًا ﴿٥١﴾

لَّا يَحِلُّ لَكَ ٱلنِّسَآءُ = (އޭ رَسُوْلُ الله އެވެ!) ކަލޭގެފާނަށް އިތުރު އަންހެން ކައިވެނިކުރެއްވުން ހުއްދަ ނުވެއެވެ. ❁ مِنۢ بَعْدُ = މިއަށްފަހު (މި އާޔަތަށްފަހު). ❁ وَلَآ أَن تَبَدَّلَ بِهِنَّ = އަދި މިއަދު ތިބި އަނބިއަނބިކަނބަލުން ބަދަލު ކުރެއްވުމެއްވެސް. ❁ مِنْ أَزْوَٰجٍ = އެހެން އަނބިކަނބަލަކު (އެބަހީ މިހާރު ތިބި އަނބިން ވަކި ކުރައްވާފައި އެހެން އަންހެނުން ގެންނެވުން - ހުއްދައެއް ނުވެއެވެ.) ❁ وَلَوْ أَعْجَبَكَ = ކަލޭގެފާނަށް

ކިޔަންފު ރީތިވުމަކީ ހެއްޓެވުނު ވިޔަކަސް.❁ حُسْنُهُنَّ = އެކަނބަލުންގެ ރީތިކަން.❁ إِلَّا مَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ

= ކަލޭގެފާނުގެ ކަނައަތް މިލްކުކޮށްފައިވާ އަންހެނަކު ފިޔަވާ -އެބަހީ އަޅުއަންހެނަކު ފިޔަވައެވެ.- ހަމަ

އަޅުއަންހެނުން ހިޔާރުކުރުމާ ބަރަކާތުއްލިން ރަގުތުވުގެންވެއެވެ.❁ وَكَانَ ٱللَّهُ = އަދި اللّٰه ވޮޑިގެންވެއެވެ.❁

عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ رَّقِيبًا ﴿٥٢﴾ = ކޮންމެކަމެއްގެމައްޗަށް ބަލަހައްޓަވާ ވޮޑިގެން ރަނގަޅަށް ބެއްލެވީ

ކަލާނގެއެވެ.❁

إِجْمَالِي މާނަ

(٥١) ކަލޭގެފާނުގެ އަނބިއަނބިކަނބަލުންގެ ތެރެއިން ކަލޭގެފާނު އެދިވަޑައިގަންނަވާ ބޭކަނބަލަކާ ވަކި ކުރެއްވުމާއި އަދި އެދިވަޑައި ގަންނަވާ ބޭކަލުން އަނބުރާ ގެންނެވުން ކަލޭގެފާނަށް إختيار ލިބިވަޑައި ގެންނެވެއެވެ. އަދި ޝާމަން ބޭއްސެވުމުގައި ކަލޭގެފާނު އެކަނބަލުން ފަހުކުރެއްވުމާ ވަކިކުރެއްވުމާ ދުރުކޮށްލެއްވުމުގައި ކަނބަލުންގެ ތެރެއިން ކަނބަލުން އަރުވާބޭއްސެވުމުގެ ތެރެއިން ބޭނުންފުޅުވާ ކަލޭގެފާނު إختيار ކުރައްވާ ބޭކަނބަލެއް ކުރިއަށް ގެންގުޅުއްވާށެވެ. އޭރުން ކަލޭގެފާނަށް إختيار އަދި ބިމަށްޓަކައި ލިބިގެންވާގޮތުގެ ބޭކަލުން إختيار ކުރެއްވި އެކަނބަލުން ހުރިވަޑައިގަތުމާ ގާތްވެގެންވެއެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނު އެކަނބަލުންނަށް އެވަގުތަށް ފާއިދާކުރެވޭ ކަމެއް ބޭނުންވެގެން ގާތްވެގެންވެއެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނު އެއްކަނބަލަކަށްވެސް ބޭނުންވާ ކަމަކަށްވުރެ ހިތްހަމަޖެހުމަށް ތުރުކުރުމެއް ލިބޭނެއެވެ. އަދި އެއިން ކޮންމެ ބޭކަނބަލަކަށް ލިބިވަޑައިގަންނަވާ ނަސީބަކަށް ހަލުވިވަޑައިގަންނާނެއެވެ. އަދި ދިރިހަމައިވާހުގެ ހިތްތަކުގައި އަންހެނުންގެ ކަންތައްތަކުގެ ހިސާބަށް ހިތާވެސް اللّٰه ދަންނަވާ ވޮޑިގެންވެއެވެ. އަދި اللّٰه ވޮޑިގެންވަނީ ހުރިހާއެއްޗެއް ދަންނަވާ ވޮޑިގެންވާ އަދި عُقُوْبَة ދެއްވުން ލަސްކުރައްވާ ކަލާނގެއެވެ.

(٥٢) (އޭ نبي الله صلى الله عليه وسلم އެވެ!) މިއާދަމާ ބާވައިލައްވުމަށްފަހު ދެން ކަލޭގެފާނަށް އިތުރަށް ކައިވެނި ކުރެއްވުމަށް ތިބީ ބީވިތަކެއް ވަގުތެއްގައި ގެންނަ އަންހެން ހަލާލުވާ ވާހަކަ ހުރި حلال ވެގެންނުވެއެވެ. އަދި ތިބީބީވި އަނބިން ބަދަލު ކުރެއްވުމަށްވެސް حلال ވެގެން ނުވެއެވެ. (އެބަހީ ތިބީބީވި ތަކުން އަނބިތަކަކު ވަކިކުރައްވާގޮތަށް އެހެން އަންހެނަކާ އިތުރު ކުރެއްވުމާ عدد ހަމަކުރެއްވުމަށްވެސް ނުވެއެވެ.) ކައިވެނި ބައްޓަމައިގަތުމަށް خيال ކުރައްވާ އަންހެނުންގެ ރީތިކަމާއިމެދު عجائب ވެވަޑައިގެންނެވިނަމަވެސް އެކަން ދެން ހުއްދަ އެއްނުވާނެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް އަޅު އަންހެނުން އުނިއިތުރު ކުރުއްވުން ހުއްދައެވެ. އަދި اللّٰه ވޮޑިގެންވަނީ ކޮންމެ ކަމެއްގެ މައްޗަށް ބަލަހައްޓަވާވޮޑިގެން ރަނގަޅަށް ބެއްލެވީ ކަލާނގެއެވެ.

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ لَا تَدْخُلُوا۟ بُيُوتَ ٱلنَّبِىِّ إِلَّآ أَن يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَىٰ طَعَامٍ غَيْرَ نَـٰظِرِينَ إِنَىٰهُ وَلَـٰكِنْ إِذَا دُعِيتُمْ فَٱدْخُلُوا۟ فَإِذَا طَعِمْتُمْ فَٱنتَشِرُوا۟ وَلَا مُسْتَـْٔنِسِينَ لِحَدِيثٍ ۚ إِنَّ ذَٰلِكُمْ كَانَ يُؤْذِى ٱلنَّبِىَّ فَيَسْتَحْىِۦ مِنكُمْ ۖ وَٱللَّهُ لَا يَسْتَحْىِۦ مِنَ ٱلْحَقِّ ۚ وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَـٰعًا فَسْـَٔلُوهُنَّ مِن وَرَآءِ حِجَابٍ ۚ ذَٰلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ ۚ وَمَا كَانَ لَكُمْ أَن تُؤْذُوا۟ رَسُولَ ٱللَّهِ وَلَآ أَن تَنكِحُوٓا۟ أَزْوَٰجَهُۥ مِنۢ بَعْدِهِۦٓ أَبَدًا ۚ إِنَّ ذَٰلِكُمْ كَانَ عِندَ ٱللَّهِ عَظِيمًا ﴿٥٣﴾ إِن تُبْدُوا۟ شَيْـًٔا أَوْ تُخْفُوهُ فَإِنَّ ٱللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمًا ﴿٥٤﴾

މުފުރަދާތު

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ = އޭ އީމާންވެއްޖެ މީހުންނޭވެ!❁ لَا تَدْخُلُوا۟ = ކަލޭމެން ނުވަންނާށެވެ!❁ بُيُوتَ ٱلنَّبِىِّ = ނަބިއްޔާގެ ގެ ގެތަކަށް.❁ إِلَّآ أَن يُؤْذَنَ لَكُمْ = ކަލޭމެނަށް އިޒުނަ ދެވިއްޖެއްޔާމެނުވީ.❁ إِلَىٰ طَعَامٍ = ކެއުމަކަށް / ބުއިމަކަށް / ޗާ ބުއިމަކަށް.❁ غَيْرَ نَـٰظِرِينَ إِنَىٰهُ = ކާނާ ތައްޔާރުވާ ވަގުތަށް އިންތިޒާރުކުރަމުން ނުހުރެ.❁ وَلَـٰكِنْ إِذَا دُعِيتُمْ = އަދި އެކަމަކު ކަލޭމެނަށް ގޮވައިލެވިއްޖެއްޔާ.❁ فَٱدْخُلُوا۟ = ފަހެ ކަލޭމެން ވަންނާށެވެ!❁ فَإِذَا طَعِمْتُمْ = ފަހެ ކަލޭމެން ކައިނިމިއްޖެއްޔާ.❁ فَٱنتَشِرُوا۟ = ފަހެ އެތަނުން ގޮސް ނިކުމެ ފެތުރި ބަހާލާށެވެ! (ތަނުން ހިނގައިދާށެވެ.)❁ وَلَا مُسْتَـْٔنِسِينَ لِحَدِيثٍ = އަދި ވާހަކަ ދައްކަން (ތައިގެން ސަމާލުކަމާއިގެން) ނުތިބޭށެވެ!❁ إِنَّ ذَٰلِكُمْ كَانَ يُؤْذِى ٱلنَّبِىَّ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަންތަކުން نبی އާއަށް އަނިޔާ ލިބިދެމެނުވެއެވެ.❁ فَيَسْتَحْىِۦ مِنكُمْ = ފަހެ އެކަލޭގެފާނު ކަލޭމެން ދެކެ ލަދުގަތުން ވަޑައިގަންނަވައެވެ.❁ وَٱللَّهُ لَا يَسْتَحْىِۦ = އަދި الله ލަދުގަނެވޮޑިގެން ނުވެއެވެ.❁ مِنَ ٱلْحَقِّ = حق ކަލާމު ދެކެ.❁ وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ = އަދި ކަލޭމެން އެކަނބަލުންނާ (އެކަލޭގެފާނުގެ އަނބިކަނބަލުންނާ) ސުވާލުކޮށް ކޮންމެވެސް އެއްޗެއް❁ مَتَـٰعًا = ދުނިޔޭގެ ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން އެއްޗެއް ހޯދާނަމަ.❁ فَسْـَٔلُوهُنَّ = ފަހެ އެކަނބަލުންގެ ކިބައިން އެދޭށެވެ!❁ مِن وَرَآءِ حِجَابٍ = ފަރުދާއެއްގެ އަނެއްފަރާތުން❁ ذَٰلِكُمْ أَطْهَرُ = އެއީ ކަލޭމެންނަށް طاهر ކަން ބޮޑުވެ.❁ لِقُلُوبِكُمْ = ކަލޭމެންގެ ހިތްތަކަށް.❁ وَقُلُوبِهِنَّ = އަދި އެކަނބަލުންގެ ހިތްތަކަށްވެސް❁ وَمَا كَانَ لَكُمْ = އަދި ކަލޭމެންނަކަށް ނުވެއެވެ. (ހުއްދަވެގެންނުވެއެވެ.)❁ أَن تُؤْذُوا۟ رَسُولَ ٱللَّهِ = الله ގެ رسول އާއަށް ކަލޭމެން އަނިޔާ ދިނުމެއް.❁ وَلَآ أَن تَنكِحُوٓا۟ أَزْوَٰجَهُۥ = އަދި ކަލޭމެން އެކަލޭގެފާނުގެ އަނބިކަނބަލުން ކައިވެނިކުރުމެއްވެސް.❁ مِنۢ بَعْدِهِۦٓ أَبَدًا = އެކަލޭގެފާނަށްފަހު ދުވަހަކުވެސް.❁ إِنَّ ذَٰلِكُمْ كَانَ عِندَ ٱللَّهِ = ހަމަކަށަވަރުން އެ ކަލޭމެންގެ ކަންތައް

ހަމަކަށަވަރުން الله ގެ حضرة ގައިވެއެވެ.※ عَظِيمًا (٥٣) = ބޮޑުވެގެންވާ ކަންތައްކަމުގައި ※. إِن تُبْدُوا شَيْئًا = ކަލޭމެން އެއްޗެއް ފާޅުކުރިޔަސް.※ أَوْ تُخْفُوهُ = ނުވަތަ އެއެއްޗެއް ވަންހަނާ ކުރިޔަސް.※ فَإِنَّ ٱللَّهَ كَانَ = ވީ ހަމަކަށަވަރުން الله ވޮޑިގެންވެއެވެ.※ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا (٥٤) = ކޮންމެކަމެއް ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގުކަމުގައި.※

إجْمَالِي މާނަ

(٥٣) އޭ إيمان ވީމީހުން ތިޔަބޭފުޅުންނޭ! ކަލޭމެން دعوة ހަދައި إذن ދީފިނަމަ މެނުވީ ކަލޭމެން نبي ގެ ގެކޮޅުތަކަށް ނުވަންނާށެވެ. އަދި އެއްޗެހި ކާއެއްޗެހި ކާން ރޭ ކެއްކުމަށް إنتظار ކުރުމަށް އިނުންމާ ނުލައްވާށެވެ! އަދި އެކަމަކު ކަލޭމެން ދަޢުވަތު ލިބިއްޖެނަމަ ވަދެ އެތަނަށް ވަންނާށެވެ! ދެން ކެއުމަށްފަހު ހިނގާ ދާށެވެ! ބަހުސް އަޑުފަށްފައިވާ ކަމެއް ކުރުމަށް ބަސްބުނަމުން ހިނގާ އިންނަސްވެ. ކަލޭމެން (ކެއުމަށް ފަހު ބަލާނުހަދާށެވެ! އެއީ ހަމަކަށަވަރުން ނަބިއްޔާއަށް نبي ޖެހުމަކަށް ޖެހިއްޖެއެވެ. އެކަމަކު އެބޭފުޅާ ކަލޭމެންނަށް ހިޔާކުރައްވާއެވެ. ވަހަކަ ދައްކައި ވިދާޅުވުމަށް އެބޭފުޅާ ލަދުގަންނަވައިއެވެ. އެކަމަކު حق ކަލާމުގައި الله ލަދުގަންނަވާ ގެންނެވެ.

އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ އަނބިކަނބަލުންނަށް އެއްޗެއް ސުވާލު ކުރަން ބޭނުންވެއްޖެނަމަ ތިރީގައި ކަލޭމެން ފަރުދާއެއް އޮތް މަތިން ސުވާލުކުރާށެވެ. އެކަމަކީ ކަލޭމެންގެ ހިތްތަކަށް ވެސް އެކަމާ ޠاهر ކަމެއް މެއެވެ. އަދި رسول الله ގެ ރަސޫލާއަށް އުނދަގޫ ކުރުމަކީ ކަލޭމެންގެ ކަމެއް ނޫނެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ ފަހުން އެކަލޭގެފާނުގެ އަނބިކަނބަލުން ކައިވެނި ކުރުމަކީ ކަލޭމެންނަށް ހުއްދަވާކަމެއް ނޫނެވެ. އެއީ ދުވަހަކުވެސް حلال ކަމެއް ނޫނެވެ. އެކަމަކީ الله حضرة ގައި ބޮޑުވެގެންވާ ކަންތައްމެވެ.

(٥٤) އަދި ކަލޭމެންގެ ހިތުގެ ތެރޭގައި ކަމެއް ވަންހަނާކުރިޔަސް އަދި ނުވަތަ އެކަމެއް ފާޅުކުރިޔަސް الله އެކުރާ ކަމެއް ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. (މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނީ ސަޙާބީންކަލުންގެ ތެރެއިން أصحاب ބޭކަލުންގެ ބައެއްބޭކަލުން ވިދާޅުވި ބަސްފުޅަކާއި ގުޅިގެންކަމުގައިވެއެވެ. އެއީ رسول الله صلى الله عليه وسلم ވަފާތުވުމުން އެކަލޭގެފާނުގެ ބައެއް އަނބިކަނބަލުންނާއި ބައެއް أصحاب ބޭކަލުން ކައިވެނިކުރުމާ ބެހޭގޮތުން ގެންގުޅުނު خيال ފުރުޞަތުގައި ވިދާޅުވުމުން ކަމުގައިވެއެވެ. والله أعلم .)

لَّا جُنَاحَ عَلَيۡهِنَّ فِيٓ ءَابَآئِهِنَّ وَلَآ أَبۡنَآئِهِنَّ وَلَآ إِخۡوَٰنِهِنَّ وَلَآ أَبۡنَآءِ إِخۡوَٰنِهِنَّ وَلَآ أَبۡنَآءِ أَخَوَٰتِهِنَّ وَلَا نِسَآئِهِنَّ وَلَا مَا مَلَكَتۡ أَيۡمَٰنُهُنَّۗ وَٱتَّقِينَ ٱللَّهَۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ شَهِيدًا ﴿٥٥﴾ إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ صَلُّواْ عَلَيۡهِ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا ﴿٥٦﴾ إِنَّ ٱلَّذِينَ يُؤۡذُونَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ لَعَنَهُمُ ٱللَّهُ فِي ٱلدُّنۡيَا وَٱلۡأٓخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمۡ عَذَابٗا مُّهِينٗا ﴿٥٧﴾

މުފްރަދާތު

لَّا جُنَاحَ عَلَيۡهِنَّ = އެކަނބަލުންގެ މައްޗަކަށް ކުށެއްނުވެއެވެ. (رسول الله صلى الله عليه وسلم ގެ އަނބިއަނބިކަނބަލުންނަށް ކުށެއްނުވެއެވެ.)۞ فِيٓ ءَابَآئِهِنَّ = އެކަނބަލުންގެ ބައްޕައިންނާމެދުގައި (ބައްޕަ ދުށް ކާފަ. ދުށް... އާދެ މައްޗަށް.....)۞ وَلَآ أَبۡنَآئِهِنَّ = އަދި އެކަނބަލުންގެ ފިރިހެންދަރިންނާއި މެދުގައިވިޔަސް (ދަރިންގެ ދަރިން.... ދަރަށް...)۞ وَلَآ إِخۡوَٰنِهِنَّ = އަދި އެކަނބަލުންގެ أخ ނާއިމެދުގައި ވިޔަސް.۞ وَلَآ أَبۡنَآءِ إِخۡوَٰنِهِنَّ = އަދި އެކަނބަލުންގެ أخ ގެ ފިރިހެން ދަރިންނާއި މެދުގައިވިޔަސް.۞ وَلَآ أَبۡنَآءِ أَخَوَٰتِهِنَّ = އަދި އެކަނބަލުންގެ أخت ގެ ފިރިހެންދަރިންނާއި މެދުގައިވިޔަސް.۞ وَلَا نِسَآئِهِنَّ = އަދި އެކަނބަލުންގެ އަންހެނުންނާއި މެދުގައިވިޔަސް (އުޅުނިމާ ވަރެއްގެ އަންހެނުންނެވެ.)۞ وَلَا مَا مَلَكَتۡ أَيۡمَٰنُهُنَّۗ = އަދި އެކަނބަލުންގެ ކަނާއަތްމަތި މިލްކުވެރިވާ މީހުންނާއި މެދުގައިވިޔަސް (އެއީ އަޅުންނެވެ.)۞ وَٱتَّقِينَ ٱللَّهَۚ = އަދި އެކަނބަލުން (ހިއްސާކުރެއްވުމަށް) الله އަށް تقوة ވެރިވާ ހިނގާށެވެ.۞ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ = ހަމަކަށަވަރުން الله ވީއެވެ.۞ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ شَهِيدًا ﴿٥٥﴾ = ހާޟިރު އެއްޗެއްގެ މައްޗަށް ހެކިވެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.۞ إِنَّ ٱللَّهَ وَمَلَٰٓئِكَتَهُۥ = ހަމަކަށަވަރުން الله އާއި އެކަލާނގެ ملائكة ތަކުން.۞ يُصَلُّونَ عَلَى ٱلنَّبِيِّۚ = ނަބިއްޔާގެ މައްޗަށް صلَوٰة ފޮނުއްވައެވެ.۞ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ = އޭ އީމާންވެއްޖެ މީސްތަކުންނޭވެ!۞ صَلُّواْ عَلَيۡهِ = އެކަލޭގެފާނު މައްޗަށް ކަލޭމެން صلَوٰة ކިޔާށެވެ!۞ وَسَلِّمُواْ تَسۡلِيمًا ﴿٥٦﴾ = އަދި ކަލޭމެން ސަލާމްކުރުމަކުން ސަލާމްކުރާށެވެ.۞ إِنَّ ٱلَّذِينَ يُؤۡذُونَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ = ހަމަކަށަވަރުން الله އާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާއަށް އުނދަގޫ ކުރާމީހުން. (ދަންނަވައެވެ.)۞ لَعَنَهُمُ ٱللَّهُ = الله އެމީހުންނަށް لَعُنَة ލެއްވިއެވެ.۞ فِي ٱلدُّنۡيَا وَٱلۡأٓخِرَةِ = ދުނިޔެއާއި އާޚިރަތުގައި.۞ وَأَعَدَّ لَهُمۡ = އަދި އެކަލާނގެ އެމީހުންނަށް ތައްޔާރު ކުރެއްވިއެވެ.۞ عَذَابٗا مُّهِينٗا ﴿٥٧﴾ ނިކަމެތިކުރުވާފަދަ ޢަޒާބެއް.

إجْمَالِي މާނަ

(٥٥) އަންނަނިވި މީސްމީހުންނާ حِجَاب އެއްނެތި – ހުރަހެއްނެތި – ބައްދަލުވުމަކީ ވާހަކަ ދެއްކުމަކީ رَسُوْلُ الله صَلَّي الله عَلَيه وَسَلَّم ގެ އަނބިއަނބި ކަނބަލުންގެ މައްޗަށް ކުށެއް ނޫނެވެ. އެއީ (1) އެކަނބަލުންގެ ބައްޕައިން (2) އެކަނބަލުންގެ ފިރިހެން ދަރިން (3) އެކަނބަލުންގެ އަޚުން (4) އެކަނބަލުންގެ އަޚުންގެ ފިރިހެން ދަރިން (5) އެކަނބަލުންގެ އުޚުތުންގެ ފިރިހެންދަރިން (6) އާންމުކޮށް އަންހެނުން (7) އެކަނބަލުންގެ އަތް ފިރިހެން ޢަބްދުން މިމީސްމީހުންނާ حِجَاب އެއްނެތި ބައްދަލުވުމާއި ވާހަކަ ދެއްކުމާއި އެކަނބަލުންނަށް ހުއްދައެވެ. އަދި ކަންތައް ކަލޭމެން ކަމުގައިވިޔަސް އެކަނބަލުން الله އަށް ބިރުވެތިވުން ލާޒިމުވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކަންތައް އެއްޗެއްގެ މައްޗަށް الله ހާޟިރުވެ ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ.

(٥٦) ހަމަކަށަވަރުން الله އާއި އެކަލާނގެ މަލާއިކަތުން ނަބިއްޔާގެ މައްޗަށް صَلَاة ފޮނުއްވައެވެ. އޭ އީމާންވީއެއް މީސްމީހުންނޭވެ. ކަލޭމެންވެސް ނަބިއްޔާ صَلَّي الله عَلَيه وَسَلَّم ގެ މައްޗަށް صَلَاة ކިޔާށެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނުންގެ މައްޗަށް ކަލޭމެން سَلَام ކިޔާށެވެ. (الصَّلاة وَالسَّلام عَلَي رَسُوْلِ الله . . . . . .)

(٥٧) ހަމަކަށަވަރުން الله އާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާއަށް އުނދަގޫކުރާ މީހުން ދަންނައެވެ. ދުނިޔެއާއި އާޚިރަތުގައިވެސް الله އެމީހުންގެ މައްޗަށް لَعْنَة ލައްވާފައެވެ. އަދި އިހާނަތްތެރި ވަޅުން ލަނޑު އެމީހުންނަށް އެކަލާނގެ ތައްޔާރު ކުރައްވައިފިއެވެ.

* ދަންނައެވެ. الله އަށް އުނދަގޫ ކުރުމަކީ އެކަލާނގެއަށް شَرِيك ކުރުމާއި އެކަލާނގެއަށް ދަރިން ނިސްބަތްކުރުމާއި ދެންވެސް އެބާވަތުގެ އެންމެހައި ކަންކަމެވެ.

رَسُوْلُ الله صَلَّي الله عَلَيه وَسَلَّم އަށް އުނދަގޫ ކުރުމަކީ އެކަލޭގެފާނަށް އީމާންނުވުމާއި އެކަލޭގެފާނު އިސްތިހުޒާ ކުރުމާއި ދަޢުވަތު ބޮޑުކުރުމާއި އެކަލޭގެފާނަށް މަލާމާތް ކުރުމާއި ގޯސްނަމެއް ކިޔުމާއި ދޮގުވެރިއެކޭ ކިޔުމާއި ސިޙުރުވެރިއެކޭ ކިޔުމާއި ދެންވެސް އެބާވަތުގެ އެއްޗެހި ކިޔުމާއި އެބާވަތުގެ ކަންތައްތައް ކުރުމެވެ.

وَٱلَّذِينَ يُؤْذُونَ ٱلْمُؤْمِنِينَ وَٱلْمُؤْمِنَٰتِ بِغَيْرِ مَا ٱكْتَسَبُوا۟ فَقَدِ ٱحْتَمَلُوا۟ بُهْتَٰنًا وَإِثْمًا مُّبِينًا ﴿٥٨﴾ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِىُّ قُل لِّأَزْوَٰجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَآءِ ٱلْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِن جَلَٰبِيبِهِنَّ ۚ ذَٰلِكَ أَدْنَىٰٓ أَن يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ ۗ وَكَانَ ٱللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿٥٩﴾ ۞ لَّئِن لَّمْ يَنتَهِ ٱلْمُنَٰفِقُونَ وَٱلَّذِينَ فِى قُلُوبِهِم مَّرَضٌ وَٱلْمُرْجِفُونَ فِى ٱلْمَدِينَةِ لَنُغْرِيَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَآ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٦٠﴾ مَّلْعُونِينَ ۖ أَيْنَمَا ثُقِفُوٓا۟ أُخِذُوا۟ وَقُتِّلُوا۟ تَقْتِيلًا ﴿٦١﴾

ލުޣަތު

وَٱلَّذِينَ يُؤْذُونَ = އަދި އުނދަގޫ ކުރާ މީހުން (ތަންނަނެވެ.)۞ ٱلْمُؤْمِنِينَ وَٱلْمُؤْمِنَٰتِ = مُؤْمن ފިރިހެނުންނަށާއި مُؤْمن އަންހެނުންނަށް.۞ بِغَيْرِ مَا ٱكْتَسَبُوا۟ = އެމީހުންކުރި އެއްވެސް ކުށަކާ ނުލައި.۞ فَقَدِ ٱحْتَمَلُوا۟ بُهْتَٰنًا = އެމީހުން ބޮޑުވެގެންވާ ދޮގެއް އުފުލައިގަންނައިފިއެވެ.۞ وَإِثْمًا مُّبِينًا ﴿٥٨﴾ = އަދި ބަޔާންވެގެންވާ ފާފައަކާއި.۞ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِىُّ = އޭ نبي އާއެވެ. (صلى الله عليه وسلم)۞ قُل لِّأَزْوَٰجِكَ = ކަލޭގެފާނު ކަލޭގެފާނުގެ އަނބިއަނބިކަނބަލުންނަށް ވިދާޅުވާށެވެ.۞ وَبَنَاتِكَ = އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ދަރިދަރިކަނބަލުންނަށާއި.۞ وَنِسَآءِ ٱلْمُؤْمِنِينَ = އަދި مؤمن އަންހެނުންނަށާއި۞ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ = އެކަނބަލުން އެއްކޮށް ބޭއްލުން ދަމައިލެއްވުމަށް.۞ مِن جَلَٰبِيبِهِنَّ = އެކަނބަލުންގެ جلباب ތަކުގައި.۞ ذَٰلِكَ = އެއީ.۞ أَدْنَىٰٓ أَن يُعْرَفْنَ = އެކަނބަލުން އެނގުން ގާތްވެއެވެ. (އެއީ ކަނބަލުންކަން އެނގުން ގާތްވެއެވެ.) فَلَا يُؤْذَيْنَ = ފަހެ ދެން އެކަނބަލުންނަށް އުނދަގޫ ނުވާނެއެވެ.۞ وَكَانَ ٱللَّهُ = އަދި الله ވޮޑިގެންވެއެވެ.۞ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿٥٩﴾ = ގިނަގިނައިން ފުއްސަވައިދޭ رحمة ލެއްވުން ބޮޑު ކަލާނގެއަކަށް.۞ لَّئِن لَّمْ يَنتَهِ ٱلْمُنَٰفِقُونَ = منافق ންގެ މީހުން އެމީހުން އެދިބުރުމުން ހުއްޓިނުލައިފިއްޔާ.۞ وَٱلَّذِينَ فِى قُلُوبِهِم مَّرَضٌ = އަދި އެމީހުންގެ ހިތްތަކުގައި (ޝައްކާއި وهم ގެ) ބަލިމަތެއް މީހުންނާއި.۞ وَٱلْمُرْجِفُونَ = އަދި ދޮގު خبر ބަޔާން ފަތުރާ މީހުންނާއި.۞ فِى ٱلْمَدِينَةِ = مدينة ގައި.۞ لَنُغْرِيَنَّكَ بِهِمْ = ހިކަންކުރުމަށް މިޔަންބަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނު އެމީހުންގެ މައްޗަށް ގަދަކުރައްވާނެއެވެ.۞ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَآ = ދެން ކަލޭގެފާނާ އަވަށްޓެރިވެގެން مدينة ގައި އެމީހުން ނުތިބޭނެއެވެ.۞ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٦٠﴾ = ކުޑަ ދުވަހު ހިނދުކޮޅަކަށް މެނުވީ.۞ مَّلْعُونِينَ = އެމީހުންނަކީ لعنة ލިބިގެންވެއެވެ.۞ أَيْنَمَا ثُقِفُوٓا۟ = އެމީހުންނަށް ދުވުން ކޮންމެ ތަނަކުން. ފެނުނު ކޮންމެ ތަނަކުން.۞ أُخِذُوا۟ وَقُتِّلُوا۟ = ހިފާ މަރުވާނެއެވެ.۞ تَقْتِيلًا ﴿٦١﴾ = ކަނޑައެޅިގެން މަރުވުން.۞

إجْمَالِي މާނަ

(٥٨) އަދި مُؤْمن ފިރިހެނުންނާއި مُؤْمن އަންހެނުންނަށް އެމީހުންކުރި ކަމަކާނުލައި އެއްވެސް ބަހުތާނެއް ނަގައި އުނދަގޫކުރާމީހުން ދަންނައެވެ. އެމީހުން އުފުލީ ބޮޑުވެގެންވާ ދޮގެކެވެ. އަދި އެއީ ބަޔާންވެގެންވާ ފާފަވެރިކަމެއްވެސް މެއެވެ.

(٥٩) އޭ ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم އެވެ.! ކަލޭގެފާނުގެ އަނބިކަނބަލުންނާއި އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ދަރިކަނބަލުންނާއި އަދި މުއުމިނު އަންހެނުންނަށްވެސް އެކަނބަލުންގެ جِلْبَاب ތަކުގެ ބައެއް އެއުރެންގެ މައްޗަށް ދަމައިގަތުމަށް ވިދާޅުވާށެވެ. (جِلْبَاب އަކީ މުޅިހަށިގަނޑު ނިވާވާގޮތަށް ހުރި ހެދުމުގެ މަތިން ލާ ހެދުމެކެވެ.)

އަދި جِلْبَاب އެގޮތަށް ހެދުމަކީ ބޯހިޖެހުމުން އަޒާއެއް ނުދިނުމަށް އަންހެނުން ވަކިކުރެވޭ ގޮތެވެ. ފިރިހެނުންނާއި ޚާއްޞަވެފައިވާ އަންހެނުންނާއި ވަކިވެގެން އެނގުމަށް ޓަކައެވެ. އަދި الله ވާހަކަފުޅު ގަބޫލުކުރާ ބަޔަކަށް ނުފެނިއްޖެ ހާލަތުގައި ގާތުގައި ވާއިރު އޮޅުވާލުމަށް ފުރުޞަތު ނުދޭށެވެ.

(٦٠) مُنَافِق ންނާއި އެބައިމީހުންގެ ހިތްތަކުގައި ބަލިމަޑުވާ މީހުންނާއި މަދީނާގައި ދޮގު ވާހަކަ ފަތުރާމީހުން ނުހުއްޓާއިފިނަމަ ކަލޭގެފާނު އެމީހުންގެ މައްޗަށް ބާރުދެއްވާނެއެވެ. ދެން އެމީހުން ކަލޭގެފާނާއި އެކު (مدينة ގައި) މަދު ދުވަހަކު ނޫނީ ކުރިއެއް ނުހުންނާނެއެވެ.

(٦١) އަދި އެމީހުން ފެނުނު ތަނެއްގައި ހިފައި ލަޢުނަތް لعنة ލެވިގެންވެއެވެ. އަދި ފެނުނު ތަނެއްގައި މަރާލެވޭނެއެވެ.

سُنَّةَ ٱللَّهِ فِي ٱلَّذِينَ خَلَوْا۟ مِن قَبْلُ ۖ وَلَن تَجِدَ لِسُنَّةِ ٱللَّهِ تَبْدِيلًا ﴿٦٢﴾ يَسْـَٔلُكَ ٱلنَّاسُ عَنِ ٱلسَّاعَةِ ۖ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِندَ ٱللَّهِ ۚ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ ٱلسَّاعَةَ تَكُونُ قَرِيبًا ﴿٦٣﴾ إِنَّ ٱللَّهَ لَعَنَ ٱلْكَـٰفِرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا ﴿٦٤﴾ خَـٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدًا ۖ لَّا يَجِدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿٦٥﴾ يَوْمَ تُقَلَّبُ وُجُوهُهُمْ فِي ٱلنَّارِ يَقُولُونَ يَـٰلَيْتَنَآ أَطَعْنَا ٱللَّهَ وَأَطَعْنَا ٱلرَّسُولَا۠ ﴿٦٦﴾ وَقَالُوا۟ رَبَّنَآ إِنَّآ أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَآءَنَا فَأَضَلُّونَا ٱلسَّبِيلَا۠ ﴿٦٧﴾ رَبَّنَآ ءَاتِهِمْ ضِعْفَيْنِ مِنَ ٱلْعَذَابِ وَٱلْعَنْهُمْ لَعْنًا كَبِيرًا ﴿٦٨﴾

ލުޣަތު

سُنَّةَ ٱللَّهِ = އެއީ ﷲ ކަނޑައަޅުއްވާ ގޮތްތަކާބެހޭ ގޮތެވެ. فِي ٱلَّذِينَ خَلَوْا۟ = އިސްވެދިޔަ މީހުންނާއިމެދު (އިސްވެދިޔަ އުއްމަތްތަކުގެ މީހުންނާއިމެދުގައެވެ)◈ مِن قَبْلُ = މީގެ ކުރިން.◈ وَلَن تَجِدَ = އަދި ކަލޭގެފާނު ދެކިވަޑައިނުގަންނަވާނެއެވެ.◈ لِسُنَّةِ ٱللَّهِ = ﷲ ގެ އެ سنة ގާއިދާގައި (އުސޫލުގައި)◈ تَبْدِيلًا ﴿٦٢﴾ = ބަދަލު ވުމެއް.◈

يَسْـَٔلُكَ ٱلنَّاسُ = މީސްތަކުން ކަލޭގެފާނާއި ސުވާލުކުރެއެވެ.◈ عَنِ ٱلسَّاعَةِ = قيامة ވާނެވަގުތާއިމެދު.◈ قُلْ ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. إِنَّمَا عِلْمُهَا عِندَ ٱللَّهِ = އޭގެ އެނގުންވަނީ ހަމައެކަނި ﷲ ގެ حضرة ގައެވެ.◈ وَمَا يُدْرِيكَ = އަދި ކަލޭގެފާނަށް އެނގޭނީ ކީއްވެގެންތޯއެވެ.◈ لَعَلَّ ٱلسَّاعَةَ = قيامةވާ ވަގުތުވުން أميد ކުރެވެއެވެ.◈ تَكُونُ قَرِيبًا ﴿٦٣﴾ = ގާތްކޮށްވުމަށް.◈ إِنَّ ٱللَّهَ = ހަމަކަށަވަރުން ﷲ تَعَالَى.◈ لَعَنَ ٱلْكَـٰفِرِينَ = ކާފިރުންނަށް لَعْنَة ދެއްވިއެވެ.◈ وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا ﴿٦٤﴾ = އަދި އެކަލާނގެ އެމީހުންނަށް އަލިފާންގަނޑެއް ތައްޔާރު ކުރެއްވިއެވެ.◈ خَـٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدًا = އެމީހުން އޭގެ އަބަދު އަބަދު ދެމި ތިބޭނެއެވެ.◈ لَّا يَجِدُونَ = އެމީހުންނަށް ނުފެނޭނެއެވެ. ކަލޭގެފާނު ދެކިވަޑައިނުގަންނަވާނެއެވެ. / އެމީހުންނަކަށް ނުފެނޭނެއެވެ.◈ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿٦٥﴾ = ސަހަރެއްވެރިޔަކުވެސް އަދި ނަސްރުދޭނޭ މީހަކުވެސް.◈ يَوْمَ تُقَلَّبُ وُجُوهُهُمْ = އެމީހުންގެ މޫނުތައް ފުރޮޅި ހުރިހިނދު.◈ فِي ٱلنَّارِ = ނަރަކައިގައި. / އަލިފާނުގައި.◈ يَقُولُونَ يَـٰلَيْتَنَآ = އެމީހުން ބުނާނެއެވެ. އަހުރެމެން ކާށކިތަ ދަނެގުޅިވިސްނެއްތޯވެ.◈ أَطَعْنَا ٱللَّهَ = އަހުރެމެން ﷲ އަށް ކިޔަމަންވިނަމަ.◈ وَأَطَعْنَا ٱلرَّسُولَا۠ ﴿٦٦﴾ = އަދި އަހުރެމެން رَسُوْل އާ އަށް ކިޔަމަންވިނަމަ.◈ وَقَالُوا۟ رَبَّنَآ = އަދި އެމީހުން ދަންނަވާނެއެވެ. އޭ އަހަރެމެންގެ رَبُّ އެވެ.◈ إِنَّآ أَطَعْنَا = ހަމަކަށަވަރުން އަހަރެމެން ކިޔަމަންވީމެވެ.◈ سَادَتَنَا وَكُبَرَآءَنَا = އަހަރެމެންގެ ސާހިބުންނާއި (ވެރިންނާއި) ބޮޑެތިމީހުންނަށެވެ.◈ فَأَضَلُّونَا ٱلسَّبِيلَا۠ ﴿٦٧﴾ = ފަހެ އެމީހުން އަހުރެމެން މަގުފުރެއްދިއެވެ.◈ رَبَّنَآ ءَاتِهِمْ = އޭއަހަރެމެންގެ رَبُّ އެވެ.

އެމީހުންނަށް ދެއްވާނދޭވެ.۞ ضِعْفَيْنِ مِنَ ٱلْعَذَابِ = عَذاب ގެ ދެބައި.۞ وَٱلْعَنْهُمْ = އަދި އެމީހުންނަށް لَعْنَة ދެއްވާނދޭވެ.۞ لَعْنًا كَبِيرًا ﴿٦٨﴾ = ބޮޑުވެގެންވާ لَعْنَة އަކުން.۞

إجْمَالِي މާނަ

(٦٢) އެއީ މީގެ ކުރީން އިސްވެދިޔަ އުއްމަތްތަކުގެ މީހުންނާ މެދުވެސް الله ގެ سُنة ހިނގާގޮތެވެ. އަދި الله ގެ އެ أُصول އަކަށް އެއްވެސް ބަދަލު ވުމެއް ނުވެސްނާނެއެވެ.

(٦٣) (އޭ رَسُول الله އެވެ.) قِيامة ވާނީ ކޮންދުވަހަކުތޯ މީސްތަކުން ކަލޭގެފާނާއި سُؤال ކުރެއެވެ. އޭގެ جَوَاب ގައި ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. އޭގެ އެގުންވަނީ ހަމައެކަނި الله ގެ حَضْرَة ގައެވެ. ކަލޭގެފާނަށް އެކަން އަންގަވައި ނުދެއްވައެވެ. قِيامة ވާ ވަގުތު ގާތްވެ ގޮސްވެދާނެކަން أُمِّيد ކުރެއެވެ.

(٦٤) ހަމަކަށަވަރުން الله تَعالى ކާފިރުންނަށް لَعْنَة ލައްވައެވެ. އެކަލާނގެ ރަޙްމަތުން ދުރުކުރައްވައެވެ. އަދި އެމީހުންނަށްޓަކައި އެކަލާނގެ އަލިފާނެއް ތައްޔާރުކުރައްވައެވެ. އެއީ ނަރަކައެވެ.

(٦٥) އެމީހުން އެތާނގައި އަބަދާއަބަދު ދެމިތިބޭނެއެވެ. އަދި ސަލާމަތްވެވޭނެ އަދި އެއްވެސް ނަސްރުދޭނެ އެހީތެރިއެއް އެމީހުންނަކަށް ނުވާނެއެވެ.

(٦٦) އެބައިމީހުންގެ މޫނުތައް ނަރަކައިގައި ފިހެމުންދާ ދުވަހު އެކާފިރުންގެ މީހުންބުނާނެއެވެ. އަހަރުމެންވެސް الله އަށާއި އަދި رَسُول އާ އަށް އިޠާޢަތްވީނަމަ ކޮންފަދަ ރަނގަޅުވީސްހެއްޔެވެ؟

(٦٧) އަދި އެމީހުން ބުނާނެއެވެ. އޭއަހަރެމެންގެ رَبُّ އެވެ. އަހަރެމެން ކިޔަމަންތެރިވީ މި އަހަރެމެންގެ ވެރިންނާއި ބޮޑެތިންނަށެވެ. (އަހަރެމެންގެ ޤައުމު މީހުންނަށެވެ.) ފަހެ އަހަރެމެން މަގުފުރައްދުވީ އެމީހުންނެވެ.

(٦٨) އޭ އަހަރެމެންގެ رَبُّ އެވެ. އެމީހުންނަށް ދެބައި عَذاب ދެއްވާނދޭވެ. އަދި ބޮޑުވެގެންވާ لَعْنَة އަކުން އެމީހުންނަށް لَعْنَة ދެއްވާނދޭވެ.

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ لَا تَكُونُوا۟ كَٱلَّذِينَ ءَاذَوْا۟ مُوسَىٰ فَبَرَّأَهُ ٱللَّهُ مِمَّا قَالُوا۟ ۚ وَكَانَ عِندَ ٱللَّهِ وَجِيهًا ۝٦٩ يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ وَقُولُوا۟ قَوْلًا سَدِيدًا ۝٧٠ يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَـٰلَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ ۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ۝٧١

ތަރުޖަމާ

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ = އޭ އީމާންވެއްޖެ މީސްތަކުންނޭވެ. ❁ لَا تَكُونُوا۟ = ކަލޭމެން ނުވާށެވެ. ❁ كَٱلَّذِينَ ءَاذَوْا۟ مُوسَىٰ = مُوْسَى عَلَيه السَلام އަށް އުނދަގޫކުރި މީހުންފަދައިން. ❁ فَبَرَّأَهُ ٱللَّهُ = ފަހެ الله تَعَالى އެކަލޭގެފާނު ބަރީއަ ކުރެއްވިއެވެ. / ސަލާމަތްކުރައްވައިފިއެވެ. ❁ مِمَّا قَالُوا۟ ۚ = އެމީހުން ބުނި ކަންތައްތަކުން. ❁ وَكَانَ عِندَ ٱللَّهِ = އަދި الله ގެ ހަޟްރަތުގައި އެކަލޭގެފާނު ވޮޑިގެންވިއެވެ. ❁ وَجِيهًا ۝٦٩ = قَدَر ބޮޑު މާތްބޭކަލަކުކަމުގައި. ❁ يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ = އޭ އީމާންވެއްޖެ މީސްތަކުންނޭވެ!. ❁ ٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ = ކަލޭމެން الله އަށް تَقْوَى ވެރިވާށެވެ. ❁ وَقُولُوا۟ = އަދި ކަލޭމެން ބުނާށެވެ. ❁ قَوْلًا سَدِيدًا ۝٧٠ = ސީދާ ހަރުދަނާ ބަސް. ❁ يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَـٰلَكُمْ = (އޭރުން) އެކަލާނގެ ކަލޭމެންގެ ޢަމަލުތައް صلح ކޮށްދެއްވައި ރަނގަޅުކޮށްދެއްވާނެއެވެ. ❁ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ ۗ = އަދި އެކަލާނގެ ކަލޭމެންނަށް ކަލޭމެންގެ ފާފަ ފުއްސަވައި ދެއްވާނެއެވެ. ❁ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ = އަދި الله އަށާއި އެކަލާނގެ رَسُول އަށް ކިޔަމަންތެރިވެއްޖެމީހާ. ❁ فَقَدْ فَازَ = ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން އޭނާ ނަސީބުވެރިވެއްޖެއެވެ. ❁ فَوْزًا عَظِيمًا ۝٧١ = ބޮޑު ވަރުގަދަ ނަސީބަކުން. ❁

إجْمَالِي މާނަ

(٦٩) އޭ އީމާންވެއްޖެ މީސްތަކުންނޭވެ! مُوْسَى عَلَيه السَلام އަށް އުނދަގޫކުރި މީހުންފަދައިން ކަލޭމެން ނުވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން އެކަލޭގެފާނާމެދު ބުނި ވާހަކަތަކުން الله تَعَالَى އެކަލޭގެފާނު ބަރީއަ ކުރެއްވިއެވެ. ސަލާމަތްކުރެއްވިއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނީ الله ގެ ހަޟްރަތުގައި قَدْر ބޮޑު މަތިބޭކަލަކު ކަމުގައެވެ.

* ތަންބީހެވެ؛ إبن عَبَّاس رَضِيَ الله عَنْهُمَا ގެ އަރިހުން ރިވާކުރައްވައި أَبُوشَيْبَة އާއި إِبْن جَرِيْر އާއި إِبْنُ المُنذِر މިބޭކަލުން ނަގުއްވާ حَدِيْث ގެ މާނައިގައި ވެއެވެ. مُوْسَى عَلَيه السَلام އާއި ހާރޫނަށް بنى إسْرَائِيل ގެ ބައެއްކުދިންނެވެ. އެކަލޭގެފާނީ އުނދަގޫ ބޮޑުވިކަމެވެ. ދެން مُوْسَى عَلَيه السَلام އެއްދުވަހަކު ނަގާފައިވާ ސިފައިން صَحْرَاء އަށް ނުކުމެވަޑައިގެން ހާރޫނާގެ ބޮޑުއްވައި ހިފައްޖެ މަރުވައި ބޮއްސުއެވެ. ދެން ވަނީ އެހީވި ގެންދިޔުމާ ހިފައިގެން ދާންވަނަ ހިސާބުއެވެ. އޭގެ ފަހުން مُوْسَى عَلَيه السَلام މަރައިގެންނެވެ. އެހެން ބައެއް بنى إسرائيل ގެ މީހުންގެ جماعة އެއް ޖޯޒާފަގައި ހިނގައިއެވެ. އަދި އެމީހުން مُوْسَى ގެ ކަލާން ދިރިހުރުމަށް ހުންނާ ބުނެދިއެވެ. އެހިނދު އެކަލޭގެފާނު އުޅަމެ ބޮޑުކުންނާން އެމީހުންނަށް އެނގިއްޖެއެވެ. މިآية ގެ تفسير ގައި مفسرން މިވާހަކަ ލިޔުއްވާފައިވެއެވެ. والله أعلم . = زبة التفسير =

(٧٠) އޭ إيمان ވެއްޖެ މީސްތަކުންނޭވެ. ކަލޭމެން الله އަށް ބިރުވެތިވާށެވެ. އެކަލާނގެއަށް تقوى ވެރިވާށެވެ. އަދި ސީދާ حق ބުނުމަށް ބުނާށެވެ.

(٧١) އޭރުން ކަލޭމެންގެ عمل ތަކާއި އެކަލާނގެ ރަނގަޅުކުރައްވާނެއެވެ. صالح عمل ކުރުމަށް ތައުފީޤު ދެއްވާނެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ކަލޭމެންގެ ފާފަތައް ފުއްސަވާ ދެއްވާނެއެވެ. އަދި الله އާއި އެކަލާނގެ رسول އަށް ކިޔަމަންތެރިވެއްޖެ މީހާ (ތަންބީހެވެ.) ހަމަކަށަވަރުން އޭނާ ބޮޑުވެގެންވާ نصيب ލިބިގެންވާ ކަމަށްވެއެވެ.

إِنَّا عَرَضْنَا ٱلْأَمَانَةَ عَلَى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَٱلْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَن يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا ٱلْإِنسَٰنُ ۖ إِنَّهُۥ كَانَ ظَلُومًا جَهُولاً ﴿٧٢﴾ لِّيُعَذِّبَ ٱللَّهُ ٱلْمُنَٰفِقِينَ وَٱلْمُنَٰفِقَٰتِ وَٱلْمُشْرِكِينَ وَٱلْمُشْرِكَٰتِ وَيَتُوبَ ٱللَّهُ عَلَى ٱلْمُؤْمِنِينَ وَٱلْمُؤْمِنَٰتِ ۗ وَكَانَ ٱللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿٧٣﴾

ލަފުޒުވާ

إِنَّا عَرَضْنَا ٱلْأَمَانَةَ = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ أمانة (އުފުލުމަށް) ހުށަހެޅުއްވީމެވެ.۞ عَلَى ٱلسَّمَٰوَٰتِ = އުޑުތަކަށް۞ وَٱلْأَرْضِ وَٱلْجِبَالِ = އަދި ބިމަށާއި އަދި ފަރުބަދަތަކަށްވެސް.۞ فَأَبَيْنَ = ފަހެ އެތަކެތި ދެކޮޅުވެގެންނެވިއެވެ.۞ أَن تَحْمِلْنَهَا = އެ أمانة އުފުލުމާމެދު ۞ وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا = އަދި އެއާމެދު(ނުއުފުލިދާނެކަމަށް) ބިރުވެތިވެވުނެއެވެ.۞ وَحَمَلَهَا ٱلْإِنسَٰنُ ۖ = އަދި إنسان އާ އެ أمانة އުފުލިއެވެ. (އުފުލާނެކަމަށް ދެންނެވިއެވެ.)۞ إِنَّهُۥ كَانَ = ހަމަކަށަވަރުން އޭނާވިއެވެ.۞ ظَلُومًا جَهُولاً ﴿٧٢﴾ = އަނިޔާވެރިކަން ބޮޑު އަދި ޖާހިލުކަން ބޮޑު މީހަކުކަމުގައި.۞ لِّيُعَذِّبَ ٱللَّهُ = އެއީ الله عذاب ދެއްވުމަށެވެ.۞ ٱلْمُنَٰفِقِينَ وَٱلْمُنَٰفِقَٰتِ = منافق ފިރިހެނުންނާއި منافق އަންހެނުންނަށެވެ.۞ وَٱلْمُشْرِكِينَ وَٱلْمُشْرِكَٰتِ = އަދި مشرك ފިރިހެނުންނާއި مشرك އަންހެނުންނަށެވެ.۞ وَيَتُوبَ ٱللَّهُ = އަދި الله توبة ގަބޫލުކުރެއްވުމަށެވެ.۞ عَلَى ٱلْمُؤْمِنِينَ وَٱلْمُؤْمِنَٰتِ ۗ = مؤمن ފިރިހެނުންނާއި مؤمن އަންހެނުންނަށެވެ.۞ وَكَانَ ٱللَّهُ = އަދި الله ވޮޑިގެންވެއެވެ.۞ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿٧٣﴾ = ގިނަގިނައިން ފާފަފުއްސަވާ رحمة ލެއްވުން ބޮޑު ކަލާނގެކަމުގައި.۞

إجْمَالِي މާނަ

(٧٢) أمانة އުފުލުމަށްޓަކައި ހަވާލުކުރެވުމުން އުޑުތަކާއި ބިމާއި އަދި ފަރުބަދަތަކަށް ދިމަނުރަހުކަވާނެގެ ހުރަހެޅުއްވިއެވެ. ފަހެ އެތަކެތި އެ أمانة އުފުލުމުން منع ވެގެންފިއެވެ. އަދި އެކަމާމެދު ބިރުވެތިވެވޮޑިގެންއެވެ. އަދި އިންސާނާ އެ أمانة އުފުލިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އޭނާއީ އަނިޔާވެރިކަން ބޮޑު އަދި جاهل ކަންވެސް ބޮޑު މީހަކަށްވީއެވެ.

* ދަންނަވައެވެ. މިއާޔަތުގައި މިވާ އަމާނަތުގެ މާނަ مفسر ން ތަފްސީރުކުރެއް ވިދާޅުވެއެވެ. ބައެއްބޭކަލުން ވިދާޅުވަނީ- އެއީ طاعة يعنى ކިޔަމަންތެރިކަން- ކަމަށެވެ. އަދި އަނެއްބައިބޭކަލުން ވިދާޅުވަނީ އެއީ شريعة ގެ فرض ތަކަށްކަމަށެވެ. އަދި އަނެއްބައިބޭކަލުން ވިދާޅުވަނީ އެއީ شريعة ގެ އެންމެހައި تكليف ތައް- يعنى ބުރަތަކެއް- ކަމަށެވެ. އަދި މިނޫންވެސް ގޮތްތަކަށް ކިޔާފައިވެއެވެ.

* އުޑުތަކާއި ބިން އަދި ފަރުބަދަތައް އެކަމުން منع ވެގެންކަމުގައިވީއެވެ އަދި އެ أمانة އުފުލި މީހަކަށް ހިރާމުކަކާއި ދަތިފުރިކަން الله بيان ކޮށްދެއްވައި އަދި އެކަމާ حوال ވެފައި އެކަން ފުރިހަމަކޮށް އަދާ ނުކުރި މީހަކަށް ހުރި عذاب އާއި ކާފިރުންނާއި މުނާފިޤުން ފުރިހަމަކޮށްދޭގައި އެ أمانة އަދާ ނުކުރެވިދާނެތީއެވެ. އެހެންވެ އެތަކެތި އެމާބުރުވެރިވީއެވެ. މިފަދަކަމަކާއި ބެހޭ حديث ތަކެއް تفسير ކުތުބުތަކުގައި بيان ވެގެންވެއެވެ. މިތަނުގައި ދެކެވުނު އެވާހަކަތަކުގެ ތަރުޖަމާ ނުވަދުވާނީއެވެ. وبالله التوفيق

(٧٣) (إنسان އާ އެ أمانة އުފުލި) މުނާފިޤު ފިރިހެނުންނާއި މުނާފިޤު އަންހެނުންނަށް އަދި مشرك ފިރިހެނުންނާއި އަދި مشرك އަންހެނުންނަށް عذاب ދެއްވުމަށްޓަކައެވެ. އަދި مؤمن ފިރިހެނުންނާއި مؤمن އަންހެނުންގެ މައްޗަށް الله توبة ލެއްވުމަށްޓަކައެވެ. އަދި ގިނަގިނައިން ފާފަފުއްސަވާ އަދި رحمة ލެއްވުން ބޮޑު ކަލާނގެއަކީ الله ވީ ގެންވެއެވެ.